

Verantwoord en Duurzaam Beleggen

Januari - juni 2025

STICHTING
pensioenfonds **ING**

Inhoudsopgave

1.	Inleiding Verantwoord en Duurzaam Beleggen	05
2.	ESG-integratie	11
3.	Screening	13
4.	In- en uitsluitingscriteria	14
5.	Engagement	18
6.	Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen	25
7.	Impact	31
8.	Bijlagen	33
8.1.	Uitgangspunten Global Compact	33
8.2.	Nederlandse Corporate Governance Code (versie 2022)	33
8.3.	Uitsluitingslijst per 1 september 2025	35
8.4.	Engagement	41
8.4.1.	Thematisch: Access to Healthcare	43
8.4.2.	Thematisch: Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen	49
8.4.3.	Thematisch: Goede Voeding	56
8.4.4.	Thematisch: Just Transition	62
8.4.5.	Thematisch: Kleding en circulariteit	68
8.4.6.	Thematisch: Klimaattransitie Luchtvaart	74
8.4.7.	Thematisch: Mensenrechten & Governance	80
8.4.8.	Thematisch: Nature Action	87
8.4.9.	Thematisch: Reductie CO ₂ -uitstoot	93
8.4.10.	Thematisch: Waterimpact en -afhankelijkheid	99

8.4.11.	ESG dialoog Nederland	105
8.4.12.	Normatief: Mensenrechten	109
8.4.13.	Normatief: Arbeidsnormen	112
8.4.14.	Normatief: Milieu	114
8.4.15.	Normatief: Anti-corruptie	116
8.7.	Lijst van ondernemingen	133
8.8.	Collectieve initiatieven	138

Kerncijfers MVB halfjaarverslag Pensioenfonds ING

Klimaatdoelen

We hebben bij Pensioenfonds ING de ambitie uitgesproken om te streven naar een broeikasgasneutrale beleggingsportefeuille in 2050 die in lijn is met het Klimaatakkoord van Parijs. Hiertoe hanteert het Fonds voor zowel de aandelenportefeuilles alsmede de bedrijfsobligatieportefeuille CO₂-reductiedoelen.

Ook hebben we het doel om ten minste 10% van de nominale staatsobligaties te beleggen in groene en sociale obligaties. Onze externe vermogensbeheerders AXA en BlackRock hebben deze doelstelling behaald. Hiermee willen we de klimaattransitie bevorderen.

2.031 ISSUERS EN 45
LANDEN WAARIN
WIJ NIET INVESTEREN

Uitsluitingen

946	Toepassing Paris Aligned Benchmark
442	Staatsbedrijven
367	Steenkool, teerzanden, schalieolie en -gas en Arctisch olie en gas
140	Controversiële wapens
83	Normschenders en goed bestuur (SFDR)
46	Tabak
45	Landen
7	Palmolie

Speerpuntthema's

Pensioenfonds ING heeft 5 thema's:

- **Klimaat & milieu**
- **Gezondheid**
- **Mensenrechten, arbeidsrechten en corruptie**

1.532
vergaderingen
gestemd

Stemcijfers

1.532 Aandeelhouders-
vergaderingen
18.278 Agendapunten

58
DIALOGEN

Thematische engagement

Kleding en circulariteit	8
Access to Healthcare	8
Goede Voeding	7
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen	6
Mensenrechten & Governance	6
Nature Action	6
Klimaattransitie Luchtvaart	5
Just Transition	5
Water impact en afhankelijkheid	5
Reductie CO ₂ -uitstoot	2

Afgesloten thema's

- Mensenrechten & Governance
- Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
- Reductie CO₂

Nieuw opgestarte thema's

- Water impact en afhankelijkheid
- Just Transition
- Klimaattransitie Luchtvaart

48 DIALOGEN MET 32
ONDERNEMINGEN

Normatieve engagement

Mensenrechten	21
Arbeidsnormen	16
Milieu	7
Corruptie	4

1. Inleiding Verantwoord en Duurzaam Beleggen

‘Duurzame ontwikkeling is ontwikkeling die voorziet in de huidige behoeften van iedereen zonder dat het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien wordt aangetast’

Pensioenfonds ING onderkent dat de financiële sector een belangrijke rol speelt in duurzame ontwikkeling door het toewijzen van kapitaal aan ondernemingen en overheden en geeft zijn rol in deze duurzame ontwikkeling vorm in het duurzaam beleggen beleid.

Verantwoord en Duurzaam beleggen is een integraal onderdeel van het beleid van Pensioenfonds ING. Wij hechten waarde aan onze maatschappelijke verantwoordelijkheid als institutionele belegger. De deelnemer staat centraal; Pensioenfonds ING belegt immers voor zijn of haar pensioen. Pensioenfonds ING hecht daarom veel waarde aan de mening en voorkeuren van de deelnemers. Deelnemers geven in het bijzonder aan waarde te hechten aan deze thema's: Mensenrechten, Milieu en klimaat, Arbeidsomstandigheden, Anti-corruptie en Gezondheid. Deze thema's zijn uitgewerkt in het beleid.

Op de website van Pensioenfonds ING vindt u beleidsdocumenten en rapportages waarnaar in dit rapport wordt verwezen. Deze inleiding geeft een kort overzicht van de achtergrond van verantwoord beleggen.

1.1. Wat houdt verantwoord beleggen in?

Verantwoord beleggen (hierna: MVB) is een integraal onderdeel van het beleid. Pensioenfonds ING heeft met zijn beleggingen (indirecte) impact op ecologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Pensioenfonds ING ziet het als zijn maatschappelijk verantwoordelijkheid om een beleggingsportefeuille te voeren die voldoet aan de leidende internationale normen en waarden – en gelooft dat dit bereikt kan worden binnen de randvoorwaarde die geldt: de financiële doelstellingen staan voorop.

- Mensenrechten
- Arbeidsnormen
- Milieu
- Anticorruptie

Het VN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes (zie bijlage). Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en principes van de International Labour Organisation (ILO). Het VN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Door de jaren heen is het beleid verder uitgebreid.

1.2. Wat zijn de uitgangspunten?

In 2009 werden de Principles for Responsible Investment (PRI) ondertekend, die integratie van duurzaamheid voorstaan. Het is belangrijk dat het beleid van Pensioenfonds ING minimaal voldoet aan (inter)nationale standaarden zoals door de Verenigde Naties en OESO uitgevaardigd, en voldoet aan wet- en regelgeving en codes waaraan Pensioenfonds ING zich heeft gecommitteerd. Pensioenfonds ING en de deelnemers hechten in het bijzonder waarde aan deze thema's:

1.3. Wat doet Pensioenfonds ING?

Voor het MVB-beleid hanteert Pensioenfonds ING een aanpak waarbij gebruik wordt gemaakt van de volgende instrumenten. De instrumenten, de gemaakte keuzes en de recente ontwikkelingen worden ieder besproken.

1. **ESG-integratie.** CO2-doelstellingen is een voorbeeld naast labelled bonds en GRESB-scores. Om klimaattransitierisico's te verlagen gelden voor aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles CO2-reductiedoelstellingen.
2. **Screenen.** we kijken of bedrijven zich houden aan de regels;
3. **Uitsluiting.** van producenten van controversiële wapens, producenten en gebruikers van fossiele brandstoffen, structurele schenders van UN Global Compact en OESO, palmolie en het uitvoeren van een landenbeleid;
4. **Engagement.** aangaan van de dialoog met ondernemingen om veranderingen te realiseren;
5. **Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.** Er is bij het stemmen een focus op onze speerpunten milieu & klimaat, gezondheid, mensenrechten, arbeidsomstandigheden en anti-corruptie.
6. Impact beleggen: **doelstellingen voor green- en social bonds**

instrumenten en effectiviteit van het beleid variëren per beleggingscategorie. Bij de selectie en monitoring van vermogensbeheerders is (integratie van) MVB een criterium. Ten aanzien van de ondernemingen waarin wij beleggen kijken wij onder meer naar: de strategie, de financiële en niet financiële prestaties en risico's, de kapitaalstructuur, maatschappelijke en ecologische effecten en de corporate governance van de ondernemingen.

Het Verantwoord Beleggen beleid van Pensioenfonds ING is van toepassing in discretionaire mandaten, zie onderstaande tabel. Dit betekent dat binnen deze mandaten het beleid van Pensioenfonds ING van toepassing is. Pensioenfonds ING maakt voor het beheer van haar vermogen gebruik van externe vermogensbeheerders. Wanneer Pensioenfonds ING gebruik maakt van beleggingsfondsen van externe vermogensbeheerders, is het niet altijd mogelijk om een eigen MVB-beleid toe te passen.

Achmea IM stemt namens Pensioenfonds ING op basis van het stembeleid van het Fonds. Daarnaast gaan zij de dialoog aan met ondernemingen namens Pensioenfonds ING. In onderstaand MVB overzicht is weergegeven welke instrumenten van toepassing zijn in de fondsen en mandaten van Pensioenfonds ING.

1.4. Reikwijdte van het Verantwoord Beleggen beleid

Het Verantwoord Beleggen beleid strekt zich in principe uit tot de gehele beleggingsportefeuille. De

TABEL 1.4.1 OVERZICHT ESG-INSTRUMENTEN EN TOEPASSING IN DE BELEGGINGSPORTEFEUILLE

		Staatsobligaties	Aandelen Wereldwijd	Aandelen Opkomende Markten	Bedrijfsobligaties	Obligaties Opkomende markten	Hypotheeken en Landbouwgrond ¹	Vastgoed
		Mandaat	Mandaat	Mandaat	Mandaat	Mandaat	Fonds	Fonds
1	Stemmen (stembeleid Pensioenfonds ING)	n.v.t.	Ja	Ja	NA	NA	NA	NA
2	Normatieve dialoog op de thema's mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti corruptie)	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.
3	Thematisch engagement	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.
4	Uitsluitingen							
	Normschenders (mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en corruptie)	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.

	Controversiële wapens	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.
	Fossiele brandstoffen: steenkool, teerzanden, Schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.
	Tabak	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.
	Palmolie	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.
	Landenbeleid met uitsluiting staatsbedrijven	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.
6	ESG-integratie, waaronder CO2 doelstelling	Ja	Ja ²	Ja ³	Ja ⁴	Nee	Nee	Ja ⁵
7	Doelstelling green- en social bonds: minimum percentage (10%)	Ja	n.v.t.	n.v.t.	In onderzoek	Nee	n.v.t.	n.v.t.
8	Vastgoed. GRESB ⁶ : In 2030 heeft minimaal 95% van de portefeuille een 4 sterren GRESB-rating	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Ja

¹ Moedigen hypotheekleners aan om huis te verduurzamen (via additioneel LTV budget) en voor het verpachten van landbouwgrond worden groene leascontracten en het verrichten van bodemonderzoek aangemoedigd.

² MSCI World PAB index maximeert de broeikasgasuitstoot van de beleggingen. De broeikasgasuitstoot van de portefeuille mag niet meer zijn dan de PAB index. Op de lange termijn de broeikasgasuitstoot verlagen naar netto nul in 2050.

³ MSCI Emerging Market Climate Paris Aligned Index maximeert de broeikasgasuitstoot van de beleggingen. De broeikasgasuitstoot van de portefeuille mag niet meer zijn dan de PAB index. Op de lange termijn de broeikasgasuitstoot verlagen naar netto nul in 2050.

⁴ Het verlagen van de broeikasgasuitstoot van de portefeuille ten opzichte van de index.

⁵ Het aantal vastgoedfondsen dat een commitment heeft afgegeven voor 2026 inzake een CO2-neutrale strategie op basis van scope 1 en 2. Scope 3 uitstoot dient uiterlijk voor 2030 te zijn opgenomen in de klimaatstrategie van alle vastgoedfondsen.

⁶ Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB): we beleggen alleen in vastgoedfondsen die deelnemen aan GRESB.

1.5. Recente ontwikkelingen

Pensioenfondsen ING stelt zich op als een actieve en betrokken belegger. Ook in het eerste halfjaar van 2025 hebben we verder invulling gegeven aan onze speerpunthema's. Enkele acties die we met betrekking tot verantwoord en duurzaam beleggen in het eerste halfjaar van 2025 hebben uitgevoerd zijn:

Net Zero-klimaatstrategie: op weg naar CO2-neutraal in 2050

Onze ambitie is dat onze beleggingen in 2050 geen netto-uitstoot van broeikasgassen meer veroorzaken. Ook willen we een bijdrage leveren om de opwarming van de aarde te beperken rond de 1,5 graden. Daarom hebben we een Net Zero-klimaatstrategie opgesteld die in lijn is met het Klimaatakkoord van Parijs. Voor al onze beleggingen in aandelen en bedrijfsobligaties hebben we langetermijn-CO2-reductiedoelen vast gesteld, behalve voor één bedrijfsobligatiemandaat. Voor dit mandaat voeren we in het derde kwartaal van 2025 ook een Net Zero-strategie in.

ESG-risicobeheer: beter zicht op risico's én impact

We willen goed begrijpen welke risico's onze beleggingen lopen door onder andere klimaatverandering, biodiversiteitsverlies of maatschappelijke ontwikkelingen. Tegelijkertijd kijken we kritisch naar welke impact de bedrijven waarin we beleggen zelf hebben op de wereld om hen heen.

Daarom hebben we een aanpak ontwikkeld voor ESG-risicobeheer. Daarbij kijken we naar twee kanten, ofwel vanuit een dubbele materialiteit:

- Wat betekenen veranderingen zoals extremer weer of nieuw klimaatbeleid voor de waarde van onze beleggingen?
- En wat is de impact van onze beleggingen, bijvoorbeeld als we investeren in de vlees- of fossiele industrie?

Begin 2025 hebben we een eerste analyse gedaan van de risico's en kansen binnen onze totale beleggingsportefeuille. Uit de eerste analyse blijkt dat de risico's binnen de bereidheid van het fonds vallen.

Impactkader: doelgericht bijdragen aan een betere wereld

We willen met een deel van ons vermogen gericht beleggen in projecten en bedrijven die naast financieel rendement aantoonbaar bijdragen aan een betere wereld. Denk aan investeringen die klimaatverandering tegengaan, hernieuwbare energie, biodiversiteit versterken of gezondheid bevorderen.

Daarvoor hebben we een impactraamwerk opgesteld: een methode waarmee we bepalen wat we onder 'impact' verstaan en aan welke eisen zo'n belegging moet voldoen. Zo moet bijvoorbeeld het resultaat meetbaar zijn en een duidelijk verband hebben met een thema dat deelnemers belangrijk vinden.

Op basis van dit raamwerk hebben we een impactmandaat ontwikkeld, waarin we vastleggen hoeveel rendement we willen behalen, in welke regio's we beleggen en wat de duurzame doelstellingen zijn. De verwachting is dat we eind 2025 of begin 2026 de eerste investeringen doen binnen dit nieuwe kader.

We sloten drie engagementtrajecten grotendeels succesvol af

Binnen ons eigen engagementprogramma waren er eveneens diverse ontwikkelingen. Zo hebben we in de eerste helft van 2025 drie thematische trajecten grotendeels succesvol afgerond.

Het eerste afgeronde thema is het thema 'Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen'. Hierbij hebben we ondernemingen aangemoedigd tot meer acties en ambitie in de aanpak om het gebruik van single-use plastic verpakkingen te beperken. De aanpak is bij de meeste ondernemingen gedurende de engagementperiode versterkt. We merkten wel dat ondernemingen nog sterk afhankelijk zijn van marktomstandigheden en vooral van de prijs van gerecycled materiaal versus nieuwe plastics.

Bij het afgesloten thema 'Reductie van CO₂-uitstoot' is er redelijke vooruitgang geboekt. Verschillende ondernemingen hebben klimaatdoelstellingen aangescherpt, met name op het gebied van scope 3-emissies, hun transparantie vergroot en wordt er ingezet op technologieën zoals 'Carbon Capture & Storage' (CCS) en groene waterstof. Tegelijkertijd blijven er zorgen over de haalbaarheid van doelen, inconsistenties in lobbyactiviteiten en het ontbreken van concrete implementatieplannen bij sommige ondernemingen.

In het afgesloten thema 'Mensenrechten & Governance' toonden ondernemingen een groeiende bereidheid om mensenrechtenrisico's structureel aan te pakken, mede onder invloed van nieuwe

regelgeving zoals de EU CSRD en CSDDD¹.

Terwijl klokkenluidersmechanismen steeds verder worden geprofessionaliseerd, blijft het uitvoeren van mensenrechten due diligence in de toeleveringsketen een uitdaging.

We startten drie nieuwe thema's

Daarnaast zijn er dit halfjaar drie engagementthema's opgestart. Bij het thema over 'Just Transition' staat de zorg van ondernemingen voor kwetsbare groepen die getroffen worden door de klimaat- of energietransitie centraal. Aan de engagement met de transportsector, een belangrijke groep gebruikers van fossiele brandstoffen, werd een vervolg gegeven via dialogen met ondernemingen actief in de luchtvaart. Daarnaast is een nieuw engagementthema opgestart over de impact en afhankelijkheid van ondernemingen ten aanzien van schoon en voldoende water.

Engagement beïnvloedt ons stembeleid

Net als voorgaande jaren hebben we onze engagementuitkomsten vertaald naar ons stembeleid. Zo hebben we tegen het beloningsbeleid gestemd van farmaceuten die in hun beloningsbeleid geen koppeling maakten met de toegang tot hun producten, hebben we een resolutie ingediend bij The Coca-Cola Company op het gebied van goede voeding en hebben we vragen gesteld op aandeelhoudersvergaderingen.

ESG-thema's liggen onder vuur in de VS

In de eerste helft van 2025 vonden er veel ontwikkelingen plaats op het gebied van engagement en stemmen. In de Verenigde Staten liggen ESG-thema's zoals diversiteit en klimaat onder vuur. Dit uit zich in terugtrekkende bewegingen van Amerikaanse ondernemingen op deze thema's. De impact reikt echter verder dan alleen het Amerikaanse bedrijfsleven. Ook bedrijven met een beursnotering in de VS, waaronder diverse Nederlandse ondernemingen en internationale vermogensbeheerders, ondervinden hiervan de gevolgen. Dit blijkt onder meer uit het terugtrekken van internationale en in de VS gevestigde vermogensbeheerders uit wereldwijde engagementsamenwerkingen.

Nieuwe regels beperken invloed van beleggers

De trend beperkt zich niet tot ESG-thema's. Nieuwe richtlijnen van de Amerikaanse beursautoriteit maken het voor beleggers met een belang van meer dan 5 procent in een onderneming moeilijker om effectief engagement te voeren. Daarnaast ligt de rol van stemadviseurs in de VS onder vuur. Critici stellen dat deze partijen te veel invloed uitoefenen op het stemgedrag van beleggers. Daarbij wordt echter voorbijgegaan aan het feit dat veel investeerders een eigen stembeleid hanteren en dat stemadviseurs

¹ De CSDDD (Corporate Sustainability Due Diligence Directive) is een Europese richtlijn die ondernemingen verplicht om mensenrechten- en milieueffecten in hun waardeketen te identificeren, voorkomen en aanpakken via zorgvuldigheidsprocessen.

juist een cruciale rol spelen in het faciliteren van geïnformeerde besluitvorming. Ook in de staat Delaware, waar veel Amerikaanse ondernemingen formeel gevestigd zijn, is druk ontstaan om regelgeving aan te passen ten nadele van de inspraak van institutionele beleggers.

De EU ziet juist positieve effecten van ESG-regelgeving

De EU evalueert de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)-regelgeving². Er wordt gekeken naar vereenvoudiging. Toch zien we nu al door onze engagementtrajecten dat de kwaliteit van duurzaamheidsverslaggeving en ESG-data verbetert. Andere landen nemen elementen van de CSRD over.

We blijven ontwikkelingen volgen

Kortom, er zijn veel ontwikkelingen op het gebied van verantwoord beleggen, met name in de VS. We zullen deze ook de komende periode actief monitoren en onze active ownership strategie zo nodig aanpassen. De risico's rond klimaat, mensenrechten, gezondheid en biodiversiteit nemen niet af. Dat maakt een sterk stembeleid en actief engagement belangrijker dan ooit.

1.6. Hoe legt Pensioenfonds ING verantwoording af?

Het Fonds legt op verschillende manieren verantwoording af aan deelnemers. Allereerst rapporteert het Fonds over de uitgangspunten en uitkomsten van het duurzaam beleggen beleid via de verklaring beleggingsbeginselen en het jaarverslag. Aanvullend rapporteert het Fonds via kwartaalberichten over engagement en stemgedrag. Ook via de website, het magazine en de digitale nieuwsbrief houden we deelnemers op de hoogte van onze activiteiten op het gebied van verantwoord en duurzaam beleggen.

1. [Verantwoord en Duurzaam beleggen-beleid](#);

2. [Stembeleid](#);

3. [Onze beleggingen](#);

4. [Stemgedrag van het Fonds \(Vote Disclosure Systeem\)](#). U kunt hier zien hoe per aandeelhoudersvergadering is gestemd.

5. [Duurzaamheidsinformatie over de pensioenregeling](#)

² De CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) is een Europese richtlijn die ondernemingen verplicht om transparant te rapporteren over milieu-, sociale en governancefactoren volgens uniforme duurzaamheidsstandaarden.

2. ESG-integratie

Verlagen milieuoetafdruk en net-zero ambitie

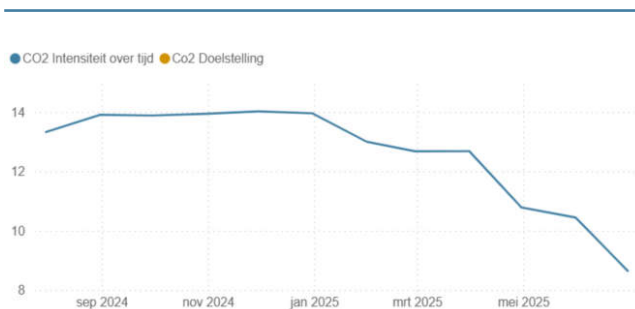
De ambitie van Pensioenfonds ING is een langetermijn-CO₂-neutraalpad waarbij wordt gestreefd een bijdrage te leveren om de opwarming van de aarde niet verder te laten oplopen dan rond de 1,5 graden, ten opzichte van de pre-industriële periode. Om klimaattransitierisico's te verlagen gelden voor aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles CO₂-reductiedoelstellingen. Sinds 2022 zijn op een deel van onze beleggingen CO₂-doelstellingen van kracht. We zijn begonnen met de aandelenbeleggingen en daarna bedrijfsobligaties en vastgoed. De Europese wetgeving over klimaatbenchmarks geldt als leidraad voor de langetermijn CO₂-reductiedoelstellingen.

Aandelen en bedrijfsobligaties: CO₂ intensiteit van de beleggingsportefeuille

De volgende grafiek toont de CO₂-prestaties van de portefeuille t/m 31-12-2024:

- De blauwe lijn geeft inzicht in het verloop van de gefinancierde broeikasgasemissies (CO₂/EVIC). EVIC is de Enterprise Value Including Cash. De CO₂/EVIC lijn geeft geaggregeerd weer hoeveel scope 1+2 broeikasgasemissies een onderneming per jaar uitstoot voor elke euro aan financiering. Dit wordt gewogen naar het gewicht van de onderneming in de portefeuille.
- De oranje lijn betreft de CO₂-reductie doelstelling van de portefeuille. In de figuur is te zien dat de CO₂/EVIC van de portefeuille het afgelopen halfjaar ruim onder de CO₂-doelstelling bewoog.

FIGUUR 2.1

Vastgoed

Wat de vastgoedbeleggingen betreft: de vastgoedfondsen verbinden zich voor 2026 aan een CO₂ neutrale strategie die in lijn is met het klimaatakkoord van Parijs op basis van scope 1 (eigen activiteiten) en scope 2 (afname van producten en diensten van derden) uitstoot van broeikasgassen. Scope 3 (een activiteit door andere partijen in de waardenketen) uitstoot dient voor 2030 te zijn opgenomen in de klimaatstrategie van de verschillende vastgoedfondsen. Daarnaast is het streven dat 95% van de vastgoedfondsen, die een GRESB-rating hebben, eind 2030 ten minste een 4 sterren-rating hebben.

Overzicht ESG-ratings van de beleggingsportefeuille

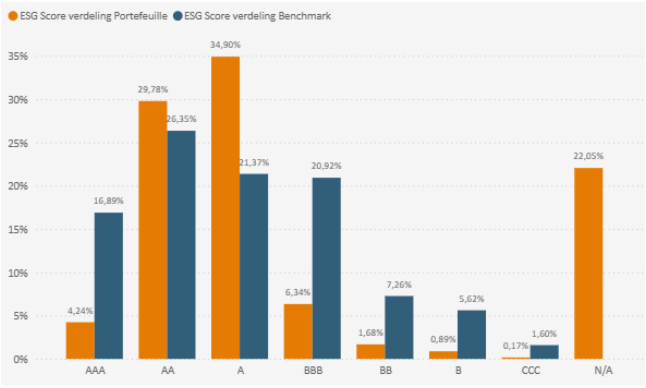
Pensioenfonds ING stuurt niet direct op de ESG-ratings van de portefeuille. De inspanningen van vermogensbeheerders op het gebied van duurzaamheid zouden mogelijk een positieve invloed kunnen hebben op de ESG-ratings.

De volgende grafiek toont de ESG-ratings verdeling van de portefeuille per 30-06-2025. De ESG-risico's van de portefeuille worden inzichtelijk gemaakt aan de hand MSCI ESG-ratings. De MSCI ESG-ratings beogen de veerkracht te meten van een bedrijf tegen financieel relevante ESG-risico's. Bij het opstellen van de ESG-ratings, probeert MSCI op hoofdlijnen antwoord te geven op 2 vragen:

- Welke negatieve externe ESG-effecten die bedrijven in een sector genereren, kunnen leiden tot onverwachte kosten voor bedrijven?
- Welke sector specifieke ESG-kwesties kunnen kansen voor bedrijven worden?

De ESG-ratings lopen van AAA-CCC, waarbij geldt dat een onderneming een hogere rating krijgt naarmate deze beter de financieel relevante ESG risico's weet te beheersen of ESG-gerelateerde kansen weet te benutten ten opzichte van de sectorgenoten. De ESG-score van een bedrijf is dus altijd relatief.

FIGUUR 2.2

3. Screening

Pensioenfonds ING heeft in juni 2021 een due diligence beleid³ opgesteld. Dit beleid is terug te vinden als [bijlage van het MVB-beleid](#). Pensioenfonds ING heeft Achmea IM aangesteld als ESG dienstverlener en heeft Achmea IM de opdracht gegeven om uitvoering te geven aan het MVB-beleid van het Pensioenfonds. Uit hoofde daarvan voert Achmea IM onder andere het due diligence beleid uit en geeft zij uitvoering aan het stem- en engagement activiteiten. Periodiek legt Achmea IM verantwoording af aan het pensioenfonds.

Door onze beleggingsportefeuille (wereldwijde aandelen en bedrijfsobligaties) te screenen identificeren wij (potentiële) negatieve impact op de samenleving en het milieu. Dit zijn de belangrijkste (potentiële) ongunstige effecten van onze beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren. Ter beoordeling wordt vervolgens gekeken naar de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of het milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid van de schending.

De uitkomsten van de due diligence screening worden gecategoriseerd naar thematische aandachtsgebieden en beoordeeld op de mate van betrokkenheid van de onderneming en het effect op de samenleving en/of het milieu. De thematische aandachtsgebieden van Pensioenfonds ING zijn mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie.

Wanneer er een (potentiële) negatieve impact wordt geïdentificeerd, gaan wij de dialoog aan met de onderneming. Als na verloop van tijd blijkt dat een onderneming geen progressie maakt in het voorkomen/verhelpen van de negatieve impact, gaan wij over tot het uitsluiten van de onderneming. Daarnaast is een aantal ondernemingen al op voorhand uitgesloten in verband met structurele schendingen en het niet opstaan voor dialoog om de schending op te heffen. De resultaten van de due diligence screening en de actie die is ondernomen door het pensioenfonds staan vermeld in onderstaande tabel:

	Aantal ondernemingen uitgesloten op normatieve gronden	Nieuwe normatieve dialogen
Mensenrechten	15	11
Arbeidsnormen	6	3
Milieu	22	4
Anti-corruptie	0	3

In hoofdstuk 4 van dit MVB halfjaarverslag is terug te vinden welke ondernemingen zijn uitgesloten en is tevens aangegeven op basis van welke norm en schending dit plaatsvond. In het hoofdstuk Engagement van dit MVB-halfjaarverslag staat de voortgang van het normatieve engagement programma vermeld. Hierin staan ook de namen vermeld van de ondernemingen waarmee de dialoog is gestart, gegroepeerd per thematisch aandachtsgebied.

³ Het due diligence beleid is in lijn met de vereisten van het IMVB-convenant.

4. In- en uitsluitingscriteria

Voor het vaststellen van het beleggingsuniversum maakt Pensioenfonds ING gebruik van in- en uitsluitingscriteria. Pensioenfonds ING heeft een normatief kader waarmee het beleggingsuniversum gedefinieerd wordt. Hierbij nemen we de financiële doelstellingen in acht. Het kader vult de normen en waarden van Pensioenfonds ING nader in en laat zien waar Pensioenfonds ING voor staat. In dit hoofdstuk worden de criteria en definities toegelicht.

4.1. Uitsluitingsgronden

In onderstaand overzicht zijn de uitsluitingsgronden uiteengezet. In de bijlagen kunt u de uitgesloten bedrijven per 1 juli 2025 vinden.

Uitsluitingscriterium	Definitie	Data	Update	Bijlagen
Controversiële wapens	• Antipersoonsmijnen; • clustermunitie, chemische- en biologische wapens; • witte fosfor; • wapens met verarmd uranium; • kernwapens. Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt Pensioenfonds ING daarbij aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid. Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond. Deze is van toepassing en staat in de bijlagen.	ISS ESG	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Tabak	Betrokkenheid van individuele bedrijven wordt vastgesteld aan de hand van omzet gegenereerd uit de productie en distributie van tabaksgoederen. Alle tabaksproducenten worden uitgesloten van belegging.	ISS ESG	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Steenkool	Pensioenfonds ING hanteert een restrictief beleid ten aanzien van steenkool. Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging als: De omzet van een onderneming is voor meer dan 5% afkomstig uit aan steenkoolgerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop ervan aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen).	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025

Teerzanden	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en verwerking van teerzanden voor de winning van olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Schalie- olie en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en productie van schaliegas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Arctisch olie- en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en productie van Arctisch gas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Normschenders	Pensioenfonds ING sluit ondernemingen uit die op grove en structurele wijze internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie schenden. Het Pensioenfonds spreekt van een structurele schending wanneer de schending ook na dialoog na ten minste twee jaar nog altijd niet (in voldoende mate) is opgeheven.	ISS ESG	Jaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Landen	Landen die op de EU en VN sanctielijst staan.	EU en VN sanctielijst	Jaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Palmolie	Bij meer dan 5% omzet uit Palmolie wordt de mate van RSPO certificering beoordeeld. Hierbij wordt een grens gehanteerd van meer dan 50% RSPO gecertificeerde palmolie moet zijn.	MSCI	Halfjaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Goed bestuur	Pensioenfonds ING belegt in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur (good governance). Ondernemingen die op dit vlak zeer slecht presteren, worden op voorhand uitgesloten. Daarbij wordt minimaal gekeken naar de wettelijke vereisten op het gebied van: • Goede managementstructuren; • Betrekkingen met werknemers; • Beloning van het betrokken personeel; • Naleving van de belastingwetgeving. Hier bovenop wordt, zowel vóór als na het aankopen van beleggingen, het MVB-beleid toegepast. Bij het bepalen of ondernemingen goed presteren op het gebied van goed bestuur, maakt Pensioenfonds ING gebruik van ESG-data van derden. Mocht een onderneming waarin wordt belegd na verloop van tijd niet goed presteren, dan wordt deze alsnog uitgesloten volgens het gestandaardiseerde uitsluitingsproces.	MSCI	Jaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025

4.2. Insluitingsgronden

In onderstaand overzicht staan de de insluitingscriteria per grond.

Grond	Criteria	Data	Update
Paris Aligned Benchmark (PAB)	De Europese 'Climate benchmark regulation' stelt eisen aan benchmarks waaraan voldaan moet zijn voordat deze geclassificeerd worden als een Paris Aligned Benchmark (PAB). Pensioenfondsen ING maakt gebruik van de criteria die gehanteerd worden in PAB-benchmarks. Bedrijven worden opgenomen in het beleggingsuniversum wat betreft: • fossiele brandstoffen: wanneer de omzet voor minder dan 1% bestaat uit de exploratie, mijnwinning, extractie, distributie en raffinage van steen- en bruinkool; • fossiele brandstoffen: als de omzet voor minder dan 10% bestaat uit de exploratie, extractie, distributie en raffinage van olie; • fossiele brandstoffen: als de omzet voor minder dan 50% bestaat uit de exploratie, extractie, distributie en raffinage van gas. • broeikasgasintensiteit: als de omzet voor minder dan 50% bestaat uit het opwekken van elektriciteit waarbij de broeikasgasintensiteit meer is dan 100 gram CO₂e/kWh.	MSCI	Halfjaarlijkse update
Toets van landen op basis van mensenrechten, arbeidsnormen en corruptie	De onderzoeksresultaten van de volgende instituten worden gebruikt om de landenprestaties inzichtelijk te maken. We sluiten bij alle drie de indices uit vanaf de volgende grenscriteria • Mensenrechten: Freedom House met de Freedom in the World index (Score >6), • Arbeidsnormen: ITUC met de ITUC Global Rights index (score 5+); • Corruptie: Transparency International met de Corruption Perception Index (CPI<19).	EU en VN sanctielijst, Freedom House, ITUC en Corruption Perception Index	Jaarlijkse update
Staatsbedrijven van uitgesloten landen	Wij kiezen er voor staatsbedrijven (bedrijven die voor meer dan 50% van de staat zijn) uit te sluiten omdat we niet wensen bij te dragen aan het financieren van landen die mensenrechten, arbeidsrechten en corruptie niet in voldoende mate waarborgen.	MSCI	Halfjaarlijks

4.3. Samenstelling uitsluitingslijst

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens en tabaksproducenten. Normschenders wordt jaarlijks geupdatet. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele belegbaar universum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid vaststelt is dat reden tot uitsluiting.

Twee maal per jaar screenen wij het beleggingsuniversum via MSCI voor het criterium steenkool, teerzanden, Schalieolie- en gas, Arctisch olie- en gas en palmolie. Inkomsten uit kolenhandel en transport worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in de berekening.

Ondernemingen die zijn aangemerkt als betrokken bij de verschillende uitsluitingscriteria plaatsen wij op de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in het criterium verkopen wij. Portefeuillemanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat. Inkomsten uit kolenhandel en transport worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in de berekening.

5. Engagement

Het voeren van dialogen met ondernemingen is een belangrijk deel van het Verantwoord en Duurzaam beleggen beleid. Voor de aandelenbeleggingen stelt Pensioenfonds ING zich op als actief aandeelhouder. Bij de dialoog gebruikt Pensioenfonds ING zijn eigendomsrechten en belangen actief om met bedrijven constructief een dialoog te voeren.

Het streven van een onderneming naar winstmaximalisatie kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het 'UN Global Compact', de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights'. Wanneer ondernemingen deze richtlijnen systematisch schenden, wordt gedrag onverantwoord. Daarmee ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de langetermijn. Daarom is het in het voordeel van de onderneming en haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. Om die reden gaat Pensioenfonds ING in dialoog met deze ondernemingen. Inzet: het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van 'good practices'. Zo draagt Pensioenfonds ING bij aan het bewaken van het juiste evenwicht, aan langetermijnwaardecreatie en beschermt het haar belangen en die van haar klanten.

5.1. Overzicht thematisch- en normatief engagementprogramma

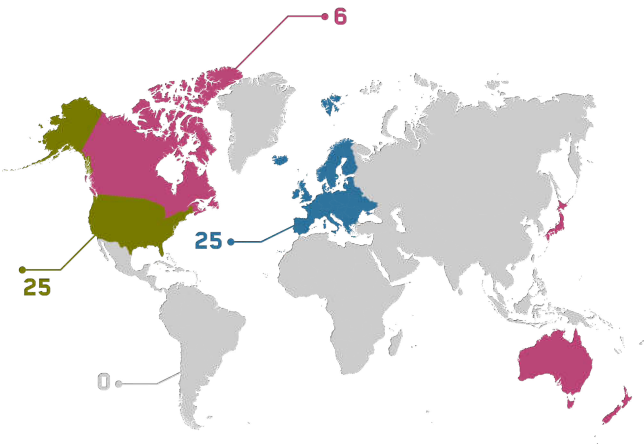
5.1.1. Overzicht thematisch engagementprogramma

Het thematische engagementprogramma van Pensioenfonds ING is gericht op het verhogen van sociale, milieu- en governancestandaarden in sectoren, ketens of bij ondernemingen, die deel uitmaken van het beleggingsuniversum. Het engagementprogramma sluit aan bij de speerpunten en MVB-strategie van Pensioenfonds ING. We doen gedegen onderzoek om ondernemingen te selecteren waarmee de dialoog het meest kansrijk is.

In de 1e helft van 2025 bestaat het thematische engagementprogramma uit 10 thema's, die zich in verschillende fases bevinden. In deze thema's zijn 56 ondernemingen opgenomen. In de onderstaande tabel is de opbouw van het programma weergegeven. In de thematische sub-hoofdstukken wordt voor elk thema nader ingegaan op de doelstellingen, gesprekken en uitkomsten.

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). De wereldkaart geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het thematische engagementprogramma.

FIGUUR 5.1.1.1 REGIOVERDELING

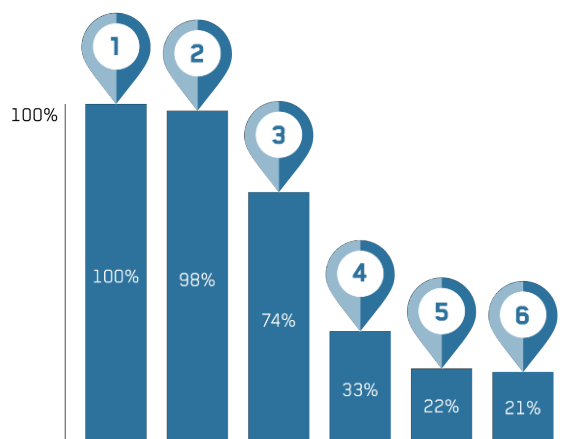
Voortgang wordt gerapporteerd aan de hand van mijlpalen. Deze worden nader toegelicht in de bijlagen.

De voortgang van het thematisch engagementprogramma is als volgt:

TABEL 5.1.1.1 ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	Speerpunt	Gestart	Sectoren/ketens
Access to Healthcare		2023 H1	Farmaceutische sector
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen		2022 H2	Supermarktketens en producenten van huishoudelijke en persoonlijke producten
Goede Voeding		2024 H1	Restaurants/supermarkten/producten voeding en dranken
Just Transition		2025 H1	Autofabrikanten en mijnbouw
Kleding en circulariteit		2023 H1	Textiel, kleding, luxe goederen en retail
Klimaattransitie Luchtvaart		2025 H1	Luchtvaartmaatschappijen en luchtvrachtvervoerders
Mensenrechten en Governance		2022 H2	Grondstoffensector, ICT- sector en de elektronische goederen sector
Nature Action		2024 H1	Nature Action 100 benchmark
Reductie CO ₂ uitstoot		2022 H2	CO ₂ -intensieve sectoren
Waterimpact en -afhankelijkheid		2025 H1	Chemische industrie

FIGUUR 5.1.1.2 MIJLPAALVERDELING

1. Analyse van het bedrijf
2. Het initiëren van de dialoog
3. Het voeren van de dialoog
4. De toezegging van de onderneming
5. Het aanpassen van het beleid en proces
6. Het afronden van de dialoog

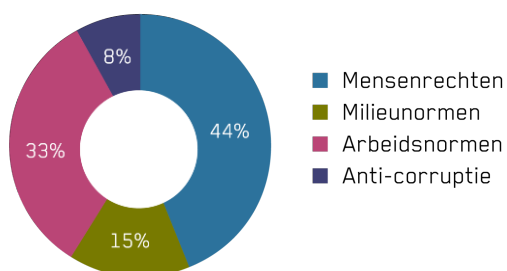
Vanwege de korte looptijd van een aantal relatief nieuwe engagementthema's hebben veel ondernemingen mijlpaal 4 en de daaropvolgende mijlpalen nog niet behaald. Toezeggingen met betrekking tot beleidsaanpassingen en de implementatie daarvan verwachten we in de tweede helft van het engagementtraject.

In de bijlagen wordt gerapporteerd door onze ESG dienstverlener over de engagementvoortgang.

5.1.2. Overzicht normatief engagementprogramma

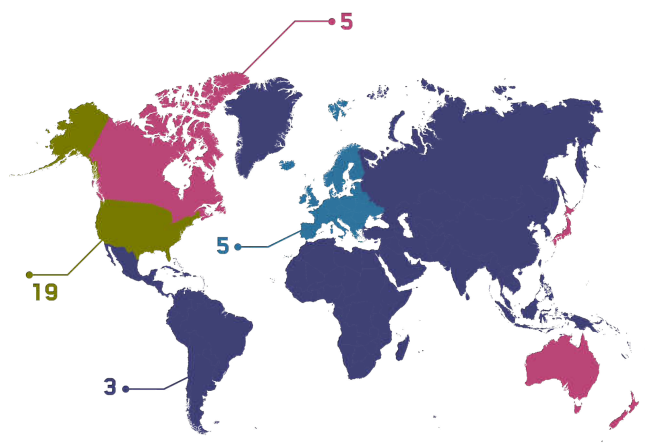
Pensioenfonds ING vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen, die internationaal breed gedragen normen schenden. We noemen dit Normatief engagement. Per eind juni 2025 maken 32 ondernemingen deel uit van het normatieve engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken we over één of meerdere normschendingen. Het aantal schendingen waarover we spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatieve engagementprogramma. In totaal lopen er 48 dialogen. In het afgelopen halfjaar is met 18 ondernemingen een nieuwe dialoog (opnieuw) gestart. De ringdiagram toont hoe het programma is opgebouwd.

FIGUUR 5.1.2.1 NORMSCHENDING

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). De wereldkaart geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het normatief engagementprogramma.

FIGUUR 5.1.2.2 ONDERNEMINGEN NAAR REGIO

Voortgang lopende dialogen

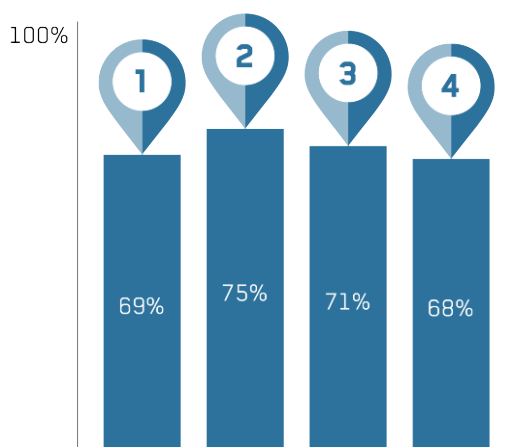
Voor normatieve dialogen onderscheiden we vier mijlpalen, zoals weergegeven in de onderstaande tabel. De voortgang per mijlpaal wordt vervolgens in iedere dialoog getoetst aan de hand van vier indicatoren: (1) er zijn geen maatregelen genomen, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd. De methodologie voor normatief engagement wordt verder toegelicht in de [bijlage: Normatieve dialoog](#).

TABEL 5.1.2.1 MIJLPALEN

Mijlpalen	
1	Het delen van relevante informatie
2	Implementatie van Beleid
3	Herstel en Verhaal
4	Opheffen en/of Voorkomen

De statistieken over de voortgang hebben betrekking op het volledige normatieve engagementprogramma. De voortgang van het normatief engagementprogramma is als volgt:

FIGUUR 5.1.2.3 MIJLPAALVERDELING⁴

1. Het delen van relevante informatie
2. Implementatie van Beleid
3. Herstel en Verhaal
4. Opheffen en/ of Voorkomen

In de bijlagen wordt gerapporteerd door onze ESG dienstverlener over de engagementvoortgang.

⁴ De staven in de diagram weergeven het percentage dialogen waarin stappen zijn gezet (indicator 2, 3 en 4) op de mijlpalen. Wanneer een mijlpaal niet relevant is voor een dialoog, is de dialoog buiten beschouwing gehouden.

5.2. Escalatieoverzicht

Geëscaleerde dialogen

De onderstaande tabel geeft de escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) weer die in de eerste helft van 2025 zijn genomen in zowel thematische als normatieve dialogen. De eerste helft van het jaar, waarin de meeste aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen in Europa, Japan en de Verenigde Staten plaatsvinden, is de drukste stempriode.

TABEL 5.2.1 OVERZICHT GEËSCALEERDE DIALOGEN

Onderneming	Reden van escalatie	Genomen maatregel ¹
Barrick Gold Corporation	Vermeende schendingen Mensenrechten (2x) en Milieunormen (2x).	Tegen herbenoeming Chair gestemd.
Danaher	Thematisch, niet responsief in het thema "Access to Healthcare".	Tegen beloning bestuurder gestemd.
Hydro One	Thematisch, niet responsief in het thema "Reductie CO ₂ -uitstoot".	Tegen herbenoeming Chair gestemd.
The Coca-Cola Company	Thematisch, niet genoeg voortgang in het afgesloten thema "Goede Voeding".	Aandeelhoudersresolutie over suikervervangers ingediend voor AVA 2025.
Uber Technologies, Inc.	Vermeende schendingen Arbeidsnormen (2x) en Mensenrechten.	Tegen herbenoeming Chair gestemd.

¹ Zie voor verdere duiding tegenstem het "Voting Disclosure Systeem"

Uitgelichte escalaties

The Coca-Cola Company

The Coca-Cola Company hebben we in samenwerking met een brede coalitie van institutionele beleggers een brief gestuurd naar aanleiding van de uitkomsten van de Access to Nutrition Index. Deze index laat zien dat er bij Coca-Cola enige vooruitgang is qua gezondheid van de productenportefeuille. Maar ook blijkt dat de onderneming nog vele stappen kan zetten om goede voeding beter in haar strategie en governance te integreren. Naar aanleiding van deze brief hebben we in mei een gesprek gehad met de onderneming. Dit gesprek was teleurstellend, onder andere, omdat in het nieuwe jaarverslag de transparantie over het thema gezonde voeding was verminderd. Tijdens het gesprek leek het dat dit een direct gevolg was van de politieke ontwikkelingen in de VS. Dit was een belangrijke reden om onze engagement kracht bij te zetten door het indienen van een resolutie voor de aandeelhoudersvergadering. Deze resolutie richtte zich op het beter inzicht krijgen in de gezondheidseffecten van suikervervangers. Deze resolutie kreeg 11,3 procent van de stemmen, wat in het huidige klimaat een goede score is.

Te escalaren dialogen

In het derde kwartaal vindt het laagste aantal aandeelhoudersvergaderingen plaats. Hoofdzakelijk staan er tussentijdse benoemingen van bestuurders of goedkeuringen van overnames geagendeerd. In het vierde kwartaal vind in Australië en Nieuw-Zeeland de piek van het aandeelhoudersvergaderingen seizoen plaats. In de overige regio's is het een rustig kwartaal qua stemmen. Alle thematische en normatieve dialogen die in aanmerking komen voor escalatie zijn opgenomen in de onderstaande tabel.

TABEL 5.2.2 OVERZICHT TE ESCALAREN DIALOGEN

Onderneming	Reden van escalatie
Alphabet Inc.	Geverifieerde schending Corruptie. Vermeende schendingen Arbeidsnormen en Mensenrechten.
Barrick Gold Corporation	Vermeende schendingen Mensenrechten (2x) en Milieunormen (2x).
Danaher	Thematisch, niet responsief in het thema "Access to Healthcare".
Hydro One	Thematisch, niet responsief in het thema "Reductie CO ₂ -uitstoot".
The Coca-Cola Company	Thematisch, niet genoeg voortgang in het afgesloten thema "Goede Voeding".
Uber Technologies, Inc.	Vermeende schendingen Arbeidsnormen (2x) en Mensenrechten.

6. Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Pensioenfonds ING kan de corporate governance en/of activiteiten van een onderneming beïnvloeden door te stemmen op Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders (AVA's). Stemmen is voor actieve aandeelhouders een manier om ondernemingen te beïnvloeden. Als er belangrijke kwesties zijn en de onderneming is niet bereid te luisteren naar aandeelhouders of andere belanghebbenden, kan stemmen op de AVA van die onderneming een krachtig instrument zijn. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan Pensioenfonds ING invloed uitoefenen op de onderneming. Het gaat hierbij om het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en in sommige gevallen kan het zich uitspreken over het beloningsbeleid. Pensioenfonds ING doet dit onder andere door deel te nemen aan de besluitvorming op de aandeelhoudersvergadering (stemmen). Door gebruik te maken van het stemrecht kan Pensioenfonds ING invloed uitoefenen op ondernemingen en invloed aanwenden om een betere corporate governance te stimuleren bij de ondernemingen. Een goede corporate governance draagt bij aan de lange termijn waardecreatie

6.1. Pensioenfonds ING als actief aandeelhouder

Zoals in de inleiding aangegeven is een pensioenfonds verplicht om een beleid te hebben ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin wordt belegd door Pensioenfonds ING. Daarbij wordt van de institutionele belegger gevraagd om minstens eenmaal per jaar aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan het stembeleid. Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat de institutionele belegger minimaal eenmaal per kwartaal moet aangeven hoe hij stemde op de aandeelhoudersvergaderingen. In bijlage 6.2. vindt u de volledige tekst van de relevante bepalingen voor institutionele beleggers van de Nederlandse Corporate Governance code.

Pensioenfonds ING voldoet aan de bepalingen van de Corporate Governance Code. Op de website van het Pensioenfonds zijn de volgende documenten te vinden:

1. Stemrichtlijnen;

2. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe historisch gestemd is per aandeelhoudersvergadering.

6.2. Stemgedrag Pensioenfonds ING

Achtergrond

Trends en observaties⁵

De eerste helft van het jaar is de drukste periode qua stemmen. De meeste aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen in Europa, Japan en de Verenigde Staten vinden namelijk in de eerste helft van het jaar plaats.

Aandeelhoudersvoorstellen en ESG-trends

Het aantal Environmental & Social (E&S) gerelateerde aandeelhoudersvoorstellen daalde dit half jaar aanzienlijk. Deze daling is deels te verklaren door de herziene richtlijnen van de Amerikaanse toezichthouder de Securities and Exchange Commission (SEC), die het voor ondernemingen makkelijker maakten om voorstellen te weren⁶. Tegelijkertijd nam het aandeel 'anti-ESG' voorstellen verder toe, met name in de Verenigde Staten. Deze voorstellen zijn vaak zodanig

⁵ SLB 14M: SLB 14M is een Staff Legal Bulletin van de Amerikaanse toezichthouder SEC, gepubliceerd in februari 2025. Het bulletin herstelt een case-by-case benadering voor het uitsluiten van aandeelhoudersvoorstellen onder Rule 14a-8. Hierdoor kunnen voorstellen met sociale of ethische thema's worden uitgesloten, tenzij ze een significante impact hebben op de bedrijfsvoering. SLB 14M vervangt de eerdere, ruimere interpretatie uit SLB 14L (2021) en heeft geleid tot een toename van het aantal succesvolle no-action verzoeken.

⁶ Vote-no campagne: Aandeelhoudersactivisme waarbij wordt opgeroepen om tegen zittende bestuurders te stemmen, zonder alternatieve kandidaten voor te dragen.

geformuleerd dat het niet direct duidelijk is of ze pro- of anti-ESG zijn. Op basis van ons stembeleid wordt er tegen dit soort anti-ESG voorstellen gestemd. De gemiddelde steun voor klimaatgerelateerde voorstellen daalde verder.

Verloop aandeelhoudersvergaderingen

Ondanks dat activistische acties tijdens aandeelhoudersvergaderingen ook dit jaar plaatsvonden, waren ondernemingen beter voorbereid op verstoringen. Door aangescherpte procedures konden vergaderingen na korte onderbrekingen worden voortgezet. Wel leidde dit tot complexere aanmeldprocessen en strakkere deadlines voor steminleg, wat operationele druk gaf binnen de toch al krappe tijdslijnen.

Beloningsvoorstellen en aandeelhoudersactivisme

In zowel de Verenigde Staten als Europa steeg de CEO-beloning, wat leidde tot meer tegen stemmen, vooral bij onvoldoende onderbouwing. Transparantie en eenvoud in beloningsstructuren blijven belangrijke criteria bij de beoordeling. Daarnaast was er een toename van 'vote-no' campagnes, waarbij aandeelhouders hun ongenoegen uiten zonder een volledige 'proxy fight' te starten⁷. Deze vorm van activisme vraagt om alertheid bij agendavoorbereiding en engagement.

Politieke en juridische context

De politieke druk op ESG-initiatieven nam verder toe. In de Verenigde Staten leidde dit tot juridische stappen tegen grote vermogensbeheerders en een terugtrekking van diverse partijen uit netwerken zoals de Net Zero Asset Managers Initiative. Tegelijkertijd pasten veel ondernemingen hun taalgebruik aan: termen als "diversiteit" en "inclusie" maken plaats voor neutralere formuleringen zoals "ondersteuning van alle medewerkers". In de dialogen gaven ondernemingen aan diversiteit van belang te vinden en dit intern te blijven nastreven. Dit zullen we monitoren.

Tegen deze achtergrond is het van belang om een consistent en goed onderbouwd stembeleid te hanteren dat aansluit bij de eigen overtuigingen en langetermijnvisie, en dat niet afhankelijk is van tijdelijke politieke of maatschappelijke druk. Onder andere om deze reden hanteren we een eigen op maat gemaakt stembeleid.

Opkomende thema's: AI en technologie

Voorstellen met betrekking tot kunstmatige intelligentie (AI) en datagebruik namen toe, hoewel de steun nog beperkt is. Wel groeit de aandacht voor toezicht door de raad van bestuur op AI-gerelateerde risico's, wat mogelijk een structureel thema wordt in toekomstige stemseizoenen. We houden ontwikkelingen in de gaten.

⁷ Proxy fight: Een intensieve campagne waarbij aandeelhouders via stemming proberen bestuursleden te vervangen of strategische koerswijzigingen af te dwingen.

Stemactiviteiten van Pensioenfonds ING

Wij stemden in het afgelopen halfjaar op **1.532 vergaderingen** op totaal **18.278 agendapunten**.

Er wordt niet altijd met het management van de onderneming meegestemd. Er is **19% tegen het management gestemd**. Zie tabel onderstaande tabel voor een overzicht van de managementvoorstellen en de regionale verdeling van vergaderingen.

TABEL 6.2.1 MANAGEMENTVOORSTELLEN

	Totaal	% Tegen
Audit gerelateerd	1120	33%
Aandelen gerelateerd	1187	14%
Statuten gerelateerd	482	9%
Beloning	2017	48%
Benoemingen	8188	17%
Bestuurders gerelateerd	1446	9%
Duurzaamheid	48	0%
Klimaat	6	83%
Overig	52	25%
Geen research	39	31%
Niet-routinematig	314	7%
Routine	2567	4%
Sociaal	51	8%
Strategische transacties	189	29%
Overname gerelateerd	101	5%

TABEL 6.2.2 REGIOVERDELING

	Voted Meetings
Market	
Australia	4
Austria	2
Belgium	8
Bermuda	5
Brazil	13
Canada	50
Cayman Islands	51
Chile	1
China	131
Curacao	1
Czech Republic	1

Denmark	12
Egypt	17
Finland	8
France	35
Germany	29
Greece	4
Hong Kong	8
Hungary	3
India	64
Indonesia	55
Ireland	9
Isle of Man	1
Israel	6
Italy	11
Japan	103
Jersey	2
Liberia	1
Luxembourg	5
Malaysia	50
Mexico	18
Netherlands	25
Norway	6
Panama	1
Peru	2
Philippines	24
Poland	6
Portugal	2
Singapore	6
South Korea	68
Spain	10
Sweden	24
Switzerland	36
Taiwan	166
Thailand	2
Turkey	10
USA	370
United Arab Emirates	25
United Kingdom	40
Virgin Isl (UK)	1

Op de website van Pensioenfonds ING kunt u via het Vote Disclosure Systeem vinden hoe we gestemd hebben per aandeelhoudersvergadering.

Achmea IM voert ons stembeleid uit en past voor elke steminstructie het eigen op maat gemaakte stembeleid toe. Achmea IM maakt bij het uitoefenen van stemrechten gebruik van het stemplatform en analyses van Institutional Shareholder Services (ISS). Het stembeleid wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van wereldwijde trends op het gebied van corporate governance, ons stemgedrag bij controversiële agendapunten en overige actualiteiten.

Voordat de definitieve stem wordt uitgebracht analyseren we een selectie van de voorstellen op individuele basis. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van de specifieke feiten en omstandigheden van het agendapunt.

6.3. Agenderingsrecht aandeelhouders

Op aandeelhoudersvergaderingen kunnen aandeelhouders een voorstel agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. Deze aandeelhoudersresoluties kunnen betrekking hebben op de thema's klimaat, biodiversiteit, gezondheid, arbeidsrechten, mensenrechten of goed bestuur enzovoort. In het afgelopen halfjaar hebben wij **533 aandeelhoudersresoluties** beoordeeld en onze stem uitgebracht. In onderstaande tabel staat een overzicht opgenomen van het aantal aandeelhoudersvoorstellen verdeeld per thema en het % 'tegen' stemmen.

Wij toetsen de afzonderlijke aandeelhoudersvoorstellen op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en effect. Wij zullen niet in alle gevallen voor een aandeelhoudersresolutie stemmen, ook al past deze binnen onze speerpunthema's. Wanneer een aandeelhoudersvoorstel onvoldoende is onderbouwd, te voorschrijvend is of onevenredig belastend zullen wij tegen stemmen.

TABEL 6.3.1

	Totaal	% Tegen
Audit gerelateerd	11	36%
Aandelen gerelateerd	2	0%
Statuten gerelateerd	17	88%
Beloning	35	40%
Corporate Governance	56	27%
Benoemingen	96	49%

Bestuurders gerelateerd	56	36%
Duurzaamheid	54	83%
Klimaat	62	6%
Overig	43	84%
Niet-routinematig	14	57%
Routine	23	52%
Sociaal	84	5%

6.3.1. Resoluties

Klimaat

Aandeelhouders willen duidelijkheid over haalbaarheid klimaatdoelen Alphabet

Trillium ESG Global Equity Fund en medeondertekenaars dienden een voorstel in bij Alphabet. Ze willen aanvullende informatie over de haalbaarheid van de klimaatdoelen voor 2030.

Zorgen over stijgende uitstoot door AI

De indieners maken zich zorgen over de toename van broeikasgasuitstoot. Die stijging komt vooral door het groeiende energieverbruik van AI-toepassingen. Ze vragen om scenarioanalyses, stresstests van de strategie en een inschatting van de impact van afzonderlijke maatregelen.

Alphabet erkent de complexiteit van de doelen

Alphabet zegt al veel te rapporteren over zijn klimaatstrategie. Dat gebeurt onder andere in het jaarlijkse Environmental Report. Het bedrijf erkent dat AI het behalen van de doelen moeilijker maakt. Tegelijk geeft het aan dat het beleid voortdurend wordt aangepast aan nieuwe inzichten en regels.

Voorstel biedt aandeelhouders meer inzicht

Het voorstel helpt aandeelhouders beter te begrijpen hoe haalbaar de doelen zijn. Ook maakt het duidelijker of het huidige beleid effectief is. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd.

Het voorstel kreeg 8,2% van de stemmen en is daarmee verworpen.

Biodiversiteit

Aandeelhouders willen inzicht in biodiversiteitsbeleid Home Depot

Domini Impact Equity Fund vraagt Home Depot een beoordeling te publiceren van de impact en afhankelijkheid van biodiversiteit, over de hele waardeketen.

Beleggers missen analyse van risico's door ontbossing

Volgens de indiener loopt Home Depot risico's door verlies van biodiversiteit. Denk aan ontbossing in de toeleveringsketen. Er is nog geen duidelijke analyse van deze risico's. Daardoor weten beleggers niet hoe het bedrijf hiermee omgaat.

Home Depot wijst op bestaand beleid en rapportages

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. Home Depot zegt al te rapporteren over biodiversiteit. Het bedrijf publiceert onder andere een Sustainable Forestry Report en een Wood Purchasing Policy. Ook beantwoordt het vragen van het CDP en werkt het met leveranciers aan duurzame houtinkoop.

Voorstel geeft beter zicht op afhankelijkheid van biodiversiteit

Het voorstel helpt aandeelhouders te begrijpen hoe Home Depot zijn afhankelijkheid van biodiversiteit in kaart brengt en beheert. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd. Het voorstel is verworpen met 16,6% steun.

Plastics

Aandeelhouders willen rapport over plasticvervuiling van PepsiCo

As You Sow vraagt PepsiCo om te rapporteren over haar vervuiling door flexibele plastic verpakkingen, inclusief het formuleren van doelstellingen voor het verminderen van het totale gebruik van plastic verpakkingen.

Flexibele verpakkingen zijn lastig te recyclen

Volgens de indiener loopt PepsiCo achter op haar eigen doelen voor plasticreductie. Flexibele verpakkingen zijn moeilijk te hergebruiken. Daarom is extra rapportage nodig om risico's te beheersen en alternatieven te ontwikkelen.

PepsiCo vindt het voorstel te beperkt

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. PepsiCo zegt al te werken aan circulaire verpakkingsoplossingen. Volgens het bedrijf voegt het voorstel weinig toe en is het te smal van opzet.

Voorstel geeft inzicht in bijdrage aan plasticvervuiling

Het voorstel helpt aandeelhouders te begrijpen hoe PepsiCo haar impact op plasticvervuiling meet en vermindert. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 15,6% van de stemmen en is daarmee verworpen.

Artificial Intelligence

Aandeelhouders willen transparantie over AI-datagebruik bij Apple

Het National Legal and Policy Center vraagt Apple om jaarlijks te rapporteren over risico's bij het gebruik van externe data voor AI. Ook wordt gevraagd

naar de maatregelen die Apple neemt om deze risico's te beperken en hoe de effectiviteit daarvan wordt beoordeeld.

Zorgen over spanningen tussen privacy en AI-samenwerkingen

De indiener maakt zich zorgen over samenwerkingen met partijen zoals OpenAI en Meta. Die zouden minder strikte privacyregels hanteren dan Apple. Meer openheid over datagebruik en ethiek is volgens hem nodig.

Apple wijst op bestaande rapportages en waarborgen

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. Apple zegt al te rapporteren over AI en privacy. AI-modellen worden getraind op gelicentieerde en openbare data, niet op persoonlijke gegevens. Voor het delen van data met ChatGPT vraagt Apple toestemming. Ook zijn er technische maatregelen zoals Private Cloud Compute.

Voorstel geeft extra inzicht in risico's van AI-data

Het voorstel helpt aandeelhouders beter te begrijpen hoe Apple risico's van AI-datagebruik beheert. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 11,6% van de stemmen en is daarmee verworpen. Dat is een opvallend percentage, gezien de nieuwheid van dit soort voorstellen.

Gezondheid

Aandeelhouders vragen om onderzoek naar veiligheid van zoetstoffen

CommonSpirit Health en mede-indieners willen dat Coca-Cola de gezondheidsrisico's van niet-suikerzoetstoffen laat onderzoeken. Ook wordt gevraagd om transparantie over de wijze waarop Coca-Cola deze risico's beoordeelt, welke externe bronnen daarbij worden geraadpleegd, en of er sprake is van financiële betrokkenheid bij onderzoek of adviesorganen.

Zorgen over aspartaam en reputatierisico's

De indieners wijzen op zorgen van de WHO en IARC over zoetstoffen zoals aspartaam. Ze vinden dat Coca-Cola onvoldoende laat zien waarop haar keuzes zijn gebaseerd. Dat kan risico's opleveren voor de reputatie van het bedrijf, zeker gezien de wereldwijde aanwezigheid.

Coca-Cola wijst op goedkeuring door autoriteiten

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. Coca-Cola gebruikt alleen zoetstoffen die zijn goedgekeurd door instanties zoals de FDA en de Europese Voedselveiligheidsautoriteit. Het bedrijf zegt transparant te zijn over beleid en investeringen in onderzoek. NSS helpen volgens Coca-Cola om het suikergehalte in producten te verlagen.

Voorstel geeft inzicht in risico's en aanpak

Het voorstel helpt aandeelhouders beter te begrijpen hoe Coca-Cola omgaat met mogelijke risico's van NSS. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 11,3% van de stemmen en is daarmee verworpen.

Arbeidsrechten

Aandeelhouders vragen rapport over aanwervingen bij Deere

Het National Legal and Policy Center wil dat Deere jaarlijks rapporteert over verschillen in aanwervingen op basis van geslacht en etniciteit. Ook moet het rapport ingaan op mogelijke risico's voor het bedrijf, zoals reputatieschade of problemen bij het aantrekken van personeel.

Zorgen over nadruk op diversiteit en inclusie

De indieners vinden dat Deere te veel nadruk legt op diversiteit en inclusie (DEI). Ze vrezen dat dit leidt tot oneerlijke behandeling van andere groepen. Ze willen dat het bedrijf laat zien dat aanwervingen gebeuren op basis van geschiktheid.

Deere wijst op bestaande rapportages

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. Deere publiceert al informatie over personeelsopbouw, onder andere in het Business Impact Report en het EEO-1 rapport. Een extra rapport zou volgens het bestuur weinig toevoegen en onnodige kosten veroorzaken.

Voorstel past niet bij uitgangspunten van gelijke behandeling

Het voorstel heeft een anti-ESG insteek en suggereert dat diversiteitsbeleid schadelijk is. Dat past niet bij het uitgangspunt van gelijke kansen. Daarom is, op basis van het stembeleid, tegen het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg slechts 1,3% van de stemmen en is daarmee verworpen.

Mensenrechten

Aandeelhouders vragen mensenrechtenanalyse van Merck

Mercy Investment Services wil dat Merck een mensenrechtenimpactanalyse (Human Rights Impact Assessment, HRIA) publiceert. Deze analyse zou betrekking moeten hebben op de activiteiten, producten en zakelijke relaties van Merck, met specifieke aandacht voor het recht op gezondheid en toegang tot medicijnen.

Zorgen over toegang tot medicijnen en juridische stappen

De indiener vindt dat Merck te weinig laat zien van de impact van haar activiteiten op mensenrechten. Er is kritiek op juridische stappen tegen wetgeving die medicijnen betaalbaarder moet maken. Dat zou botsen

met het recht op gezondheid. Een HRIA helpt volgens de indiener om risico's te beheersen en vertrouwen te versterken.

Merck wijst op bestaand beleid en interne beoordeling

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. Merck zegt al een uitgebreid mensenrechtenbeleid te hebben. In 2023 voerde het bedrijf een interne beoordeling uit. Volgens Merck is het voorstel daarom niet nodig.

Voorstel geeft inzicht in impact op recht op gezondheid

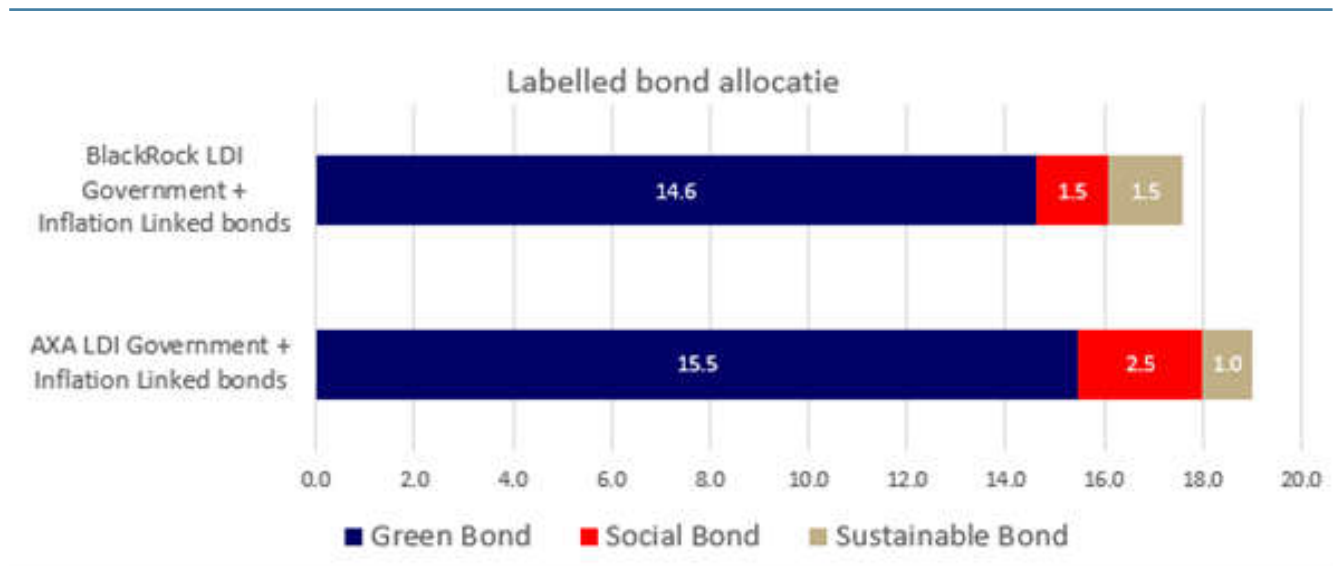
Het voorstel helpt aandeelhouders beter te begrijpen hoe Merck omgaat met haar mensenrechtenverantwoordelijkheden. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 15,4% van de stemmen en is daarmee verworpen.

7. Impact

Impactbeleggingen zijn beleggingen met een intentie om een positieve, meetbare sociale en milieu impact te maken, naast een positief, financieel rendement (Global Impact Investors Network (GIIN)). Impactbeleggingen zijn belangrijk om een positieve bijdrage te leveren aan maatschappelijke uitdagingen. Het pensioenfonds zet zich daarom in om deze bijdrage te leveren. Op dit moment doen wij dat via labeled bonds (groene en sociale obligaties).

De LDI portefeuilles hebben beide doelstellingen van minimaal 10% allocatie naar labelled bonds binnen de nominale en reële staatsobligatie portefeuille. Beide portefeuilles die deze doelstelling hanteren voldoen aan de doelstelling.

FIGUUR 7.1

8. Bijlagen

8.1. Uitgangspunten Global Compact

Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren;

2e principe: bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan mensenrechtenschendingen;

Arbeidsnormen

3e principe: bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid;

6e principe: bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden;

Milieu

7e principe: bedrijven hanteren het voorzichtigheidsbeginsel met betrekking tot milieukwesties;

8e principe: bedrijven ondernemen initiatieven om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen;

9e principe: bedrijven stimuleren de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën;

Anticorruptie

10e principe: bedrijven dienen alle vormen van corruptie tegen te gaan, inclusief afpersing en omkoping.

De principes van het UN Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, de Verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten en van de Verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

8.2. Nederlandse Corporate Governance Code (versie 2022)

Principe 4.1 De algemene vergadering

De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van checks and balances binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de Raad van Commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met de aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt zonodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het invoeren van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen

Principe deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid of de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

Categorieën voorstellen aandeelhoudersvergaderingen

TABEL 8.2.1

Categorie	Toelichting
Aandelen gerelateerd	O.a. uitgifte aandelen, speciale rechten, share classes
Audit gerelateerd	O.a. benoeming accountants, accountant fees
Beleggingsfondsen	Bepalingen omtrent beleggingsfondsen
Beloning	O.a. beloningsbeleid, beloning zelf, say on pay enz
Benoemingen	O.a. benoeming RvB, RvC
Bestuurders gerelateerd	O.a. benoeming commissies, beloning commissies, aanpassen termijn bestuurders, enz
Corporate Governance	O.a. aanpassen aandeelhoudersrechten, stembepalingen
Duurzaamheid	O.a. duurzaamheidsonderwerpen zoals rapportages, verantwoordelijkheid. Met name aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van duurzaamheid bevat zowel klimaat als sociaal mix.
Klimaat	Say on Climate en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van klimaat
Niet-routinematig	O.a. proxy contest kosten, speciale rapporten, additionele allocatie
Overig	
Geen research	Agendapunten waar geen onderliggende documentatie voor aanwezig is vanuit de onderneming
Overname gerelateerd	O.a. Aanpassen statuten tegen overname, supermajority vote instellen, control shares
Routine	O.a. AGM bepalingen, dividend, belasting
Sociaal	O.a. goedkeuring donaties goede doelen, politieke donaties en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van Sociaal
Statuten gerelateerd	O.a. aanpassen van de statuten
Strategische transacties	O.a. fusie overeenkomst, verkoop van assets

8.3. Uitsluitingslijst per 1 september 2025

Controversiële wapens

- Academy Sports and Outdoors, Inc.
- Adecco Group AG
- Adecco International Financial Services BV
- AECOM
- Airbus Finance B.V.
- Airbus SE
- Alexandrite Monnet UK Holdco Plc
- ALTEN SA
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd
- ArcelorMittal SA
- Aryt Industries Ltd
- Assystem S.A.
- Austal Limited
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems (Finance) Ltd.

- BAE Systems Holdings, Inc.
- BAE Systems plc
- Bayer AG
- Bayer Capital Corp. BV
- Bayer Corporation
- Bayer US Finance II LLC
- Bayer US Finance LLC
- Bharat Dynamics Limited
- Boeing Company
- Booz Allen Hamilton Holding Corporation
- Booz Allen Hamilton, Inc.
- Brookfield Asset Management Ltd.
- Brookfield Capital Finance LLC
- Brookfield Corporation
- Brookfield Finance I (UK) Plc
- Brookfield Finance II, Inc.
- Brookfield Finance LLC
- Brookfield Finance, Inc.
- Brookfield Property REIT, Inc.

- Brookfield Renewable Partners ULC
- BWX Technologies, Inc.
- CACI International Inc
- CAE Inc.
- Cameco Corporation
- Canadian Tire Corporation, Limited
- Capita Plc
- China Aerospace Science and Industry Corporation Limited
- China Aerospace Science and Technology Corporation
- China North Industries Corporation
- China North Industries Group Corporation Limited.
- China Poly Group Corporation Limited
- China Shipbuilding Industry Company Limited
- Cohort plc
- Compagnie Financiere Richemont SA
- Costain Group PLC
- Curtiss-Wright Corporation
- Daicel Corporation
- Daikin Industries, Ltd.
- Eaton Capital Unlimited Company
- Eaton Corporation
- Eaton Corporation plc
- Elbit Systems Ltd
- Exail Technologies SA
- EZCORP, Inc.
- FirstCash Holdings, Inc.
- Fluor Corporation
- Fortive Corporation
- Fujitsu Limited
- General Dynamics Corporation
- Harris Corporation
- HEICO Corporation
- Honeywell International Inc.
- Huntington Ingalls Industries, Inc.
- ICL Group Ltd.
- IHO Verwaltungs GmbH
- Israel Corporation Ltd.
- Jacobs Engineering Group, Inc.
- Jacobs Solutions Inc.
- Jindal Stainless Limited
- Johns Hopkins University
- Kanadevia Corporation
- KBR, Inc.
- Kier Group plc
- Komatsu Finance America, Inc.
- Komatsu Ltd.
- Kongsberg Gruppen ASA
- Kratos Defense & Security Solutions, Inc.
- L3Harris Technologies, Inc.
- Larsen & Toubro Limited
- Leidos Holdings, Inc.
- Leidos, Inc.
- Leonardo DRS, Inc.
- Leonardo SpA
- Lievre Power Financing Corp.
- LIG Nex1 Co., Ltd.
- Liquidity Services, Inc.
- Lockheed Martin Corporation
- Lumibird S.A.
- Moog Inc.
- Morgan Sindall Group plc
- MTAR Technologies Limited
- NOF Corporation
- Northrop Grumman Corporation
- NRM Cabin Intermediate # 2 Limited Partnership
- Olin Corporation
- Outdoor Holding Co
- Parsons Corporation
- Poongsan Corporation
- Poongsan Holdings Corporation
- Premier Explosives Limited
- QinetiQ Group plc
- Rheinmetall AG
- Richemont International Holding SA
- Rolls-Royce Holdings plc
- Rolls-Royce Plc
- RTX Corporation
- Safran SA
- Sandhar Technologies Limited
- Schaeffler AG
- Science Applications International Corporation
- Sec LP
- Serco Group plc
- SGL Carbon SE
- Smith & Wesson Brands, Inc.
- SNT Dynamics Co., Ltd.
- SNT Holdings Co., Ltd.
- Solar Industries India Limited
- Special Machine Building & Metallurgy PJSC
- Sportsman's Warehouse Holdings, Inc.
- Steel Partners Holdings L.P.
- Sturm, Ruger & Co., Inc.
- Tennessee Valley Authority
- Textron Inc.
- Thales SA
- TotalEnergies Capital Canada Ltd.
- TotalEnergies Capital International SA
- TotalEnergies Capital SA
- TotalEnergies SE
- TransDigm Group Incorporated
- TransDigm Inc.
- United Technologies Corporation
- Veolia Environnement SA
- Walchandnagar Industries Limited
- Walmart Inc.
- Wartsila Oyj Abp

Verbod beleggen in cluster munitie

Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond. De ondernemingen op de lijst zijn voornamelijk hetzelfde als op de definitieve lijst 2025. Er zijn geen relevante ontwikkelingen geweest. Op basis van deze informatie en de criteria van artikel 21a Besluit Marktmisbruik heeft de AFM deze ondernemingen op haar risicoradar voor 2025:

1. Poongsan Corporation (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunie;
2. Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd. (China) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunie;
3. LIG Nex1 Co Ltd. (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunie.

Net als voorgaande jaren, zijn niet-beursgenoteerde ondernemingen niet opgenomen in de lijst voor 2025.

Tabak

- 22nd Century Group, Inc.
- Al-Eqbal Company for Investment PLC
- Altria Group, Inc.
- B.A.T Capital Corporation
- B.A.T. International Finance Plc
- B.A.T. Netherlands Finance BV
- BADECO ADRIA d.d.
- British American Tobacco (Malaysia) Berhad
- British American Tobacco Holdings (The Netherlands) BV
- British American Tobacco p.l.c.
- Duvanska Industrija Coka AD
- Eastern Company
- Godfrey Phillips India Ltd.
- Golden Tobacco Limited
- Imperial Brands Finance Netherlands BV
- Imperial Brands Finance Plc
- Imperial Brands PLC
- ITC Limited
- Japan Tobacco Inc.
- JT International Financial Services BV
- Karelia Tobacco Company Inc.
- Khyber Tobacco Company Limited
- KT&G Corporation
- Logista Integral, S.A.
- Ngan Son JSC
- NTC Industries Limited
- Philip Morris International Inc.
- PT Gudang Garam Tbk
- PT Wismilak Inti Makmur Tbk
- Pyxus International, Inc.
- Reinet Investments S.C.A.
- Reynolds American Inc.
- RLX Technology Inc.
- Scandinavian Tobacco Group A/S
- Shanghai Industrial Holdings Limited
- Sinnar Bidi Udyog Limited
- Smoore International Holdings Limited
- Societe Ivoirienne des Tabacs (SITAB)
- Swedish Match AB
- Torii Pharmaceutical Co., Ltd.
- Turning Point Brands, Inc.
- Union Tobacco & Cigarette Industries Co.
- Universal Corporation
- Vector Group Ltd.

- VST Industries Limited

Steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas

- Aboitiz Equity Ventures Inc.
- Adani Enterprises Limited
- Adani Power Limited
- AEP Texas, Inc.
- AEP Transmission Company, LLC
- AES Andes S.A.
- AES Corporation
- AES Panama Generation Holdings SRL
- African Rainbow Minerals Limited
- AGL Energy Limited
- Aksa Enerji Uretim A.S.
- Alabama Power Company
- Alberta Energy Co. Ltd.
- ALLETE, Inc.
- Alliant Energy Corporation
- Alliant Energy Finance LLC
- Ameren Corporation
- Ameren Illinois Company
- American Electric Power Company, Inc.
- American Transmission Systems, Incorporated
- Antero Resources Corporation
- APA Corporation
- Appalachian Power Company
- ARC Resources Ltd.
- Arizona Public Service Company
- Ascent Resources Utica Holdings, LLC
- Athabasca Oil Corporation
- Banpu Public Company Limited
- Basin Electric Power Cooperative
- Baytex Energy Corp.
- Berkshire Hathaway Energy Company
- Birchcliff Energy Ltd.
- BKV Corporation
- Black Hills Corporation
- Bonanza Creek Energy, Inc.
- Brickworks Limited
- Bulgarian Energy Holding EAD
- Burlington Resources Finance Co.
- California Resources Corporation
- Canadian Natural Resources Limited
- Capital Power Corporation
- Cenovus Energy Inc.
- CenterPoint Energy Houston Electric, LLC
- CenterPoint Energy Resources Corp.
- CenterPoint Energy, Inc.
- CESC Limited
- CEZ, a. s.
- Chesapeake Energy Corporation
- Chevron Corporation
- Chevron U.S.A. Inc.
- China Coal Energy Company Limited
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Power International Development Limited

- China Resources Power Holdings Co., Limited
- China Shenhua Energy Company Limited
- Chord Energy Corporation
- Chubu Electric Power Company, Incorporated
- Chugoku Electric Power Co., Inc.
- Civitas Resources, Inc.
- Cleco Corporate Holdings LLC
- Cleveland Electric Illuminating Company
- CLP Holdings Limited
- CLP Power HK Finance Ltd.
- CLP Power Hong Kong Financing Ltd.
- CMS Energy Corporation
- CNX Resources Corporation
- Coal India Limited
- Colbun S.A.
- Colgate Energy Partners III, LLC
- Colorado Interstate Gas Company, L.L.C.
- Comstock Resources, Inc.
- Conoco, Inc.
- ConocoPhillips
- ConocoPhillips Canada Funding Co. II
- ConocoPhillips Company
- Consumers 2023 Securitization Funding LLC
- Consumers Energy Company
- Continental Resources, Inc.
- Core Natural Resources, Inc.
- Coronado Finance Pty Ltd
- Coronado Global Resources Inc.
- Coterra Energy Inc.
- Crescent Energy Company
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Dayton Power & Light Company
- Devon Energy Corporation.
- Devon Financing Corp. ULC
- Diamondback Energy, Inc.
- Diversified Energy Company PLC
- DMCI Holdings, Inc.
- Dominion Energy South Carolina, Inc.
- Dominion Energy, Inc.
- DPL Inc.
- DTE Electric Company
- DTE Electric Securitization Funding II LLC
- DTE Energy Company
- Duke Energy Carolinas, LLC
- Duke Energy Corporation
- Duke Energy Florida Project Finance LLC
- Duke Energy Florida, LLC
- Duke Energy Indiana, LLC
- Duke Energy Ohio, Inc.
- Duke Energy Progress NC Storm Funding LLC
- Duke Energy Progress, LLC
- Earthstone Energy Holdings, LLC
- Eastern Energy Gas Holdings, LLC
- Eastern Gas Transmission and Storage, Inc.
- El Paso Energy Corp.
- El Paso Natural Gas Company, L.L.C.
- El Paso Pipeline Partners Operating Co. LLC
- Electric Power Development Co., Ltd.
- Electricity Generating Public Company Limited
- Emera Incorporated
- Emera US Finance LP
- Enea SA
- Eneva S.A.
- Engie Energia Chile S.A.
- Entergy Arkansas, LLC
- Entergy Corporation
- Entergy Louisiana, LLC
- Entergy Mississippi, LLC
- Entergy Texas, Inc.
- Entergy Utility Property, Inc.
- EOG Resources, Inc.
- EQT Corporation
- Eskom Holdings SOC Ltd
- Eushi Finance, Inc.
- Evergy Kansas Central, Inc.
- Evergy Metro, Inc.
- Evergy Missouri West, Inc.
- Evergy, Inc.
- EWE Aktiengesellschaft
- Expand Energy Corporation
- Exxaro Resources Limited
- Exxon Mobil Corporation
- FirstEnergy Corp.
- FirstEnergy Transmission, LLC
- Florida Power Corporation
- Fortis Inc.
- FortisAlberta Inc.
- FortisBC Energy Inc.
- FortisBC Inc.
- Franco-Nevada Corporation
- Freehold Royalties Ltd.
- GD Power Development Co., Ltd.
- Geo Energy Resources Limited
- Georgia Power Company
- Glencore Capital Finance DAC
- Glencore Finance (Canada) Ltd.
- Glencore Finance (Europe) Limited
- Glencore Funding LLC
- Glencore plc
- Global Power Synergy Public Company Limited
- Granite Ridge Resources, Inc.
- Great River Energy
- Guangdong Investment Limited
- Guanghui Energy Co., Ltd.
- Guangzhou Development District Holding Group Limited
- Gujarat Mineral Development Corporation Limited
- Gulfport Energy Corporation
- Gulfport Energy Operating Corporation
- Hess Corporation
- HighPeak Energy, Inc.
- HK Electric Investments Limited
- Hokkaido Electric Power Company, Incorporated
- Hokuriku Electric Power Company
- Huadian Power International Corporation Limited
- Huaneng Power International, Inc.
- IDACORP, Inc.
- Idaho Power Company

- Indiana Michigan Power Company
- Indianapolis Power & Light Company
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inner Mongolia Junzheng Energy & Chemical Group Co., Ltd.
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited
- Interstate Power and Light Company
- IPALCO Enterprises, Inc.
- Israel Electric Corp. Ltd.
- Itochu Enex Co., Ltd.
- Japan Petroleum Exploration Co., Ltd.
- Jardine Matheson Holdings Limited
- Jastrzebska Spolka Weglowa S.A.
- JERA Co., Inc.
- Jersey Central Power & Light Company
- JSW Energy Limited
- Kansai Electric Power Company, Incorporated
- Kentucky Power Company
- Kentucky Utilities Company
- Kimbell Royalty Partners, LP
- Kinder Morgan Energy Partners, L.P.
- Kinder Morgan, Inc.
- Kobe Steel, Ltd.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea National Oil Corporation
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Kyushu Electric Power Company, Incorporated
- LandBridge Company LLC
- Louisville Gas and Electric Company
- LX International Corp.
- Magnolia Oil & Gas Corporation
- Manila Electric Company
- Marathon Oil Corporation
- Matador Resources Company
- MDU Resources Group, Inc.
- MEG Energy Corp.
- Metropolitan Edison Company
- MGE Energy, Inc.
- MidAmerican Energy Company
- MidAmerican Energy Holdings Company
- Mid-Atlantic Interstate Transmission, LLC
- Mississippi Power Company
- Monongahela Power Company
- Murphy Oil Corporation
- Narragansett Electric Co.
- National Fuel Gas Company
- Nevada Power Company
- New Hope Corporation Limited
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Oil and Gas, Inc.
- Northern Powergrid (Northeast) Plc
- Northern Powergrid (Yorkshire) plc
- Northern States Power Company
- NorthWestern Corporation
- NorthWestern Energy Group, Inc.
- Nova Scotia Power Incorporated
- NTPC Limited
- NuVista Energy Ltd.
- Obsidian Energy Ltd.
- Occidental Petroleum Corporation
- OCI Holdings Company Ltd.
- OGE Energy Corp.
- Oglethorpe Power Corporation
- Ohio Edison Company
- Ohio Power Company
- Okinawa Electric Power Company, Incorporated
- Oklahoma Gas and Electric Company
- Origin Energy Finance Ltd.
- Origin Energy Limited
- Otter Tail Corporation
- Ovintiv Canada ULC
- Ovintiv Inc.
- PacifiCorp
- Pampa Energia S.A.
- PanCanadian Petroleum Ltd.
- Paramount Resources Ltd.
- Peabody Energy Corporation
- Pennsylvania Electric Company
- Permian Resources Corporation
- Permian Resources Operating, LLC
- Petro-Canada
- Peyto Exploration & Development Corp.
- PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.
- Piedmont Natural Gas Company, Inc.
- Pingdingshan Tianan Coal Mining Co., Ltd.
- Pinnacle West Capital Corporation
- Pioneer Natural Resources Company
- Polar Tankers, Inc.
- Portland General Electric Company
- Power Assets Holdings Limited
- PPL Capital Funding, Inc.
- PPL Corporation
- PPL Electric Utilities Corporation
- PrairieSky Royalty Ltd.
- Progress Energy, Inc.
- PT Alamtri Resources Indonesia Tbk
- PT Astra International Tbk
- PT Bukit Asam Tbk
- PT Cikarang Listrindo Tbk
- PT Harum Energy Tbk
- PT Indika Energy Tbk
- PT Indo Tambangraya Megah Tbk.
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- PT United Tractors Tbk
- Public Power Corporation S.A.
- Public Service Company of Colorado
- Public Service Company of Oklahoma
- Puget Energy, Inc.
- Puget Sound Energy, Inc.
- Range Resources Corporation
- Reliance Power Limited
- RWE AG
- RWE Finance US, LLC
- San Miguel Corporation
- San Miguel Global Power Holdings Corp.

- Sandridge Energy, Inc.
- Santos Finance Limited
- Santos Limited
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shandong Xinchao Energy Corporation Limited
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'an Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
- Shikoku Electric Power Company, Incorporated
- Sierra Pacific Power Company
- Sinosing Services Pte Ltd.
- Sitio Royalties Corp.
- SM Energy Company
- Solar Star Funding LLC
- Southern Company
- Southern Company Gas Capital Corp.
- Southern Power Company
- Southwestern Electric Power Company
- Southwestern Energy Company
- Southwestern Public Service Company
- Spartan Delta Corp.
- Strathcona Resources Ltd.
- Sumiseki Holdings, Inc.
- Suncor Energy Inc.
- System Energy Resources, Inc.
- Talen Energy Corporation
- Talen Energy Supply, LLC
- Tata Power Company Limited
- TAURON Polska Energia S.A.
- TBEA Co., Ltd.
- TCC Group Holdings CO., LTD.
- Tenaga Nasional Berhad
- Tennessee Gas Pipeline Company, L.L.C.
- Tennessee Valley Authority
- Terasen Gas, Inc.
- TerraCom Limited
- Texas Pacific Land Corporation
- Tiandi Science & Technology Co., Ltd.
- TNB Global Ventures Capital Bhd.
- Tohoku Electric Power Company, Incorporated
- Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated
- Toledo Edison Company
- Topaz Energy Corp
- Topaz Solar Farms LLC
- Tourmaline Oil Corp.
- Trans-Allegheny Interstate Line Company
- TransAlta Corporation
- Tri-State Generation and Transmission Association, Inc.
- Tucson Electric Power Company
- TXNM Energy, Inc.
- Union Electric Company

- Var Energi ASA
- Veren Inc.
- Vermilion Energy Inc.
- Viper Energy, Inc.
- Virginia Electric and Power Company
- Vistra Corp.
- Vistra Operations Co. LLC
- Vital Energy, Inc.
- Vitesse Energy, Inc.
- Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
- WEC Energy Group, Inc.
- Whitecap Resources Inc.
- Whitehaven Coal Limited
- Wintime Energy Group Co., Ltd.
- Wisconsin Electric Power Company
- Wisconsin Power and Light Company
- Wisconsin Public Service Corporation
- Xcel Energy Inc.
- Yancoal Australia Limited
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.
- Yorkshire Power Finance Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.

Normschenders en goed bestuur

- Athabasca Indigenous Midstream LP
- BG Energy Capital Plc
- Bharat Heavy Electricals Limited
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Centrais Eletricas Brasileiras S.A.
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- Companhia de Saneamento do Parana
- Companhia Energetica de Minas Gerais SA
- Crestwood Midstream Partners LP
- DCP Midstream LLC (Old)
- DCP Midstream Operating LP
- Dianjian Haiyu Ltd.
- Duke Energy Field Services LLC
- East Ohio Gas Company
- Ecopetrol S.A.
- EL Sewedy Electric Company
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P.
- Enbridge Gas Inc.
- Enbridge Inc.
- Enbridge Pipelines, Inc.
- Energy Transfer LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ETP Legacy LP
- Export-Import Bank of India
- Fertitta Entertainment, LLC
- General Dynamics Corporation
- Gray Oak Pipeline, LLC
- Inco Ltd.
- JBS Luxembourg Co. SARL
- JBS S.A.
- JBS USA Finance, Inc.
- JBS USA Food Company

- JBS USA Lux S.A.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Marathon Petroleum Corporation
- MPLX LP
- NTPC Limited
- Petroleos de Venezuela, S.A.
- Phillips 66
- Phillips 66 Company
- Pilgrim's Pride Corporation
- POSCO Corporation
- POSCO Holdings Inc.
- POSCO INTERNATIONAL Corporation
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- PT Krakatau Posco
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- RTX Corporation
- Samarco Mineracao S.A.
- SEPCO Virgin Ltd.
- Serco Group plc
- Shell Finance US Inc.
- Shell International Finance BV
- Shell plc
- SK Biopharmaceuticals Co., Ltd.
- SK Inc.
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sumitomo Chemical Co., Ltd.
- Sumitomo Pharma Co. Ltd.
- Sunoco Logistics Partners Operations L.P.
- Syngenta Group Finance Ltd.
- Tesla, Inc.
- Texas Eastern Transmission, LP
- TotalEnergies Capital Canada Ltd.
- TotalEnergies Capital International SA
- TotalEnergies Capital SA
- TotalEnergies SE
- United Technologies Corporation
- Vale Overseas Ltd.
- Vale S.A.

- Westcoast Energy Inc.

Palmolie

- First Pacific Company Limited
- First Resources Limited
- Genting Berhad
- GOHL Capital Ltd.
- Golden Agri-Resources Ltd.
- PT Astra International Tbk
- QL Resources Berhad

Conflict of Interest

- ING Bank (Australia) Limited
- ING Bank N.V.
- ING Groep N.V.
- ING Belgium SA/NV
- ING-DiBa AG
- Nationale-Nederlanden Bank NV
- NN Group N.V.

Landen op basis van sancties

TABEL 8.3.1

Controversial countries	Country code A2 (ISO)	Sanctiewet
Afghanistan	AF	x
Belarus	BY	x
Central African Republic	CF	x
Iran	IR	x
Myanmar	MM	x
North Korea	KP	x
Russia	RU	x
Somalia	SO	x
South Sudan	SS	x
Sudan	SD	x
Syria	SY	x
Uzbekistan	UZ	x
Zimbabwe	ZW	x

8.4. Engagement

Het streven van een onderneming naar winstmaximalisatie kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het 'UN Global Compact', de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights'. Wanneer ondernemingen deze richtlijnen systematisch schenden, wordt gedrag onverantwoord. Daarmee ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de langetermijn. Daarom is het in het

voordeel van de onderneming en haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. Om die reden gaat Pensioenfonds ING in dialoog met deze ondernemingen. Inzet: het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van 'good practices'. Zo draagt Pensioenfonds ING bij aan het bewaken van het juiste evenwicht, aan langetermijnwaardecreatie en beschermt het haar belangen en die van haar klanten.

8.4.1. Thematisch: Access to Healthcare

Toegang tot gezondheidszorg is een mensenrecht en een belangrijk onderdeel van SDG 3 “Goede gezondheid & Welzijn”. Toegang tot gezondheidszorg is echter nog lang niet overal vanzelfsprekend, vanwege onder meer minder ontwikkelde zorgsystemen, te dure medicijnen of door het onvoldoende aansluiten van de zorg bij lokale behoeftes. Zo lopen volgens de World Health Organisation (WHO) 930 miljoen mensen het risico in armoede te vervallen door dure zorg. Het wereldwijd verbeteren van de eerstelijnszorg tegen 2030 kan 60 miljoen levens redden en de levensverwachting met 3,7 jaar verlengen⁸. Met het thema Access to Healthcare richten we ons op ondernemingen die een belangrijke rol spelen in de zorgketen en bij kunnen dragen aan een beter toegankelijke zorg voor iedereen wereldwijd. Denk bijvoorbeeld aan ondernemingen die diagnostiek verzorgen, medische apparatuur ontwikkelen, medicijnen produceren of medische hulpmiddelen distribueren.

8.4.1.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 8.4.1.1.1 DOELSTELLINGEN ACCESS TO HEALTHCARE

Doelstelling	Toelichting
Governance & beleid	- De onderneming geeft de thematiek rondom Access to Healthcare een plek in de bedrijfsstrategie; - De onderneming vertaalt haar strategie rondom Access to Healthcare: - Naar heldere doelstellingen; - Naar de diverse markten waar de onderneming actief is. - De onderneming en het bestuur raadplegen gestructureerd relevante experts en stakeholders op het thema Access to Healthcare. - De onderneming verankert internationale standaarden, onder andere van de 'World Health Organisation' en de OESO op in haar beleid. Bijvoorbeeld de 'WHO Model Lists of Essential Medicines'. Een lijst van de meest effectieve en veilige medicijnen die overal beschikbaar zouden moeten zijn. - De onderneming geeft haar strategie en doelstellingen op het gebied van Access to Healthcare een plek in het variabele beloningsbeleid. We screenen deze doelstellingen op basis van de principes die Achmea IM i.s.m. andere investeerders en experts heeft opgesteld¹. - De onderneming maakt een duidelijke koppeling tussen mensenrechten en haar rol in de zorgsector, ook in relatie tot de aankomende Europese regelgeving.
Implementatie & monitoring	- De onderneming heeft een transparant en verantwoord prijsbeleid. Denk bijvoorbeeld aan een koppeling tussen de prijs van haar producten/diensten, de gerealiseerde gezondheidswinst en de ontwikkelingskosten. - De onderneming gaat op een verantwoorde manier om met patenten en licenties. Dit voorkomt dat medicijnen of medische producten onbereikbaar worden. - De onderneming stuurt in haar research & development op maatschappelijke impact, gezondheidswinst, de behoeftes van ontwikkelingslanden en de gelijke toegang tot gezondheidszorg binnen landen. - De onderneming vertaalt haar strategie op Access to Healthcare naar land en/of doelgroep, specifiek beleid en naar projecten die inspelen op de lokale situaties en behoeftes. - De onderneming heeft een gedegen beleid, implementatie en onafhankelijke monitoring om zowel corruptie te voorkomen als eerlijke handelspraktijken en belastingbetalingen te garanderen. - De onderneming neemt stappen om te zorgen dat haar lobbyactiviteiten of dat sector-organisaties waarvan zij lid is, niet lobbyen voor regelgeving die Access to Healthcare beperkt. - De onderneming neemt stappen om mensenrechten te waarborgen.
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op het thema.
Transparantie	De onderneming vergroot de transparantie en rapportage over de bovengenoemde onderwerpen richting investeerders, consumenten en andere stakeholders. Inclusief lobbyactiviteiten en betalingen aan zorgverleners.

¹ <https://www.achmeainvestmentmanagement.nl/institutioneel/artikelen/nieuws/2022/10/beleggers-dringen-aan-op-inbedding-toegang-tot-medicijnen-in-beloningsbeleid-farmaceuten>

Sustainable Development Goals

Met onze doelstellingen sluiten we aan bij de ‘Sustainable Development Goals’ (SDG’s). Met name op:

- SDG 3: ‘Goede Gezondheid & Welzijn’ (3.8, 3.b)

Samenwerking

Bij dit engagement traject zullen we samenwerken met en/of informatie gebruiken van:

⁸ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/primary-health-care>

- De Access to Medicine Index. Wij gebruiken deze Index onder andere bij de voorbereiding van de engagements en het samenwerken met een bredere groep van institutionele beleggers.
- Het Interfaith Center on Corporate Responsibility. Deze samenwerking zullen we met name inzetten bij het escaleren van engagement door bijvoorbeeld het indienen van resoluties.
- De investeerders coalitie die is gevormd rondom het Covid-19 investor statement en het investor statement over de integratie van toegang tot medicijnen in het beloningsbeleid⁹. We bouwen hierbij voort op de inhoudelijke kennis en inzichten die we hierbij hebben opgedaan, waaronder de principes voor het gedegen integreren van Access to Healthcare in beloningsbeleid.

Voortgang thema

In de eerste helft van 2025 hebben we contact gehad met de volgende ondernemingen:

AstraZeneca

Op 17 maart spraken we met AstraZeneca over de aankomende aandeelhoudersvergadering. We zagen in onze analyse van de stukken nog geen integratie van het thema toegang tot medicijnen in het beloningsbeleid. In het gesprek lichtte AstraZeneca toe dat dit qua doelstellingen nog te vroeg kwam. De onderneming benadrukte dat ze hier wel aan werkt en in 2026 een uitgewerkt voorstel hoopt te presenteren, tegelijk met de implementatie van de nieuwe CSRD regelgeving.

Sanofi

In het kader van de nieuwe Access to Medicine Index hadden we een gesprek met Sanofi. Er waren twee positieve ontwikkelingen. Ten eerste is de onderneming van plek 8 naar plek 3 gestegen in deze Index. Een belangrijke reden hiervoor is het opzetten van een strategisch programma om ontwikkelingslanden beter toegang te geven tot haar medicijnen. Dat programma werpt vruchten af en laat aantoonbaar nieuwe stappen zien in diverse landen, zoals een programma om de toegang tot insuline in Nigeria te verbeteren of stappen om de toegang tot het poliovaccin wereldwijd te vergroten. Ten tweede heeft de onderneming haar eerste CSRD-rapportage gepubliceerd. Het resultaat is meer informatie over het thema toegang tot medicijnen en Sanofi maakt tevens in deze rapportage een sterke koppeling met haar mensenrechtenbeleid. Sanofi is een van de eerste ondernemingen die haar CSRD-rapportage publiceert en zet daarmee een gedegen standaard neer voor andere ondernemingen in de sector. Vanwege deze twee ontwikkelingen rapporteren we positieve voortgang in deze dialoog.

Thermo Fisher

Met Thermo Fisher begonnen we het gesprek met de laatste ontwikkelingen in de EU en de VS. De onderneming gaf aan hard te werken aan het aankomende CSRD-rapport, maar ook blij te zijn met het uitstel van de verplichting voor een CSRD-rapportage voor ondernemingen buiten de EU. De onderneming bevestigde in het gesprek haar doelen voor toegang tot zorg vast te houden, en niet aan te passen aan de andere politieke wind in de VS. Juist als wereldwijde onderneming ziet Thermo Fisher het belang van het bijdragen aan de toegankelijkheid van zorg wereldwijd. Daarnaast hebben we gesproken over hoe het verbeteren van toegang tot zorg beter in het beloningsbeleid geïntegreerd kan worden. We hebben beloofd input te leveren voor de aankomende evaluatie van het beleid. Na het gesprek hebben we daarom een aantal goede voorbeelden van sectorgenoten aan de onderneming toegestuurd.

Eli Lilly

We hebben met Eli Lilly gesproken over zowel de uitkomsten van de Access to Medicine Index, de voortgang op haar strategie, als de aanpassingen op haar strategie. Eli Lilly scoort relatief laag op de Access to Medicine Index, maar heeft wel enige vooruitgang laten zien. Ook op haar eigen doelen, om 30 miljoen patiënten te bereiken, boekt de onderneming vooruitgang. Wat betreft de nieuwe strategie na 2025 wil de onderneming de slag maken van filantropie naar een betere koppeling met haar reguliere bedrijfsprocessen. De onderneming heeft tevens de aanbeveling van Access to Medicine om al bij de ontwikkeling van nieuwe medicijnen te kijken naar de wereldwijde toegankelijkheid, in de praktijk gebracht. We noteren dit als positieve voortgang, maar wel met de kanttekening dat Eli Lilly nog diverse stappen te zetten heeft. Verder hebben we nog gesproken over de integratie van doelen ten aanzien van toegankelijkheid tot zorg, in het beloningsbeleid.

Danaher

Op de aandeelhoudersvergadering van Danaher hebben we vragen gesteld over de strategie van de onderneming voor de toegang tot haar producten. We hebben in deze vragen aangegeven dat we vinden dat de huidige strategie onderontwikkeld is en gevraagd om hier extra stappen op te zetten. Hoewel Danaher niet responsief is op onze e-mails, is deze vraag wel beantwoord op de aandeelhoudersvergadering door de raad van bestuur. Het bestuur gaf aan dit een belangrijk thema te vinden, maar dit vooral te willen adresseren via innovatie en het ontwikkelen van nieuwe producten. Wij zien dit ook als een belangrijke bouwsteen, maar zien het richten op innovatie alleen als een onvoldoende uitgewerkte strategie. Immers, ook het prijsbeleid en het beschikbaar maken van producten in

⁹ Institutionele beleggers komen in actie: (achmea.nl)

ontwikkelingslanden is hiervoor van belang. We hebben dit na afloop ook per e-mail aan de onderneming kenbaar gemaakt.

Abbott

In ons gesprek met Abbott hebben we de huidige strategie besproken rondom toegang tot gezondheidszorg. Abbott gaf aan haar huidige strategie niet aan te passen naar aanleiding van de politieke ontwikkelingen in de VS. We zijn daarnaast dieper ingegaan op de link met het beloningsbeleid. Abbott heeft aangegeven in haar jaarverslag dit te overwegen, en bevestigde dit ook in het gesprek. Dit is wat ons betreft een positieve ontwikkeling. We hebben tijdens het gesprek ook verschillende goede voorbeelden van beloningsbeleid besproken en na de vergadering meer achtergronden toegezonden. Daarnaast spraken we over het lobbybeleid. Daarbij hebben we aangedrongen om meer inzicht te geven in haar lobbyactiviteiten buiten de VS. Ook de voorbereidingen op de CSRD-rapportage van Abbott zijn besproken. Ondanks het uitstel van de invoering van de CSRD-verplichting voor ondernemingen buiten de VS, geeft aan Abbott aan wel de voorbereidingen te treffen om volgens de CSRD-verplichtingen te rapporteren.

Vervolg

We zullen ons komend halfjaar met name richten op de engagement met Takeda en Amgen. Ook gaan we onderzoeken hoe we de engagement met Danaher kunnen escaleren.

8.4.1.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.1.2.1 MIJLPALEN ACCESS TO HEALTHCARE

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 AstraZeneca PLC	Verenigd Koninkrijk	Geneesmiddelen	5/20						
2 Sanofi	Frankrijk	Geneesmiddelen	3/20						
3 Takeda Pharmaceutical Co. Ltd.	Japan	Geneesmiddelen	9/20						
4 Eli Lilly and Company	Verenigde Staten	Geneesmiddelen	19/20						
5 Thermo Fisher Scientific Inc.	Verenigde Staten	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	BB*						
6 Danaher Corporation	Verenigde Staten	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	A*						
7 Abbott Laboratories	Verenigde Staten	Zorgproducten en -apparaten	BB*						
8 Amgen Inc.	Verenigde Staten	Biotechnologie	A*						

¹ Relatieve plek in 'Access to Medicine Index' (Voor de ondernemingen met * is de MSCI ESG Score weergegeven omdat de onderneming niet is opgenomen in de 'Access to Medicine Index').

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialogo onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 8.4.1.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE.

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Sanofi	- De onderneming maakt een duidelijke koppeling tussen mensenrechten en haar rol in de zorgsector, ook in relatie tot de aankomende Europese regelgeving. - De onderneming vertaalt haar strategie op Access to Healthcare naar land en/of doelgroep, specifiek beleid en naar projecten die inspelen op de lokale situaties en behoeftes.	- Sanofi maakt in haar meest recente rapportage een gedegen koppeling met haar mensenrechtenbeleid in relatie tot de toegankelijkheid van medicijnen. - Sanofi zet nieuwe stappen in diverse landen, zoals een programma om de toegang tot insuline in Nigeria te verbeteren en een programma om de toegang tot het poliovaccin wereldwijd te vergroten.
Eli Lilly and Company	De onderneming stuurt in haar research & development op maatschappelijke impact, gezondheidswinst, de behoeftes van ontwikkelingslanden en de gelijke toegang tot gezondheidszorg binnen landen.	Eli Lilly maakt nu bij de ontwikkeling van elk nieuw medicijn zogenaamde "access plans", waarin het een strategie maakt om deze nieuwe medicijnen voor meer mensen wereldwijd toegankelijk te maken.

8.4.1.3. Tussentijdse beoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.1.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.1.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	38%	nee

8.4.2. Thematisch: Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen

Plastic wordt gebruikt in vele toepassingen, van verpakkingsmateriaal, kleding, plastic flessen tot speelgoed, koelkasten en auto's. Het gebruik van plastics biedt veel voordelen. Het materiaal is sterk, weegt weinig en is als verpakking van voedsel zeer geschikt vanwege de goede hygiëne-barrière. Zo helpt plastic verpakking bijvoorbeeld de houdbaarheid van het voedsel te verlengen. Echter, door de lange levensduur van het materiaal en de chemische stoffen in plastics, leidt het gebruik van de grote hoeveelheid plastics wereldwijd ook tot grote milieuvervuiling en zoals uit steeds meer onderzoek blijkt, ook tot gezondheidsrisico's. Vervuiling van land en water, onder andere door plastic, is inmiddels één van de vijf belangrijkste oorzaken voor verlies van biodiversiteit. Enerzijds wordt verwacht dat de plasticproductie nog enorm zal groeien. Anderzijds groeit ook het inzicht dat deze groei zeer onwenselijk is vanwege de genoemde risico's voor milieu en gezondheid. Daarom zijn de ontwikkelingen in de plastic waardeketen ook van belang voor beleggers die in veel ondernemingen in deze keten beleggen. Achmea IM zet engagement over gebruik van plastic daarom voort, nu gericht op producenten en retailers van consumentengoederen.

8.4.2.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 8.4.2.1.1 DOELSTELLINGEN AFBOW PLASTIC IN VERPAKKING VAN CONSUMENTENGOEDEREN

Doelstelling	Indicatoren
Governance	- Het bestuur van de onderneming erkent de ESG-risico's van plastic als materieel, steunt¹ overheden in de aanpak van deze risico's; - De onderneming weerhoudt zich van lobbyactiviteiten om nieuw beleid af te zwakken of te voorkomen;
Beleid	- ESG-risico's van plastic worden als materieel erkend, analyse van technische mogelijkheden. - Marktonwikkelingen en regelgeving dienen als input voor de strategie;
Implementatie & monitoring	- De onderneming stelt ambitieuze doelen², bijvoorbeeld voor: - reductie van gebruik van plastic verpakkingen (in absoluut volume); - reductie van het % gebruikt plastic uit fossiele grondstoffen; - reductie van plastic afval³; - De onderneming meet en rapporteert de voortgang op deze doelen;
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met relevante partijen in de plastic keten aan het vinden en implementeren van oplossingen die de plastictransitie kunnen versnellen;
Transparantie	De onderneming rapporteert over de voortgang op bovengenoemde doelen en kpi's en over: - de maatschappelijke impact van geproduceerde plastic op de gezondheid en op het milieu; - het beleid en maatregelen om de negatieve gevolgen van gebruik van plastic te verminderen; - hoe regelgeving en marktontwikkelingen met name gericht op de plastictransitie, invloed kunnen hebben op de resultaten van de onderneming;

¹ De onderneming steunt publiekelijk regelgeving die tot doel heeft om gebruik van plastic verpakking terug te dringen en de 'business case' voor circulaire economie te versterken.

² Deze doelen zijn bij voorkeur in lijn met het klimaatbeleid (het streven naar netto-nul uitstoot uiterlijk in 2050, op basis van 'science-based targets' voor scope 1-3) en beleid om de impact op verlies van biodiversiteit te stoppen.

³ Met het reduceren van plastic afval wordt hier niet alleen het afval van de onderneming bedoeld, maar ook het plastic afval veroorzaakt door consumenten als gevolg van het gebruik van de producten / verpakkingen geproduceerd door de onderneming en de industrie.

Sustainable Development Goals

Het engagementthema sluit aan bij verschillende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2-6)

Samenwerking

In de eerste helft van 2025 werkte Achmea IM samen met VBDO, Planet Tracker, UNEP-FI en de Business Coalition for a Global Plastic Treaty aan de aanpak van plasticvervuiling. Na nog enkele laatste gezamenlijke engagementgesprekken besloten we in overleg met de VBDO om de gesprekken naar aanleiding van het investor statement uit 2023 af te ronden. En in de aanloop naar de volgende VN-top over het plastic verdrag, die in augustus plaatsvindt in Genève, zal Planet Tracker in juli het investor statement gericht aan de petrochemische sector nogmaals open stellen voor nieuwe ondertekenaars. Zo

krijgt ook dit belangrijke signaal aan ondernemingen die grondstoffen voor plastic produceren opnieuw aandacht. Het statement roept de petrochemische sector op om te accepteren dat de hele plastic-keten, van productie, tot recycling onderdeel wordt van het VN-verdrag. Achmea IM ondertekende dit statement al vorig jaar. Een engagement specialist van Achmea IM zal in samenwerking met UNEP-FI en de Business Coalition for a Global Plastic Treaty deelnemen aan deze VN-top over het plasticverdrag. Met onze actieve bijdrage in genoemde samenwerkingen hebben we de afgelopen jaren nadrukkelijk bijgedragen aan de zichtbaarheid van de financiële sector in het maatschappelijk debat over de schadelijke impact van single-use plastics. Dit kwam onder andere tot uiting in de verschillende investor statements die we ondersteunde en de groeiende coalitie van institutionele beleggers en banken die hun steun uitspreken voor een ambitieus VN plastic verdrag.

Conclusie

Eind juni hebben we het engagementthema over de afbouw van plastic gebruik in verpakking van consumentengoederen afgerond. In het afgelopen half jaar spraken we nogmaals met de meeste ondernemingen in het thema.

Ahold Delhaize

In juni hadden we een laatste gesprek met Ahold Delhaize. De onderneming blijft zich inzetten om plastic verpakking te reduceren. Met het toepassen van de CSRD regels voor rapportage is de kwaliteit van de rapportage, ook over plastic als verpakkingsmateriaal, verder verbeterd. Wel gaat de voortgang ten aanzien van gestelde doelen langzamer dan gepland. Dit heeft te maken met omstandigheden in de markt, zoals de relatief hoge prijs en beperkte beschikbaarheid van gerecycled plastic. Positief is dat de onderneming werkt aan nieuwe doelen voor de periode na 2025, een belangrijk onderdeel van onze engagementdoelen. Ook overweegt de onderneming serieus om zich weer aan te sluiten bij het 'Global Commitment' van de EllenMcArthur foundation. Dit is een samenwerkingsverband waarin ondernemers in de hele plastic keten werken aan reductie van single-use plastic gebruik en het bevorderen van meer circulariteit. Samenvattend beschouwen we de dialoog met Ahold als succesvol afgerond.

Carrefour

In juni spraken we nog een laatste keer met Carrefour. De onderneming heeft goede voortgang gerealiseerd wat betreft de reductie van plastic verpakking. In april van dit jaar stelde Carrefour nieuwe doelen voor reductie van plastic gebruik richting 2030. De onderneming kwam daarmee tegemoet aan een van onze engagementdoelen. Ook zal Carrefour deelnemen aan de volgende fase van het 'Global Commitment' geleid door de EllenMcArthur Foundation.

Verder heeft de onderneming met diverse grote A-merk producenten, waaronder Coca-Cola, afspraken gemaakt over het reduceren van plastic verpakkingen. Voor Coca-Cola gaat het om het introduceren van een recyclesysteem via statiegeld, in de winkels van Carrefour. Carrefour verwacht ook van de grote merken dat ze zich (opnieuw) aansluiten bij het 'Global Commitment'. Gezien de voortgang beschouwen we de dialoog met Carrefour als succesvol afgerond.

Jeronimo Martins

In mei 2025 spraken we nogmaals met Jeronimo Martins. De onderneming gaf aan dat er voortgang is ten aanzien van het doel om het gebruik van plastic in verpakkingen te beperken. Het totaal volume aan plastic verpakking daalt, en het percentage gerecycled materiaal dat gebruikt wordt neemt toe, hoewel niet zo snel als nodig om de doelen voor eind 2025 te halen. Dit heeft vooral te maken met de kosten en beschikbaarheid van goede kwaliteit gerecycled plastic. De onderneming heeft de afgelopen jaren de rapportage over plastic verpakkingen en het terugdringen daarvan, flink verbeterd. De onderneming geeft in de rapportage duidelijk aan wat de voortgang is ten aanzien van gestelde doelen en geeft daarbij ook toelichting op de voortgang. In het laatste gesprek gaf de onderneming aan de ingezette strategie te blijven voortzetten en daartoe ook te werken aan nieuwe doelen voor de periode tot 2030. Op basis van vastgestelde voortgang sluiten we de dialoog succesvol af.

Kimberly Clark

Eind juni hadden we een laatste gesprek met Kimberly Clark. Voor deze producent van persoonlijke hygiëne producten ligt de uitdaging wat betreft reductie van single-use plastic vooral bij het gebruik van plastic in de producten. Op gebied van verpakkingen heeft de onderneming al veel reductie van plasticgebruik gerealiseerd. Bijvoorbeeld door over te stappen naar papier en karton als verpakkingsmateriaal. In het laatste gesprek deed de onderneming de toezegging om nieuwe doelen te stellen voor meer gebruik van gerecycled plastic in verpakkingen. De termijn voor het huidige doel loopt af per einde 2025. De onderneming sprak ook de verwachting uit dit jaar nog een forse stap te maken in de toename van gebruik van gerecycled materiaal en daarmee dichterbij het doel voor 2025 te komen. De hoge kosten en de beperkte beschikbaarheid van gerecycled materiaal verhinderen een snellere groei in gebruik van gerecycled plastic. Op basis van de gevoerde gesprekken, de gerapporteerde voortgang en de bereidheid om nieuwe doelen te stellen, beschouwen we de dialoog als succesvol afgerond.

L'Oréal

In juni spraken we nogmaals met L'Oréal. De onderneming laat goede voortgang zien in de reductie

van plasticgebruik en heeft recent nieuwe doelen bekend gemaakt. Ook gaat de onderneming de samenwerking met partners in de plasticketen via het 'Global Commitment' voortzetten. Als een van de oplossingen voor reductie van plastic verpakkingen zet L'Oréal stevig in op gebruik van navulverpakking. Vooral in de zakelijke markt, zoals de verkoop van producten aan kappers en schoonheidssalons, is de navulverpakking heel succesvol. In de consumentenmarkt moet er nog gewerkt worden aan de acceptatie van navulverpakkingen als logische en duurzame keuze. De inzet van bekende persoonlijkheden kan daarbij helpen. Zo maakte een bekend parfum merk recent een reclamefilm waarin een bekende actrice uitlegt hoe ze haar parfumesje hergebruikt. Zo wil L'Oréal hergebruik het 'nieuwe cool' maken. Op basis van de getoonde voortgang, de nieuwe doelen en de inzichten uit gevoerde gesprekken, hebben we er vertrouwen in dat L'Oréal zich blijft inzetten om het gebruik van plastic verpakkingen verder terug te dringen. We beschouwen ook deze dialoog als succesvol afgerond.

Procter & Gamble

In mei spraken we nog een laatste keer met Procter & Gamble. De onderneming boekt voortgang richting de doelen voor reductie van plastic verpakkingen. Zo is het gebruik van nieuwe, fossiele plastics, per productverpakking al met 21 procent gedaald ten opzichte van 2017. Het doel is om een reductie van 50 procent te behalen in 2030. Daarvoor moet de onderneming bijvoorbeeld meer gerecycled plastic gebruiken, of andere materialen dan plastic gebruiken. In 2024 gebruikte de onderneming al 17 procent gerecycled plastic voor verpakkingen. Toch gaat de voortgang niet zo snel als de onderneming hoopte. En vooral in markten met meer wetgeving op gebied van duurzame verpakking gaat de voortgang sneller, zoals in Europa. De hogere kosten en (daardoor) beperkte beschikbaarheid van gerecycled plastic zijn een barrière voor snellere voortgang richting de gestelde doelen. Procter & Gamble ziet dat ook de staat Californië nu werkt aan strengere verpakkingswetgeving. Dit zal ook buiten Californië impact hebben omdat producenten dezelfde verpakking in de gehele Verenigde Staten willen gebruiken. Hoewel we voortgang zien bij Procter & Gamble en de onderneming zich duidelijk committeert aan het terugdringen van plastic verpakkingen, hebben we geen concrete toezegging gekregen en beschouwen we deze dialoog daarom als beperkt succesvol.

8.4.2.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.2.2.1 MIJLPALEN AFBOW PLASTIC IN VERPAKKING VAN CONSUMENTENGOEDEREN

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Kimberly-Clark Corp	Verenigde Staten	Huishoudelijke en persoonlijke producten	4,7						
2 L'Oreal SA	Frankrijk	Persoonlijke producten	5,5						
3 Procter & Gamble Company	Verenigde Staten	Huishoudelijke en persoonlijke producten	4,7						
4 Jeronimo Martins, SGPS S.A.	Portugal	Supermarktketens	2,5						
5 Carrefour SA	Frankrijk	Supermarktketens	2,5						
6 Royal Ahold Delhaize N.V.	Nederland	Supermarktketens	2,5						

¹ Reductiedoel 'nieuw plastic': Dit doel betreft het terugdringen van gebruik van nieuwe plastic grondstof uit fossiele brandstoffen, ook wel 'virgin plastic' genoemd (% reductie per jaar).

LEGENDA MIJLPALEN

Symbol status ongewijzigd	Symbol statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 8.4.2.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Kimberly-Clark Corp.	Implementatie & monitoring: De onderneming stelt ambitieuze doelen.	In het laatste gesprek deed de onderneming de toezegging om nieuwe doelen te stellen voor de toename van het gebruik van gerecycled plastic in verpakkingen.

8.4.2.3. Eindevaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.2.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.2.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	83%	ja

Kwalitatieve duiding

- De meeste ondernemingen benoemen de risico's van het gebruik van single-use plastics en de maatregelen die de onderneming neemt om die risico's te reduceren. De introductie van de nieuwe Europese duurzaamheidsrapportage wetgeving (CSRD) heeft hierin verdere verbetering gebracht, met de introductie van het begrip dubbele materialiteit. We vroegen ondernemingen ook om zich te onthouden van lobby tegen nieuw plasticbeleid en juist steun uit te spreken voor nieuw beleid, waaronder het VN plasticverdrag. Op onze suggestie heeft een aantal ondernemingen zich aangesloten bij de Business Coalition for an Ambitious Plastic Treaty.
- De aanpak van het terugdringen van gebruik van plastic verpakkingen is bij veel van de ondernemingen gedurende de engagementperiode verder versterkt. Wel bleek in veel gesprekken dat de ondernemingen sterk afhankelijk zijn van marktomstandigheden, vooral de petrochemie en de supermarkten. Ook bleek uit de gesprekken dat strengere verpakkingswetgeving, met bijvoorbeeld quota voor gebruik van duurzame materialen, ondernemingen helpt om de introductie van duurzame oplossingen te versnellen.
- Voor de meeste ondernemingen bleken de voor 2025 gestelde doelen te ambitieus of in een enkel geval juist te voorzichtig. Veel gesprekken gingen dan ook over het ontwikkelen van een concreter plan van aanpak, per type plastic en product, met duidelijkere, realistische doelen. De ondernemingen met doelen voor 2025 waren in ieder geval bereid nieuwe doelen te stellen, bijvoorbeeld voor 2030.
- Sommige ondernemingen namen deel aan de 'Global Commitment', een samenwerkingsverband van de EllenMcArthur Foundation, gericht op het versnellen van de circulaire economie en reductie van plasticgebruik. In 2026 start een nieuw termijn van dit initiatief en we hebben de ondernemingen aangespoord om ook aan die nieuwe termijn deel te nemen. Dit betekent bijvoorbeeld dat alle deelnemers zich committeren aan een gezamenlijk doel om het gebruik van plastic uit fossiele brandstoffen te verminderen. Ook sloten ondernemingen zich aan bij de Business Coalition.
- We spraken ook veel over het verbeteren van de rapportage over inzet en voortgang op gebied van reductie van single-use plastics. Gedurende de engagementperiode lieten de meeste ondernemingen duidelijk verbetering zien in de rapportage. Zowel wat betreft het benoemen van de relevante risico's als wat betreft de details over materiaalgebruik en de voortgang ten aanzien van gestelde doelen. In de recent gepubliceerde rapportages van Europese ondernemingen was ook een positief effect te zien van de introductie van de CSRD.

Samenvattend concluderen we dat we de ondernemingen hebben aangemoedigd tot meer acties en ambitie aangaande de reductie van single-use plastics. We hebben daarnaast ook effectief gebruik gemaakt van samenwerking met andere stakeholders en institutionele beleggers. Duidelijk is ook dat de ondernemingen voor snellere implementatie en opschaling van duurzame oplossingen de overheid nodig hebben om een eerlijk speelveld te creëren. Dat is nodig om oneerlijke prijs-/concurrentie voordelen van achterblijvers ongedaan te maken. De investor statements die we steunden bevatten ook een oproep aan beleidsmakers om met beter beleid te komen.

8.4.3. Thematisch: Goede Voeding

Ondanks dat het recht op een goede gezondheid is benoemd in artikel 25 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, is een goede gezondheid wereldwijd niet vanzelfsprekend. Eén van de thema's die cruciaal is voor een goede gezondheid is voeding. Zowel goede - als voldoende voeding zijn van groot belang voor een gezonde samenleving. Zo is enerzijds 1 op de 9 mensen wereldwijd ondervoed en hebben anderzijds ook meer dan 650 miljoen mensen juist obesitas. Om gezondere voedingspatronen mogelijk te maken zijn niet alleen individuele keuzes van belang. Zo is het van belang dat gezonde voeding ook daadwerkelijk beschikbaar is, tegen betaalbare prijzen. Ook is het belangrijk dat consumenten goede informatie kunnen krijgen over de gezondheid van de producten die zij kopen en dat aanbieders terughoudend zijn in marketing van ongezonde producten. Kortom, juist ondernemingen zijn aan zet om betaalbare gezondere opties aan te bieden, te promoten en duidelijke informatie te geven.

Bij dit engagementthema bouwen we voort op het eerdere engagementthema 'Access to Nutrition' dat we tot 2023 hebben gevoerd met de voedingsmiddelenindustrie. Echter, voegen we nu andere sectoren toe die een belangrijke rol spelen in het beschikbaar maken van (on)gezonde voeding, zoals de supermarktsector en brouwerijen. Ook verbreden we onze doelstellingen om zo de verschillende mogelijkheden die ondernemingen hebben om gezondere voedingspatronen te stimuleren in ons engagement te adresseren. Het gaat dan om het gezonder maken van de productenportefeuille, het betaalbaarder maken van gezonde voeding, het beleid rondom de marketing van ongezonde voeding, lobbyactiviteiten, maar ook om het verbeteren van de rapportages van ondernemingen over deze onderwerpen.

8.4.3.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 8.4.3.1.1 DOELSTELLINGEN GOEDE VOEDING

Doelstelling	Toelichting
Governance	- De onderneming heeft publieke doelstellingen die SMART zijn geformuleerd, om de gezondheidsimpact van hun productenportefeuille te vergroten. - De onderneming integreert het thema "Gezonde Voeding" in de corporate governance, bijvoorbeeld: - Door doelen op gebied van gezonde voeding te integreren in haar beloningsbeleid. - Door het thema aantoonbaar te beleggen en te bespreken binnen de relevante commissies van het bestuur.
Beleid	- De onderneming heeft publiek beschikbaar beleid om: - Geen marketing van ongezonde voeding te richten op kinderen; - Wanneer de onderneming alcoholische dranken produceert, verantwoord alcoholgebruik tegen te gaan en de marketing daarop aan te passen; - Wanneer de onderneming babyvoeding produceert, publiekelijk kenbaar te maken dat het "The International Code of Marketing of Breast-milk Substitutes" respecteert.
Implementatie & monitoring	- De onderneming boekt aantoonbaar vooruitgang op haar doelstellingen. Bijvoorbeeld via: - Het gezonder maken van bestaande producten; - Het introduceren van gezondere producten en/of menu-opties; - Het betaalbaar en breder beschikbaar maken van gezonde voeding; - Het beter informeren van klanten wat betreft de voedingswaarde van haar producten; - Het actief promoten en stimuleren van gezondere opties.
Samenwerking in de keten	- De onderneming werkt actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding. - De onderneming neemt publiekelijk op een positieve manier een standpunt in op het thema "Gezonde Voeding". Bijvoorbeeld via haar lobby-beleid en openbare standpunten.
Transparantie	- De onderneming meet de gezondheid van haar productenportefeuille en rapporteert hierover, bijvoorbeeld via een zogenaamd 'Nutrient Profiling System' dat de gezondheid van producten in kaart brengt. - De onderneming is transparant over haar lobbyactiviteiten op het thema "Gezonde Voeding".

Sustainable Development Goals

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 2: Geen Honger
- SDG 3: Goede Gezondheid en Welzijn

Samenwerking

Bij dit engagement traject werken we samen met het 'Long-term Investors in People's Health' (LIPH) programma van 'ShareAction', het 'Interfaith Center on Corporate Responsibility' (ICCR), het 'Access to Nutrition Initiative' en de 'Health Engagement Alliance'.

LIPH

Het 'Long-term Investors in People's Health' (LIPH) programma van ShareAction is een samenwerkingsverband op het gebied van verantwoord beleggen en gezondheid. Het internationale initiatief richt zich op asset managers en asset owners die stappen willen zetten op het thema "Gezondheid". Binnen het thema "Gezondheid" wordt aandacht besteed aan toegang tot zorg (inclusief medicijnen), een gezond milieu (denk aan de gezondheidsimpact van luchtverontreiniging), gezonde voeding en gezonde werkomstandigheden. Doelen van het programma zijn o.a.

- Samenwerking bij engagement op het thema gezondheid;
- Kennis delen om de impact van beleggingen op het thema gezondheid beter in kaart te brengen;
- Inzicht krijgen in de belemmeringen die bedrijven ervaren, bijvoorbeeld op het gebied van regelgeving, om stappen te zetten naar een gezondere samenleving.

ICCR

Het Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR) is een organisatie in de Verenigde Staten die in samenwerking met haar leden engagement voert en resoluties indient op diverse duurzaamheidsthema's, waaronder het thema "Gezonde Voeding". Deze samenwerking zullen we met name inzetten bij het escaleren wanneer engagement niet goed loopt, bijvoorbeeld door het indienen van resoluties.

Access to Nutrition Initiative

De 'Access to Nutrition Index' is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun prestaties op onder andere de volgende thema's:

- Voorkomen van ondervoeding;
- Voorkomen van obesitas;
- Verantwoorde marketing richting kinderen;
- Het niet promoten van producten die borstvoeding kunnen vervangen.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en relevante internationale organisaties zoals de 'United Nations World Health Organisation' (WHO). Er bestaat zowel een wereldwijde index, regionale indices die inzoomen op specifieke landen, als thematische indices. Voorbeelden van deze thematische indices zijn onderzoeken naar de marketing van vervangers van borstvoeding en de gezondheid van voeding voor jonge kinderen. De resultaten laten zien dat voedingsbedrijven nog belangrijke stappen op het thema Goede Voeding kunnen zetten. Zo blijkt dat slechts 1/3 van de onderzochte voedingsproducten als gezond kunnen worden gekwalificeerd.

Om de resultaten van het onderzoek via investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een investor statement als een gezamenlijk engagement programma gelanceerd vanuit het Access to Nutrition Initiative. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel.

Health Engagement Alliance

In samenwerking met VGZ, A.S.R., Cardano en Achmea IM is de Health Engagement Alliance (HEAL) opgericht, een platform om samen te werken bij het engagement met fastfood ondernemingen. In eerste instantie zal dit gericht zijn op de bekendere fastfoodketens, waaronder Restaurant Brands International (o.a. Burger King), Yum!Brands (o.a. Pizzahut), McDonald's, Sodexo en Starbucks.

Voortgang

In de eerste helft van 2025 hebben we gesproken met McDonald's, Sodexo, The Coca-Cola Company en AB Inbev. Ook hebben we PepsiCo en Kellanova een brief gestuurd naar aanleiding van de nieuwe Access to Nutrition Index.

McDonald's

Na enig aandringen vond in februari 2025 het eerste gesprek plaats. Tijdens dit gesprek heeft de onderneming meer verteld over haar aanpak van het thema gezonde voeding en aangegeven dat zij recent een nieuw team op dit thema heeft opgericht. In samenwerking met de andere leden van HEAL zijn we dieper ingegaan op de verbeterpunten voor de onderneming. Zo is een belangrijke stap die de onderneming kan zetten het vertalen van haar doelstellingen rondom gezonde voeding naar de gehele productportefeuille. Nu heeft McDonald's alleen doelstellingen voor Happy Meals. Daarnaast hebben we aangedrongen op het gebruik van Nutrient Profiling Models, een wetenschappelijke methode om de gezondheid van de productportefeuille in kaart te brengen en hierover te rapporteren. Hierdoor krijgt de onderneming zelf, maar ook investeerders meer inzicht in de voortgang op dit thema. Ook hebben we gesproken over hoe de onderneming de transparantie over haar lobbyactiviteiten kan vergroten en kan voorkomen dat het tegen regelgeving lobbyt die gezonde voeding stimuleert.

Sodexo

In juni hadden we ons tweede gesprek met Sodexo. Net als het eerste gesprek, was ook dit gesprek zeer open en constructief. De onderneming erkent het belang van goede voeding en kijkt proactief naar hoe haar strategie op dit thema verbeterd kan worden. De huidige strategie zet in op het informeren van lokale vestigingen over gezonde voeding, ondersteund door een groot team van diëtisten die meehelpen bij het ontwikkelen van het aanbod. De onderneming zet ook in toenemende mate technologie om zowel

de voedingswaarde als de duurzaamheidsimpact van producten snel beschikbaar te maken voor consumenten. We zien dit als positieve stappen. We hebben wel aangegeven dat ook het meten en sturen op groepsniveau ook van waarde is. Sodexo liet weten hieraan te werken en te kijken of Nutriscore, het Europese Nutrient Profiling Model, breder gebruikt kan worden binnen de organisatie. Kanttekening is wel dat Sodexo wereldwijd actief is, waar verschillende regelgeving en meetmethodes gelden. Daarnaast spraken we over de betaalbaarheid van gezondere voeding. Sodexo liet weten dat dit voor een deel afhangt van de klant, oftewel de onderneming die catering afneemt. Sommige klanten kiezen ervoor om gezondere voeding goedkoper te maken, maar Sodexo heeft nog geen bedrijfsbrede strategie op dit vlak. We hebben Sodexo daarom de suggestie gedaan om hiervoor zowel een bedrijfsbrede strategie op te stellen, als deze te vertalen naar specifieke klantgroepen, zoals scholen, ziekenhuizen en bedrijfsrestaurants.

The Coca-Cola Company

The Coca-Cola Company hebben we in samenwerking met een brede coalitie van institutionele beleggers een brief gestuurd naar aanleiding van de uitkomsten van de Access to Nutrition Index. Deze index laat zien dat er bij Coca-Cola enige vooruitgang is qua gezondheid van de productenportefeuille. Maar ook blijkt dat de onderneming nog vele stappen kan zetten om goede voeding beter in haar strategie en governance te integreren. Naar aanleiding van deze brief hebben we in mei een gesprek gehad met de onderneming. Dit gesprek was teleurstellend, onder andere, omdat in het nieuwe jaarverslag de transparantie over het thema gezonde voeding was verminderd. Tijdens het gesprek leek het dat dit een direct gevolg was van de politieke ontwikkelingen in de VS. Dit was een belangrijke reden om onze engagement kracht bij te zetten door het indienen van een resolutie voor de aandeelhoudersvergadering. Deze resolutie richtte zich op het beter inzicht krijgen in de gezondheidseffecten van suikervervangers. Deze resolutie kreeg 11,3 procent van de stemmen, wat in het huidige klimaat een goede score is.

AB Inbev

Op 11 maart bezochten we het hoofdkantoor van AB Inbev in Leuven. We zijn in het gesprek dieper ingegaan op de groei van alcoholvrije producten. AB Inbev ziet een snelle groei van deze categorie, maar heeft in tegenstelling tot haar concurrenten geen doelstelling op dit thema. Daarnaast hebben we AB Inbev aanbevolen om Nutrient Profiling Models te gebruiken, deze informatie een plek te geven in haar productontwikkeling en hierover te rapporteren. Ook wat betreft lobbyactiviteiten is er meer transparantie nodig. Daarnaast spraken we over het beleid rondom alcoholvrije producten. AB Inbev ziet een grote groei van deze productcategorie en ziet op dit vlak

commerciële kansen. We hebben met de onderneming gesproken over hoe het, net als haar concurrenten, een slimmere strategie hierover kan ontwikkelen. Zo hebben enkele concurrent de strategie om bij elk verkooppunt van alcoholische dranken ook altijd een alcoholvrije optie aan te bieden. De onderneming stond open voor deze suggesties, maar stelde ook dat wijzigingen in de strategie en rapportage pas in 2026 doorgevoerd kunnen worden vanwege de implementatie van de CSRD.

PepsiCo

Ook PepsiCo hebben we namens een brede groep van institutionele beleggers een brief gestuurd over de uitkomsten van de Access to Nutrition Index. De onderneming zet stappen, zo werkt het intern al met een Nutrient Profiling Model en werkt het aan het verlagen van het zout- en vetgehalte van haar producten. Echter, de onderneming kan zeker nog meer doen. Bijvoorbeeld door geen marketing richting kinderen in te zetten en ook publiekelijk beter te rapporteren over de gezondheid van haar productenportefeuille. De onderneming heeft schriftelijk op deze brief gereageerd. PepsiCo liet weten gezonde voeding een belangrijk thema te vinden en ook in de toekomst verdere stappen te willen zetten. De onderneming committeerde zich echter nog niet aan het aanscherpen van haar marketingstrategie of het publiekelijk rapporteren over de gezondheid van haar productenportefeuille. De onderneming hield een engagement gesprek voor nu nog af, maar we zullen inzetten om dit gesprek in de tweede helft van 2025 plaats te laten vinden.

Kellanova

In 2024 werd bekend dat Kellanova overgenomen zou worden door Mars. We hebben toch als investeerders besloten een brief te sturen naar Kellanova met de uitkomsten van de Access to Nutrition Index. In deze brief wordt Kellanova opgeroepen om extra stappen op het thema Goede Voeding te zetten. In het bijzonder wat betreft het gezonder maken van haar productenportefeuille en het aanscherpen van haar marketing beleid richting kinderen. We hebben tot nu toe nog echter geen reactie ontvangen op deze brief.. Vanwege de overname van Kellanova door Mars, een onderneming die niet aan de beurs is genoteerd, zullen we Kellanova in dit engagementthema vervangen door een andere relevante onderneming.

Vervolg

In de tweede helft van 2025 zullen we ons met name richten op het plannen van een gesprek met PepsiCo.

8.4.3.2. Voortgang thema
 Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.3.2.1 MIJLPALEN GOEDE VOEDING

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 The Coca-Cola Company	Verenigde Staten	Dranken	3,3/10						
2 PepsiCo, Inc.	Verenigde Staten	Dranken	4,5/10						
3 McDonald's Corp.	Verenigde Staten	Hotels, restaurants en vrije tijd	A*						
4 Sodexo SA	Frankrijk	Hotels, restaurants en vrije tijd	A*						
5 Domino's Pizza, Inc.	Verenigde Staten	Hotels, restaurants en vrije tijd	BBB*						
6 Kellanova	Verenigde Staten	Voedselproducten	3,8/10						
7 Anheuser-Busch InBev	België	Dranken	AA*						

1 Relatieve score in 'Access to Nutrition Global Index' (Voor de ondernemingen met * is de MSCI ESG Score weergegeven omdat de onderneming niet is opgenomen in de 'Access to Nutrition Global Index').

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

1 De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)
 2 De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

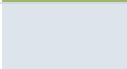
8.4.3.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordtaan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.3.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.3.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	71%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

8.4.4. Thematisch: Just Transition

De transitie naar een klimaatneutrale economie heeft ingrijpende gevolgen voor werkgelegenheid, gemeenschappen, waardeketens én het milieu wereldwijd. Een rechtvaardige transitie – ofwel Just Transition – betekent dat deze omschakeling sociaal en ecologisch verantwoord plaatsvindt. Werknemers, toeleveranciers en gemeenschappen die geraakt worden door de energietransitie moeten eerlijk worden behandeld, beschermd en ondersteund. En dat geldt ook voor het milieu. Dit vraagt om beleid van ondernemingen dat inzet op sociale dialoog, her- en bijscholing van werknemers, bescherming van arbeidsrechten, zorg voor leefomstandigheden in mijnbouwgebieden en het voorkomen van milieuschade in kwetsbare regio's.

Internationale richtlijnen zoals de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights onderstrepen het belang van een rechtvaardige transitie. Toch hebben veel ondernemingen nog onvoldoende beleid en maatregelen om negatieve sociale en ecologische gevolgen van de klimaattransitie te voorkomen of te verzachten. Vooral in sectoren als de auto-industrie en mijnbouw, waar herstructurering en verandering in relevante grondstoffen centraal staan, is het risico op sociale ontwrichting en milieuschade groot. In dit engagementthema gaat Achmea IM daarom in gesprek met ondernemingen in deze sectoren. Het doel is om beleid, uitvoering en transparantie rond Just Transition te versterken, zodat de energietransitie eerlijk en duurzaam verloopt voor alle betrokkenen.

8.4.4.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 8.4.4.1.1 DOELSTELLINGEN JUST TRANSITION

Doelstelling	Indicatoren
Governance	- Verantwoordelijkheid voor de just transition wordt op bestuursniveau belegd en de verantwoordelijke bestuurder heeft voldoende expertise op het thema. - Het bestuur voert gestructureerd de dialoog met experts en belanghebbenden op het thema. - Ondernemingen brengen hun just transition aanpak in lijn met de relevante internationale standaarden en richtlijnen op gebied van milieu, mensenrechten en arbeidsnormen.
Beleid	- De onderneming brengt de risico's voor, en impact op het milieu, werknemers en andere belanghebbenden als gevolg van de klimaattransitie in kaart en ontwikkelt beleid om die risico's aan te pakken. - De onderneming stelt tijdsgebonden en meetbare indicatoren vast voor het mitigeren van de impact van de klimaattransitie op het milieu, haar werknemers en andere belanghebbenden. - De onderneming identificeert grondstoffen en leveranciers waarvoor het verhoogde due diligence uitvoert. - De onderneming stelt verwachtingen aan haar leveranciers ten aanzien van milieubescherming en sociale bescherming van werknemers en andere belanghebbenden. - De onderneming brengt haar beleid voor directe en indirecte lobbyactiviteiten in lijn met de doelen van de just transition.
Implementatie	- De onderneming voert de sociale dialoog met werknemers, vakbonden en andere belanghebbenden over de just transition. - De onderneming verschaft werknemers toegang tot groene en waardige banen en biedt werknemers om- en bijscholing aan. - De onderneming waarborgt milieubescherming bij haar eigen activiteiten en in de waardeketen. - De onderneming waarborgt de sociale bescherming van haar werknemers en andere belanghebbenden in de klimaattransitie. - De onderneming houdt rekening met kansengelijkheid bij de maatregelen die het neemt voor de just transition.
Monitoring & Transparantie	- De onderneming rapporteert over de risico's voor, en impact op het milieu, werknemers en andere belanghebbenden als gevolg van de klimaattransitie. - De onderneming rapporteert over de impact van de just transition maatregelen die het neemt.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit het meeste aan bij de volgende Sustainable Development Goals (SDG's):

- SDG 8: Eerlijk werk en economische groei (8.5, 8.7)
- SDG 10: Ongelijkheid verminderen (10.1)
- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.6)

Samenwerking

Voor het thema Just Transition werken we samen met verschillende internationale en nationale partners. Zo nemen we deel aan het Just Transition engagementinitiatief van het Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR) ter bevordering van verantwoorde lithiumwinning. Daarnaast zijn we betrokken bij het Investor Initiative on Responsible Nickel Supply Chains dat wordt gecoördineerd

door de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) en Rainforest Foundation Norway. In dit initiatief werken we samen met andere beleggers aan engagement met autofabrikanten over verantwoorde toeleveringsketens van nikkel, een cruciaal metaal voor autobatterijen.

Voortgang

In de eerste helft van het jaar hebben we het voorbereidend onderzoek voor dit thema gedaan. Ook hebben we sommige ondernemingen in het thema een brief gestuurd met een introductie van onze zorgen rond het thema en het verzoek tot een dialoog daarover. De overige brieven volgen binnenkort. Met een aantal ondernemingen staat inmiddels een eerste gesprek gepland in september.

Albemarle

Albemarle is een Amerikaanse chemie- en mijnbouwonderneming met wereldwijde activiteiten in de winning en verwerking van lithium, broom en katalysatoren. De onderneming speelt een sleutelrol in de energietransitie, met name via de lithiumactiviteiten in onder andere Chili. Daarmee is Albemarle een relevante partij voor engagement op het thema Just Transition.

In de publieke communicatie besteedt Albemarle aandacht aan sociale en ecologische aspecten van de bedrijfsvoering, met speciale aandacht voor de lithiumwinning in Zuid-Amerika. In juni 2025 is een engagementbrief gestuurd aan Albemarle Corporation. Daarin is de onderneming uitgenodigd voor een dialoog over Just Transition. In de brief is verwezen naar deze initiatieven, met daarbij de oproep tot verdere integratie, concretisering en transparantie. Albemarle heeft toegezegd om in de tweede helft van 2025 met ons in gesprek te gaan over dit onderwerp.

BMW

BMW is een Duitse autofabrikant met een duidelijke strategische focus op elektrificatie, digitalisering en duurzaamheid. De onderneming produceert voertuigen onder de merken BMW, MINI en Rolls-Royce en beschikt over een wereldwijd netwerk van productielocaties en leveranciers van onderdelen. BMW speelt een centrale rol in de transitie naar duurzame mobiliteit en is daarmee een sleutelonderneming in de context van een rechtvaardige transitie.

Vanwege de omvang van het personeelsbestand, de geografische spreiding van de activiteiten en de afhankelijkheid van kritieke grondstoffen zoals lithium, kobalt en nikkel, is BMW een relevante partij voor engagement op het thema Just Transition. Zowel de interne herstructurering van werkgelegenheid als de sociale en ecologische risico's in de toeleveringsketen

maken de onderneming geschikt voor dialoog over dit onderwerp.

In de eerste helft van 2025 is een engagementbrief gestuurd aan BMW. Daarin is de onderneming uitgenodigd voor een dialoog over Just Transition. In de brief is verwezen naar positieve stappen die BMW reeds heeft gezet, zoals de ontwikkeling van het Integrative Just Transition Approach en de betrokkenheid bij ketenstandaarden via de Initiative for Responsible Mining Assurance (IRMA) en de Responsible Minerals Initiative (RMI). Tegelijkertijd is het belang benadrukt van verdere verdieping en concretisering van beleid, uitvoering en rapportage. BMW heeft toegezegd om in september 2025 in gesprek te gaan over dit onderwerp.

Ford Motor Company

Ford is een Amerikaanse autofabrikant met wereldwijde activiteiten en een duidelijke focus op elektrificatie en herstructurering van de productielijnen. De onderneming heeft een grote maatschappelijke voetafdruk, zowel via het personeelsbestand als via de wereldwijde toeleveringsketen. Daarmee is Ford een relevante partij voor engagement op het thema Just Transition.

Positieve signalen zijn onder meer de oprichting van de Social Action Council, die sociale thema's agendeert richting het bestuur, en de eisen aan mijnbouw- en verwerkingsfaciliteiten in de Supplier Code of Conduct. In mei 2025 is een engagementbrief gestuurd aan Ford Motor Company. Daarin is de onderneming uitgenodigd voor een dialoog over Just Transition. In de brief is verwezen naar bestaande initiatieven, met daarbij de oproep tot verdere verdieping en transparantie. Ford heeft toegezegd om in september 2025 in gesprek te gaan over dit onderwerp.

Mineral Resources

Mineral Resources is een Australisch mijnbouwbedrijf dat actief is in de winning van onder meer lithium en ijzererts. De onderneming heeft een sterke aanwezigheid in West-Australië en levert grondstoffen die essentieel zijn voor de energietransitie. Vanwege de impact op lokale gemeenschappen en de rol in de waardeketen van kritieke mineralen is Mineral Resources een relevante partij voor engagement op het thema Just Transition.

In de publieke rapportages erkent de onderneming dat mijnbouwactiviteiten invloed hebben op gemeenschappen, en dat het zich inzet voor duurzame ontwikkeling in de mijngebieden. Tegelijkertijd is er ruimte voor verbetering, onder meer op basis van benchmarks van de World Benchmarking Alliance en Climate Action 100+. Binnenkort wordt een engagementbrief gestuurd aan Mineral Resources.

Daarin wordt de onderneming uitgenodigd voor een dialoog over Just Transition.

Renault

Renault is een Franse autofabrikant met een sterke positie in Europa en opkomende markten. De onderneming maakt deel uit van de Renault-Nissan-Mitsubishi-alliantie en heeft een duidelijke strategische focus op elektrificatie en herstructurering van de activiteiten. Met een omvangrijk personeelsbestand en een internationale waardeketen is Renault een relevante partij voor engagement op het thema Just Transition.

Renault adresseert het thema actief, onder meer via de ReKnow University, die inzet op het bij- en omscholen van medewerkers voor toekomstige mobiliteit. Ook het verantwoord inkoopbeleid in de keten is een stap in de goede richting. In de eerste helft van 2025 is een engagementbrief gestuurd aan Renault Group. Daarin is de onderneming uitgenodigd voor een dialoog over Just Transition. In de brief is verwezen naar de reeds genomen stappen, met daarbij de oproep tot verdere integratie, concretisering en transparantie. Renault heeft toegezegd om in september 2025 in gesprek te gaan over dit onderwerp.

Vervolg

In de tweede helft van 2025 willen we met alle ondernemingen een eerste gesprek hebben.

8.4.4.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op de mijlpalen zien.

TABEL 8.4.4.2.1 MIJLPALEN JUST TRANSITION

	Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1	BMW	Duitsland	Automobielen	1,3/20						
2	Ford Motor Company	Verenigde Staten	Automobielen	5/20						
3	Renault SA	Frankrijk	Automobielen	3,8/20						
4	Albemarle Corporation	Verenigde Staten	Chemicaliën	n.a.						
5	Mineral Resources Ltd.	Australië	Metaal & Mijnbouw	n.a.						

¹ Voor de autoproducenten tonen we de 'just transition score' van de World Benchmarking Alliance (WBA); voor de mijnbouwbedrijven tonen we de WBA score voor mensenrechten.

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

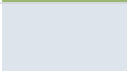
8.4.4.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.4.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.4.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	80%	nee
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	0%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

8.4.5. Thematisch: Kleding en circulariteit

De kledingsector heeft momenteel een grote negatieve impact op milieu en klimaat. Dit komt door het gebruik van specifieke grondstoffen inclusief chemicaliën, het veroorzaken van CO₂-emissies, het grote watergebruik en watervervuiling. De sector veroorzaakt ongeveer 8 procent van de totale CO₂-emissies wereldwijd en gebruikt jaarlijks 93 biljoen liter water. Met name de bewerking van materialen en het kleuren van de stoffen, leidt tot veel watervervuiling. Maar vooral ook de relatief korte gebruiksduur van veel kleding zorgt voor een grote milieudruk. De kledingsector is nog verre van circulair en dit leidt tot enorme volumes aan afval, bestaande uit snel afgedankte - of zelfs onverkochte kleding. Per jaar belandt er 92 miljoen ton kledingafval op stortplaatsen. En als de verwachte groei van de kledingproductie, inclusief 'fast-fashion' doorzet, zal de hoeveelheid afval veroorzaakt door de sector tegen het einde van het decennium stijgen tot 134 miljoen ton per jaar. Kortom, de huidige, lineaire wijze waarop de kledingsector functioneert, betekent een grote belasting voor het milieu en een significant risico voor het klimaat en de menselijke gezondheid. Om de milieuproblemen in deze sector te verminderen, zal ze veel meer circulair moeten worden.

8.4.5.1. Introductie thema

Doel van het thema

Doel van dit engagement programma is om de geselecteerde ondernemingen de nodige stappen te laten nemen om serieus de transitie van een lineaire naar een circulaire kledingsector in te zetten. We vragen daartoe het volgende van de geselecteerde ondernemingen:

TABEL 8.4.5.1.1 DOELSTELLINGEN KLEDING EN CIRCULARITEIT

Doelstelling	Indicatoren
Governance	De onderneming maakt de transitie naar een meer circulaire kledingsector onderdeel van de strategie. En de eindverantwoordelijkheid voor de voortgang is duidelijk belegd bij het bestuur van de onderneming
Beleid	De onderneming ontwikkelt adequaat beleid gericht op de transitie naar een circulaire economie. Onderdeel daarvan zijn concrete tijdgebonden doelen, met indicatoren waarop voortgang wordt gemeten en gerapporteerd
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert het beleid, meet de voortgang op basis van concrete indicatoren en rapporteert daarover in publieke rapportages
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met experts, sectorgenoten en andere relevante partijen, om kennis te ontwikkelen en te delen en daarmee de transitie te versnellen
Transparantie	De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair business model en bedrijfsvoering

Bij het onderdeel 'governance' zullen we ook kijken of doelen met betrekking tot circulariteit onderdeel

zijn van het beloningsbeleid van het bestuur van de onderneming. En we zullen vragen hoe de onderneming zich opstelt ten aanzien van nieuwe wetgeving die de transitie naar meer circulair werken moet stimuleren en faciliteren. We rekenen op een constructieve houding van de ondernemingen in de sector ten aanzien van dergelijke nieuwe wetgeving.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen (12.2, 12.4, 12.5, 12.6)
- SDG 14: Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen (14.1)

Samenwerking

Achmea IM heeft zich eind 2024 aangesloten bij het engagementinitiatief 'Fostering Action on Biodiversity through Responsible Investment in Clothing' ofwel FABRIC, gecoördineerd door de Finance for Biodiversity Foundation. De doelen van dit programma, waaronder gebruik van duurzame materialen en de transitie naar een meer circulaire kledingsector, komen grotendeels overeen met de doelen van ons engagementthema. En het FABRIC initiatief richt zich ook op ondernemingen in ons engagementthema kleding en circulariteit. Door deelname aan het FABRIC initiatief kunnen we in samenwerking een sterker signaal aan de ondernemingen geven. Zo vond het gesprek met Fast Retailing plaats in samenwerking met het FABRIC initiatief.

Voortgang thema

In het afgelopen halfjaar hebben we opnieuw met een aantal ondernemingen gesproken of schriftelijk informatie uitgewisseld. Hieronder een kort verslag van deze contacten.

Adidas

In antwoord op ons verzoek om een volgend gesprek gaf Adidas aan dit gesprek liever in de tweede helft

van het jaar te doen. Wel kregen we per e-mail antwoord op een aantal inhoudelijke vragen. Zo meldde Adidas dat ze hard werkt aan de herziening van de duurzaamheidsrapportage. Belangrijk uitgangspunt daarvoor is de dubbele materialiteitsanalyse die door de EU verplicht wordt in het kader van de CSRD. Dit leidt ook tot een nieuwe kijk op materiele risico's, impact en kansen. Ook meldde Adidas voortgang in het gebruik van meer duurzame materialen. Daarvoor doet Adidas veel onderzoek naar innovaties op gebied van materialen en materiaalgebruik.

Fast Retailing

We spraken in mei met Fast Retailing. De onderneming vertelde dat ze werkt aan een analyse van impact op biodiversiteit. Landgebruik en vervuiling als oorzaken van biodiversiteitsverlies staan daarin centraal. De inzichten uit de analyse gebruikt Fast Retailing voor het stellen van prioriteiten voor het reduceren van biodiversiteitsverlies en het streven naar een meer circulaire bedrijfsvoering. Zo kijkt Fast Retailing kritisch naar de milieueffecten van gebruikte materialen en hoe dit te reduceren. Na het gesprek stuurden we een e-mail aan de onderneming met suggesties voor verdere verbetering. Dit betrof een aantal goede voorbeelden van ondernemingen die al veel rapporteren over hun impact op de natuur en hoe dat te beperken. Ook deden we suggesties voor criteria op gebied van duurzame katoen en regeneratieve landbouw en over hoe de onderneming de leveranciers kan ondersteunen in verduurzaming van materialen. Daar zullen we in een volgend gesprek op terug komen.

Kering

In juni spraken weer met Kering. De onderneming gaf in reactie op ons verzoek meer inzicht in de criteria die ze hanteert voor regeneratieve landbouw. Hiermee is voldaan aan de toezegging die Kering deed in het gesprek in september 2024. Tot deze criteria voor meer duurzame landbouw behoren het verbeteren van de bodem en reductie van het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Kering past deze aanpak ook toe voor katoen en stimuleert ook de productie van biologische katoen. Verder vertelde Kering dat de analyse van de impact op natuur en biodiversiteit verder is verbeterd. Daarmee kan Kering nog beter prioriteiten stellen voor het duurzaamheidsbeleid. Duidelijk is dat de productie en verwerking van leer prioriteit verdient. Kering werkt dan ook hard aan de reductie van de impact van de productie en verwerking van leer. Op gebied van meer circulaire businessmodellen zet Kering in op het versterken van dienstverlening zoals reparatie van producten en het verantwoord verwerken van onverkochte producten. Bovendien heeft Kering een belang genomen in Vestiaire Collective, een online platform voor verkoop van luxe kleding.

Zalando

We sprak in juni met Zalando. In het jaarverslag over 2024 toont Zalando goede vorderingen op gebied van impactanalyse en dubbele materialiteitsanalyse. Ook de rapportage over gebruik van meer duurzame materialen is verbeterd. In het gesprek kon Zalando de recente ontwikkelingen nog nader toelichten. Zo kondigde de onderneming ook aan dat in de loop van 2025 een aantal nieuwe duurzaamheidscriteria in te voeren voor materialen voor de producten onder eigen label. In het gesprek vroegen we Zalando ook om meer aandacht te besteden aan de ontwikkeling van de omzet uit circulaire activiteiten, zoals van het pre-owned platform dat tweedehands kleding verkoopt.

Vervolg

In de tweede helft van 2025 zullen we opnieuw met de overige ondernemingen spreken.

8.4.5.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.5.2.1 MIJLPALEN KLEDING EN CIRCULARITEIT

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 adidas AG	Duitsland	Textiel, kleding en luxeproducten	AAA						
2 FAST RETAILING CO., LTD.	Japan	Detailhandel	AA						
3 Hennes & Mauritz AB	Zweden	Detailhandel	AA						
4 Industria de Diseno Textil, S.A.	Spanje	Detailhandel	AA						
5 Kering SA	Frankrijk	Textiel, kleding en luxeproducten	AAA						
6 TJX Companies Inc	Verenigde Staten	Detailhandel	A						
7 Zalando SE	Duitsland	Detailhandel	AA						
8 ZOZO Inc	Japan	Detailhandel	AAA						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 8.4.5.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Adidas	• Transparantie: De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair business model en bedrijfsvoering. • Beleid: De onderneming stelt concrete tijdgebonden doelen, met indicatoren waarop voortgang wordt gemeten en gerapporteerd.	• In het duurzaamheidsverslag over 2024 laat Adidas zien dat de rapportage over circulariteit en duurzaam materiaalgebruik is verbeterd. • Adidas heeft ook een nieuw doel gesteld: de onderneming wil dat in 2030 10 procent van het gebruikte polyester afkomstig is van textiel recycling
Kering	• Transparantie: De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair businessmodel en bedrijfsvoering.	• Kering is de toezegging nagekomen om meer details te rapporteren over de positieve impact van regeneratieve landbouw en gehanteerde criteria.
Zalando	• Transparantie: De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair business model en bedrijfsvoering. • Beleid: De onderneming ontwikkelt adequaat beleid gericht op de transitie naar een circulaire economie.	• In de rapportage over 2024 toont Zalando duidelijke meer inzicht in relevante duurzaamheidsrisico's (dubbele materialiteit) en gebruikte criteria voor duurzame materialen. • Zalando kondigde aan om in de loop van dit jaar nieuwe criteria te implementeren voor duurzaamheid van gebruikte materialen.

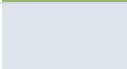
8.4.5.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.5.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.5.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	38%	nee

8.4.6. Thematisch: Klimaattransitie Luchtvaart

De luchtvaartsector staat voor een enorme uitdaging als het gaat om de klimaattransitie. Deze sector is verantwoordelijk voor ongeveer 2-3 procent van de wereldwijde CO₂-uitstoot, en de vraag naar luchtvervoer blijft groeien. Om de klimaatdoelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs te halen, moet de luchtvaartsector drastische maatregelen nemen om de uitstoot te verminderen. Eén van de belangrijkste strategieën is de ontwikkeling en inzet van duurzame vliegtuigbrandstoffen (SAF). Deze brandstoffen, gemaakt van hernieuwbare bronnen zoals plantaardige oliën en afval, kunnen de CO₂-uitstoot van vliegtuigen aanzienlijk verminderen. Een andere belangrijke maatregel is het verbeteren van de operationele efficiëntie. Dit omvat het optimaliseren van vluchtroutes en het moderniseren van de vloot met zuinigere vliegtuigen om brandstofverbruik en uitstoot te minimaliseren. Voor de langetermijn moet de sector ook kijken naar hybride en elektrische vliegtuigen. Tot slot speelt regelgeving — waar ondernemingen via hun lobbyactiviteiten invloed op uitoefenen — een cruciale rol. Overheden kunnen emissienormen stellen en de sector stimuleren om te investeren in groene technologieën.

8.4.6.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 8.4.6.1.1 DOELSTELLINGEN KLIMAATTRANSITIE LUCHTVAART

Doelstelling	Indicatoren
Governance	- De onderneming belegt verantwoordelijkheid voor klimaatbeleid op bestuursniveau. - Beloningsbeleid voor bestuurders is gekoppeld aan klimaatdoelstellingen.
Beleid	- De onderneming heeft reductiedoelstellingen voor scope 1, 2 en 3-emissies. - De onderneming heeft extern gevalideerde 'science-based' emissiereductie-doelstellingen. - De onderneming heeft een doelstelling voor netto-nul uitstoot. - De onderneming maakt onderscheid tussen emissiereductie en -compensatie in haar strategie en doelstellingen. - De onderneming heeft een strategie en doelstellingen voor het beperken van condenssporen. - De onderneming brengt haar lobbybeleid in lijn met de eigen klimaatambities. - De onderneming voert een klimaatscenario-analyse uit.
Innovatie	- De onderneming ontwikkelt een plan voor de transitie van haar vloot. - De onderneming ontwikkelt een inkoopbeleid voor duurzame vliegtuigbrandstof. - De onderneming neemt maatregelen om route-efficiëntie te verbeteren. - De onderneming brengt geplande investeringen in lijn met haar klimaatdoelstellingen.
Samenwerking	- De onderneming werkt samen met branchegenoten en leveranciers voor het verbeteren van brandstofefficiëntie. - De onderneming werkt samen met branchegenoten en leveranciers voor de opschaling van duurzame vliegtuigbrandstof. - De onderneming draagt bij aan wetenschappelijke onderzoek over de klimaateffecten van condenssporen.
Transparantie	- De onderneming rapporteert emissiedata voor scope 1, 2 en 3-emissies. - De onderneming rapporteert over de klimaateffecten van condenssporen. - De onderneming rapporteert over haar brandstofverbruik. - De onderneming rapporteert aan CDP over haar klimaattransitieplan.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie (7.2 en 7.3)
- SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur (9.4)
- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2, 12.4 en 12.6)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2 en 13.3)

Samenwerking

Via de 'Dutch Climate Coalition' (DCC)¹⁰ gaan we de samenwerking aan met onze Nederlandse branchegenoten. Waar ons engagement met de luchtvaartsector overlapt, voeren we samen de dialoog. Daarnaast delen we goede voorbeelden met elkaar en ontwikkelen we gezamenlijke engagementverwachtingen voor de sector.

Voortgang

In de eerste helft van het jaar hebben we het voorbereidend onderzoek voor dit thema gedaan. Ook

¹⁰ De Dutch Climate Coalition (DCC) is een groep gelijkgestemde Nederlandse investeerders bestaande uit Achmea IM, APG, a.s.r. asset management, MN, Pensioenfonds Rail & OV, PGGM en Van Lanschot Kempen.

hebben we alle ondernemingen in het thema een brief gestuurd met een introductie van onze zorgen rond het thema en het verzoek tot een dialoog daarover.

CH Robinson Worldwide

In onze eerste brief aan C.H. Robinson hebben wij onze waardering uitgesproken voor de reeds genomen stappen op het gebied van klimaatbeleid, waaronder een indrukwekkende 47 procent reductie in scope 1- en 2-emissie-intensiteit. Dit toont aan dat de onderneming zich bewust is van haar rol in het beperken van klimaatverandering en de noodzaak tot actie. Tegelijkertijd erkennen wij de structurele uitdagingen waarmee logistieke dienstverleners worden geconfronteerd bij het ontwikkelen van langetermijnstrategieën voor decarbonisatie, gezien hun coördinerende rol over verschillende transportmodaliteiten met uiteenlopende verduurzamingspaden. In het engagementtraject willen wij met C.H. Robinson in gesprek over de verankering van klimaatbeleid in de governance, waaronder de verantwoordelijkheid op bestuursniveau en de koppeling van beloningsbeleid aan klimaatdoelen. Daarnaast vragen wij aandacht voor de volledigheid en transparantie van het klimaatbeleid, met name ten aanzien van scope 3-emissies uit uitbesteed transport, de aanpak van klimaateffecten van condenssporen, en de afstemming van lobbyactiviteiten met klimaatambities. Ook willen wij bespreken hoe innovatie en samenwerking met ketenpartners worden ingezet om emissies te reduceren, en hoe investeringen in digitale oplossingen en modal shift bijdragen aan het realiseren van netto-nul uitstoot doelstellingen.

Deutsche Post DHL

In onze eerste brief aan Deutsche Post DHL (hierna: DHL) hebben wij onze waardering uitgesproken voor de reeds genomen stappen om de luchtvaartgerelateerde CO₂-uitstoot te reduceren, waaronder vlootoptimalisatie en netwerkverbeteringen. Deze initiatieven tonen aan dat DHL zich bewust is van zijn verantwoordelijkheid binnen de mondiale logistieke keten en de noodzaak om klimaatrisico's te beperken. Tegelijkertijd erkennen wij de structurele uitdagingen waarmee geïntegreerde luchtvrachtvervoerders worden geconfronteerd bij het realiseren van hun klimaatambities op de middellange en lange termijn. In het engagementtraject willen wij met DHL in gesprek over de verankering van klimaatbeleid in de governance, waaronder de verantwoordelijkheid op bestuursniveau en de koppeling van beloningsbeleid aan klimaatdoelen. Daarnaast vragen wij aandacht voor de volledigheid en transparantie van het klimaatbeleid, met name ten aanzien van scope 1, 2 en 3-emissies, het gebruik van duurzame vliegtuigbrandstoffen (SAF), en de afstemming van lobbyactiviteiten met klimaatambities. Ook willen wij bespreken hoe innovatie en samenwerking met ketenpartners worden ingezet

om emissies te reduceren, en hoe investeringen in digitalisering en modal shift bijdragen aan de klimaatdoelstellingen.

DSV

Onze dialoog met de onderneming ging van start via het delen van onze vragen en zorgen aan de onderneming per brief. DSV heeft reeds betekenisvolle stappen gezet op het gebied van klimaatbeleid, waaronder gevalideerde SBTi-doelstellingen voor netto-nul uitstoot in 2050 en een reductie van 30 procent in scope 3-emissies tegen 2030. Ook zijn er meer mogelijkheden ontstaan voor het gebruik van duurzame vliegtuigbrandstoffen (SAF) met de overname van Schenker en partnerships met onder andere Lufthansa Cargo, United Airlines en Finnair. Tegelijkertijd erkennen wij de aanzienlijke uitdagingen die gepaard gaan met het realiseren van de klimaatdoelstellingen, gezien het dominante aandeel van luchtvaartemissies en de complexiteit van de integratie van twee grote operaties. In het vervolgtraject willen wij met de onderneming in gesprek over de verankering van klimaatbeleid in de governance, de mate waarin klimaatdoelen zijn geïntegreerd in het beloningsbeleid, en de transparantie van rapportage over scope 3-emissies. Ook zullen wij aandacht besteden aan de wijze waarop DSV samenwerkt met luchtvaartpartners en klanten om emissies te reduceren, en hoe innovatie en scenarioanalyses worden ingezet om klimaatrisico's te beheersen. In een vervolgesprek in september zullen wij hierop terugkomen.

Expeditors International

In onze eerste brief aan Expeditors International hebben wij onze waardering uitgesproken voor de inspanningen die de onderneming reeds levert op het gebied van duurzaamheid, waaronder negen jaar consistente rapportage en een top 3-ranking in het EPA SmartWay-programma onder 742 logistieke bedrijven. Deze prestaties tonen aan dat Expeditors zich bewust is van zijn rol in het beperken van klimaatverandering en de noodzaak tot actie. Tegelijkertijd erkennen wij de structurele uitdagingen waarmee logistieke dienstverleners worden geconfronteerd, met name rond het beheersen van scope 3-emissies uit uitbesteed transport en het ontwikkelen van 'science-based' emissiedoelstellingen. Wij willen met Expeditors in gesprek over de verankering van klimaatbeleid in de governance, waaronder de verantwoordelijkheid op bestuursniveau en de koppeling van beloningsbeleid aan klimaatdoelen. Daarnaast vragen wij aandacht voor de volledigheid en transparantie van het klimaatbeleid, met name ten aanzien van scope 3-emissies, de aanpak van klimaateffecten van condenssporen, en de afstemming van lobbyactiviteiten met klimaatambities. Ook willen wij bespreken hoe innovatie en samenwerking met ketenpartners worden ingezet om emissies te reduceren, en hoe investeringen in digitale

oplossingen en modal shift-strategieën bijdragen aan een duurzamer logistiek netwerk.

FedEx

In onze eerste brief aan FedEx Corporation hebben wij onze waardering uitgesproken voor de reeds genomen stappen op het gebied van klimaatbeleid. FedEx heeft zich gecommitteerd aan klimaatneutrale operaties tegen 2040 en investeert aantoonbaar in vlootmodernisering en duurzame vliegtuigbrandstoffen (SAF). Tegelijkertijd blijven er aandachtspunten bestaan die wij in een vervolgspraak graag verder willen bespreken. Zo vragen wij aandacht voor de verankering van klimaatbeleid in de governance van de onderneming, waaronder de verantwoordelijkheid op bestuursniveau en de koppeling van beloningsbeleid aan klimaatdoelen. Daarnaast is het van belang dat FedEx duidelijke en extern gevalideerde reductiedoelstellingen formuleert voor scope 1, 2 en 3-emissies, met specifieke aandacht voor luchtvaart- en grondoperaties. Ook de transparantie over de voortgang, emissie-intensiteit per diensttype en het gebruik van SAF verdient verdere verdieping. Verder willen wij met FedEx in gesprek over de wijze waarop innovatie en samenwerking met ketenpartners worden ingezet om emissies te reduceren. Denk hierbij aan digitale oplossingen voor emissietracking, samenwerking met luchthavens en klanten voor efficiëntere logistiek, en betrokkenheid bij beleidsontwikkeling voor duurzame luchtvracht. Tot slot vragen wij aandacht voor de afstemming van lobbyactiviteiten met klimaatambities en het uitvoeren van klimaatscenario-analyses die rekening houden met verstoringen in wereldwijde toeleveringsketens. Wij zien uit naar een open en constructieve dialoog in september om deze punten verder te bespreken.

Vervolg

In de tweede helft van 2025 willen we met alle ondernemingen een eerste gesprek hebben.

8.4.6.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.6.2.1 MIJLPALEN KLIMAATTRANSITIE LUCHTVAART

	Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1	DSV A/S	Denemarken	Luchttransport & Logistiek	6,34						
2	Expeditors International of Washington, Inc.	Verenigde Staten	Luchttransport & Logistiek	6,33						
3	FedEx Corporation	Verenigde Staten	Luchttransport & Logistiek	6,22						
4	C.H. Robinson Worldwide, Inc.	Verenigde Staten	Luchttransport & Logistiek	6,38						
5	Deutsche Post AG	Duitsland	Luchttransport & Logistiek	6,32						

¹ De MSCI Low Carbon Transition Score meet de mate van afstemming van een onderneming met de 'Low Carbon Transition'. Ondernemingen met een hogere score zijn meer in lijn met de 'Low Carbon Transition' in vergelijking met ondernemingen met lagere scores. (Score: 0-10)

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

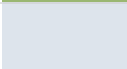
8.4.6.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.6.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.6.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	0%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

8.4.7. Thematisch: Mensenrechten & Governance

Het thema mensenrechten staat volop in de belangstelling. In Nederland heeft het IMVB-convenant een belangrijke rol gespeeld om het onderwerp structureel op de agenda te krijgen. Toch zijn er nog verschillende onderwerpen waar zowel ondernemingen als institutionele beleggers stappen kunnen zetten, zeker als het gaat om de preventie van mensenrechtenschendingen. Voorbeelden zijn de onderwerpen Herstel & Verhaal, 'Due Diligence' en hoe ondernemingen om kunnen gaan met het opereren in en/of hun blootstelling aan conflictgebieden of gebieden waar mensenrechten structureel worden geschonden. In ons normatieve engagementprogramma voeren we engagement met ondernemingen die betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen met als doel deze te verhelpen. Er zijn echter ook veel stappen die ondernemingen met een hoge blootstelling aan mensenrechtenrisico's kunnen nemen om mensenrechtenschendingen te voorkomen. Dit engagementthema richt zich daarom op het verbeteren van de aanpak van mensenrechtenrisico's. Voor dit thema zijn drie sectoren geselecteerd die aansluiten bij de 'Corporate Human Rights Benchmark' (CHRB)¹¹: grondstoffen, telecom en elektronica. De ondernemingen zijn vervolgens geselecteerd op basis van aanwezigheid in de beleggingsportefeuille, diverse data (onder andere MSCI, CHRB en 'The 2022 Telco Giants Scorecard') en onze analyse van de ondernemingen.

8.4.7.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 8.4.7.1.1 DOELSTELLINGEN MENSENRECHTEN & GOVERNANCE

Doelstelling	Toelichting
Governance	De onderneming heeft het onderwerp mensenrechten op gedegen wijze bij het bestuur belegd. Er wordt gestructureerd dialoog gevoerd met experts en stakeholders op dit thema.
Beleid	De onderneming heeft gedegen beleid ontwikkeld op het onderwerp mensenrechten. Ook is er een gedegen uitwerking van de voor de onderneming relevante sub-onderwerpen bijvoorbeeld landrechten, arbeidsrechten, omgaan met conflictgebieden en herstel & verhaal.
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert haar beleid in haar eigen bedrijfsvoering en zet hierin concrete stappen. De onderneming monitort actief het eigen beleid en heeft een klachtenmechanisme opgezet.
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere partijen, waaronder andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op dit thema.
Transparantie	De onderneming is transparant richting investeerders en andere belanghebbenden en rapporteert over de rol van het bestuur m.b.t. dit thema, haar beleid, de implementatie en de monitoring. Denk bijvoorbeeld aan het rapporteren over uitkomsten van due diligence en klachtenmechanismen en eventuele genomen acties naar aanleiding hiervan.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 4: Kwaliteitsonderwijs (1.4, 1.5)
- SDG 8: Eerlijk werk en economische groei (8.7, 8.8)
- SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten (16.1, 16.2, 16.5)

Conclusie

AT&T

In maart 2025 vond ons afsluitende gesprek met AT&T plaats. Er is gesproken over wet- en regelgeving zoals de EU CSRD en de EU CSDDD en hoe AT&T zich hieraan aanpast en op voorbereid. Hoewel AT&T, dat haar hoofdkantoor in de VS heeft, voorlopig niet hoeft te voldoen aan deze EU-wetgeving, bereidt het zich hier al wel op voor. Verder gaf AT&T aan voorzichtiger te zullen zijn met rapportage omtrent diversiteit, gelijkheid

en inclusie als gevolg van het presidentiële decreet dat dergelijk beleid in de VS beperkt. Om due diligence in de waardeketen te verbeteren, heeft AT&T haar betrokkenheid bij het audit-samenwerkingsinitiatief 'Joint Audit Committee' (JAC) vergroot en zit het nu in de raad van bestuur van de organisatie. Het aantal door JAC uitgevoerde audits is de afgelopen twee jaar fors toegenomen. Op het gebied van herstel & verhaal gaf AT&T aan het aanwezige klokkenluidersmechanisme voor medewerkers ook open te gaan stellen voor werknemers in de toeleveringsketen. AT&T zet hiermee een belangrijke stap. Tot slot kondigde AT&T een evaluatie van haar mensenrechtenaanpak aan. De onderneming wil hier eind 2025 mee starten. AT&T heeft toegezegd om de resultaten van deze beoordeling te publiceren, waarmee het aan onze engagementverwachtingen op dit onderwerp voldoet. Met deze toezegging ronden we de dialoog met AT&T positief af.

¹¹ De CHRB benchmark ontwikkeld door het toonaangevende instituut 'World Benchmarking Alliance'

Nokia

In mei 2025 vond het afsluitende gesprek met Nokia plaats. De CSRD kwam uitgebreid aan bod. Als een van de eerste rapporterende bedrijven beschouwde Nokia het proces als leerzaam maar intensief. Ze zijn tevreden met het resultaat en onderzoeken verbeterpunten, onder andere via best practices. De dubbele materialiteitsanalyse bracht meer focus in de rapportage.

Komend jaar wil Nokia het mensenrechtenbeleid actualiseren om dit beter af te stemmen op de CSRD. Ook stakeholder engagement werd besproken, met aandacht voor moeilijk bereikbare groepen, die ze proberen te betrekken via lokale initiatieven. Nokia steunt de CSDDD en blijft zich hierop voorbereiden, ondanks geopolitieke onzekerheden. Er is sprake van continue monitoring, capaciteitsuitbreiding en aangescherpte due diligence vanwege wereldwijde conflicten. Mensenrechten krijgen bestuurlijke aandacht, al ontbreekt specifieke training. Complexe onderwerpen worden besproken in het audit committee. We benadrukten het belang van kwalitatieve toelichting bij cijfers over klachten en incidenten, en stuurden Nokia voorbeelden ter inspiratie.

Eerder in september 2024, spraken we met Nokia over belangrijke aardmetalen, waaronder mica. We vroegen hen destijds de risico's in kaart brengen en due diligence uit te voeren. In juni 2025 gaf Nokia aan mica recent als belangrijk aardmetaal te hebben geïdentificeerd en een samenwerking te zijn gestart om risico's in de keten aan te pakken. Gezien deze beleidswijziging sluiten we de dialoog met Nokia succesvol af.

Siemens

In april 2025 vond ook het afsluitende gesprek met Siemens plaats. Er is gesproken over de door Siemens in 2024 uitgevoerde dubbele materialiteitsanalyse ter voorbereiding van de EU CSRD rapportage. Specifiek voor mensenrechten heeft de dubbele materialiteitsanalyse niet tot wijzigingen geleid. Dit thema was altijd al belangrijk voor Siemens en haar stakeholders. In Duitsland geldt er bovendien al een due diligence wet die verregaande eisen aan bedrijven stelt. Daarom is het de verwachting dat Siemens goed voorbereid is voor wat er gevraagd gaat worden door de EU CSDDD. Met betrekking tot due diligence bij de leveranciers herhaalde Siemens dat haar beleid steunt op 3 pilaren: preventie, detectie en reactie. Siemens legt geen specifieke richtlijnen op die voor alle leveranciers gelden. Op bepaalde punten hanteert Siemens een 'zero tolerance' aanpak maar met betrekking tot andere onderwerpen zijn herstelmaatregelen beter op zijn plek. Siemens hanteert ook een risicogerichte ten aanzien van haar leveranciers. We hebben Siemens

verzocht om meer informatie op te nemen in de rapportage over geïdentificeerde issues en meldingen in de toeleveringsketen. Ze gaven aan hiernaar te zullen kijken.

Siemens is een onderneming die op het gebied van mensenrechten haar beleid, processen en de rapportage goed op orde heeft. De dialoog wordt echter afgesloten zonder concrete toezeggingen of beleidswijzigingen die wij aan ons engagement kunnen koppelen.

Sony

De dialoog met Sony kwam pas in juli 2024 op gang, nadat we via onze deelname aan de Collective Impact Coalition for Ethical AI – een collectief engagementinitiatief van de World Benchmarking Alliance (WBA) – in contact kwamen met de onderneming. Dit onderwerp past goed in het Mensenrechten & Governance thema, aangezien AI als een van de meest materiële mensenrechtenrisico's voor technologiebedrijven wordt gezien.

Sony beschikt over ethische richtlijnen omtrent AI en heeft een AI Ethics Committee. Daarnaast is er AI-expertise aanwezig binnen het bestuur van de onderneming. Gezichtsherkenning en andere identificatiesystemen worden door Sony benoemd als de meest materiële onderwerpen op het gebied van ethische AI. Wij verwachten echter dat Sony keuzes rondom gevoelige AI-casussen inzichtelijk maakt en een AI-mensenrechtenbeleid ontwikkelt dat verder gaat dan de huidige basisprincipes.

Hoewel er schriftelijk contact is geweest met de onderneming, houdt Sony een tweede gesprek af. Daarom sluiten we de dialoog zonder succes af.

Telenor

In juni 2025 vond ons tweede gesprek met Telenor plaats via onze deelname aan de Collective Impact Coalition for Ethical AI, een gezamenlijk engagementinitiatief van de World Benchmarking Alliance (WBA). AI wordt beschouwd als een van de meest materiële mensenrechtenrisico's voor technologiebedrijven zoals Telenor. Bedrijven die AI-diensten aanbieden of toepassen, zoals Telenor, zijn vaak nog onvoldoende transparant over hun AI-beleid. Een gebrek aan toezicht op AI kan leiden tot risico's zoals discriminatie, schending van privacy, beveiligingslekken en corruptie.

In 2024 introduceerde Telenor zes Responsible AI-principes, die bewust zijn geïntegreerd in de bestaande gedragscode in plaats van in een afzonderlijk AI-beleid. Deze principes worden momenteel vertaald naar operationele processen. Wij hebben de onderneming gevraagd om in toekomstige rapportages meer inzicht

te geven in de uitvoering en resultaten van de AI-impactassessments die het uitvoert.

Eerder in het engagementtraject voerden wij ook gesprekken met Telenor over de afhandeling van het vertrek uit Myanmar ten tijde van de militaire coup in 2020. De onderneming publiceerde een document met geleerde lessen uit dit vertrek, opgesteld in samenwerking met experts en belanghebbenden. Daarnaast organiseerde Telenor een Mensenrechten Expert Forum over verantwoorde markttoetreding en -verkoop, en rapporteerde het over de uitkomsten daarvan. Gezien deze belangrijke beleidsstappen sluiten wij de dialoog met Telenor succesvol af.

Vodafone

In april 2025 vond ons afrondende gesprek met Vodafone plaats. We spraken over de uitkomsten van de door Vodafone uitgevoerde dubbele materialiteitsanalyse en de jaarlijkse 'Investor & Analyst Perception Study' waaraan wij deelnamen. Er was een gelijke trend zichtbaar als voorgaande jaren. AI en cyber security zijn onderwerpen waarvoor de belangstelling groeit. In 2026 moet Vodafone rapporteren volgens de EU CSRD. Ze zijn hierop voorbereid en hebben hiervoor een speciaal team opgezet. Vodafone heeft bovendien een bestuurslid verantwoordelijk gemaakt voor de EU CSRD rapportage. Vodafone monitort de ontwikkelingen op het gebied van de Europese duurzaamheidsregelgeving die zijn aangekondigd in het Omnibusvoorstel maar brengt op dit moment geen wijzigingen aan in de planning. Met betrekking tot de leveranciers heeft Vodafone een programma opgezet om leveranciers te helpen bij het verbeteren van hun duurzaamheidsprestaties. Ook op het gebied van mensenrechten. Vodafone maakt hierbij gebruik van de diensten van EcoVadis en werkt samen met sectorgenoten op het gebied van audits in de toeleveringsketen. In de loop van 2025 zal Vodafone hierover een voortgangsrapport publiceren. We hebben aangegeven dat we ook meer transparantie in de rapportage zouden willen zien over de uitkomsten van klokkenluidersmechanismen. Vodafone geeft aan dat ze hier de balans zoeken tussen transparantie en het waarborgen van anonimiteit, maar zei toe in meer detail te zullen rapporten. We hebben na afloop een paar goede voorbeelden opgestuurd. We sluiten de dialoog met Vodafone succesvol af met de toezegging om meer transparantie te geven omtrent klokkenluidersmeldingen.

8.4.7.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.7.2.1 MIJLPALEN MENSENRECHTEN & GOVERNANCE

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Nokia Oyj	Finland	Communicatie-apparatuur	AA						
2 Sony Group Corporation	Japan	Producenten van huishoudelijke apparatuur	AAA						
3 Telenor ASA	Noorwegen	Telecommunicatie divers	BBB						
4 Siemens AG	Duitsland	Industriële Conglomeraten	BB						
5 Vodafone Group Plc	Verenigd Koninkrijk	Mobiele telecommunicatie	AA						
6 AT&T Inc.	Verenigde Staten	Telecommunicatie divers	BBB						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialogo onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 8.4.7.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
AT&T	Implementatie & monitoring: De onderneming monitort actief het eigen beleid.	AT&T zal in 2025 haar mensenrechtenaanpak beoordelen en heeft toegezegd de uitkomsten te rapporteren.
Nokia	Samenwerking in de keten: De onderneming werkt samen met andere partijen, waaronder andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op dit thema.	Nokia heeft haar due dilligence ten aanzien van aardmetalen verbeterd en is een samenwerking gestart om risico's in de keten aan te pakken.
Vodafone	Transparantie: De onderneming is transparant richting investeerders en andere belanghebbenden.	Vodafone heeft toegezegd meer transparantie te geven in de rapportage omtrent de uitkomsten van haar klokkenluidersmechanisme.

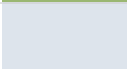
8.4.7.3. Eindevaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.7.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.7.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	67%	ja

Kwalitatieve duiding

- Ondernemingen tonen een toenemende bereidheid om mensenrechtenrisico's structureel aan te pakken, mede onder invloed van nieuwe regelgeving zoals de EU CSRD en CSDDD. Ondernemingen die vroegtijdig aan deze nieuwe standaarden voldoen laten zien dat dubbele materialiteitsanalyses bijdragen aan meer gerichte verslaglegging en beleidsontwikkeling.
- Due diligence in de toeleveringsketen blijft een uitdaging. Enkele telecombedrijven werken samen met branchegeenoten via gezamenlijke auditprogramma's, maar in andere sectoren zien we dit nog nauwelijks. Daarnaast is transparantie over geïdentificeerde issues en meldingen in de keten vaak beperkt.
- Klokkenluidersmechanismen worden in toenemende mate geprofessionaliseerd. Ondernemingen bereiden hun mechanismes uit naar leveranciers en andere externe belanghebbenden en rapporteren in sommige gevallen gedetailleerd over meldingen en de genomen herstelmaatregelen.
- AI-gerelateerde mensenrechtenrisico's krijgen steeds meer aandacht, met name bij technologiebedrijven. Voorlopers hebben ethische richtlijnen en commissies opgezet, maar AI-impactassessments en transparantie over AI-gebruik blijven aandachtspunten.

8.4.8. Thematisch: Nature Action

De natuur en uit de natuur voortkomende producten en diensten zijn van grote waarde. Meer dan de helft van het mondiale bruto binnenlands product is afhankelijk van de natuur en haar diensten. De schade die de afgelopen decennia aan de natuur is toegebracht brengt ook de beschikbaarheid van producten en diensten uit de natuur in gevaar. De biodiversiteit, de veelheid van soorten planten en dieren, is van groot belang voor het in gezonde toestand houden van ecosystemen. Bij de afname van biodiversiteit komt het functioneren van ecosystemen in gevaar. Hierdoor kan de beschikbaarheid van vruchtbare grond, de natuurlijke zuivering van water en de bestuiving van gewassen verminderen. Omdat veel ondernemingen voor hun producten en diensten afhankelijk zijn van genoemde ecosysteemdiensten, is verlies van biodiversiteit een materieel risico voor die ondernemingen en ook voor de beleggers in deze ondernemingen. Voor beleggers is het van groot belang de risico's rond het verlies van biodiversiteit te kennen en daar actie op te ondernemen.

Zo kunnen beleggers de dialoog aangaan met de ondernemingen waarin zij beleggen over welke risico's deze ondernemingen zien en welke stappen zij kunnen zetten om de impact op verlies van biodiversiteit te beperken. Het internationale investor engagement programma 'Nature Action 100' biedt de mogelijkheid om in samenwerking met andere beleggers, het gesprek over biodiversiteitsrisico's aan te gaan met ondernemingen in de beleggingsportefeuille.

Nature Action 100 heeft tot doel om ondernemingen aan te sporen om het verlies van natuur en biodiversiteit te beperken en waar mogelijk het verlies te herstellen. Dit om de financiële risico's te reduceren en de economische belangen van investeerders op langetermijn te beschermen.

8.4.8.1. Introductie thema

Het beschermen van natuur en biodiversiteit staat in dit engagementthema centraal. Met het Global Biodiversity Framework als leidraad is het hoofddoel van het engagement: behoud van biodiversiteit, in zes onderdelen uitgewerkt, zoals beschreven in de tabel doelstellingen biodiversiteit hieronder. We hebben ons voor dit thema aangesloten bij het internationale engagement programma 'Nature Action 100' (NA-100) en stellen daarom ook de gezamenlijk gestelde doelen van NA-100 centraal. Met behulp van deze doelen

worden de ondernemingen aangespoord om een systematische, op de lange- termijn gerichte aanpak te ontwikkelen om de risico's rond verlies van biodiversiteit aan te pakken. Met het werken aan die doelen kunnen ondernemingen bijdragen aan het realiseren van de internationale beleidsdoelen ten aanzien van behoud en herstel van biodiversiteit¹².

Doel van het thema

De volgende engagementdoelen zijn opgesteld voor dit thema:

TABEL 8.4.8.1.1 DOELSTELLINGEN BIODIVERSITEIT

Doelstelling ¹	Indicatoren
Governance	• Het bestuur van de onderneming heeft een duidelijke rol bij het analyseren, beoordelen en beheren van natuur-gerelateerde afhankelijkheid, impact, risico's en kansen.
Ambitie	• De onderneming committeert zich publiekelijk aan het beperken van verlies van biodiversiteit en aan het bijdragen aan herstel van biodiversiteit².
Analyse	• De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen. • De onderneming maakt deze analyse openbaar.
Doelen stellen	• De onderneming stelt tijdsgebonden, context-specifieke, wetenschappelijk onderbouwde doelen vast, gebaseerd op de impact en afhankelijkheidsanalyse. • De onderneming rapporteert jaarlijks over de voortgang ten opzichte van deze doelen.
Implementatie	• De onderneming ontwikkelt een plan van aanpak om de doelen te bereiken. • De onderneming maakt dit plan ook bekend in de jaarlijkse rapportage.

¹² Zie voor de internationale doelen het Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (cbd.int)

- De onderneming werkt samen met relevante externe partijen in de hele waardeketen, zoals sectororganisaties, beleidsmakers, maatschappelijke organisaties en vertegenwoordigers van lokale gemeenschappen.

¹ Deze doelen zijn een vereenvoudigde vertaling van de NA-100 doelen: Investor Expectations – Nature Action 100

² Het bijdragen aan behoud en herstel van ecosystemen betreft de doelstelling van het Global Biodiversity Framework om uiterlijk in 2030 het verlies van biodiversiteit te stoppen en te werken aan herstel.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2, 12.6)
- SDG 14: Leven in het water (14.1)
- SDG 15: Leven op het land (15.2, 15.5)

Geselecteerde ondernemingen

De uitvoerende organisaties van het Nature Action 100 programma hebben voor dit engagement programma 100 ondernemingen geselecteerd die grote impact hebben op het verlies van biodiversiteit¹³. Hiertoe hebben ze gebruik gemaakt van de gegevens van een aantal biodiversiteitsimpact-data specialisten¹⁴. Achmea IM heeft bij aanmelding voor deelname aan het programma de voorkeur opgegeven voor een aantal ondernemingen die voorkomen in de beleggingsportefeuille. Daarvan zijn in eerste instantie de volgende ondernemingen aan ons toegewezen: Corteva, FMC Corp. en Nutrien. Vanaf de 2e helft van 2024 nemen we ook deel aan de dialogen met Conagra Brands, Target Corp. en PepsiCo.

Samenwerking

In de eerste helft van 2025 namen we deel aan de voorbereiding van een aantal gesprekken in het kader van het Nature Action 100 programma. Ook werkte Achmea IM samen met een aantal beleggers, ShareAction en het Investor Environmental Health Network (IEHN) aan een investor statement dat zich richt op de chemische industrie en vooral op producenten van gewasbeschermingsmiddelen. Het statement roept de sector op om de duurzaamheidsstrategie af te stemmen op de wereldwijde biodiversiteitsdoelen, vastgelegd in het Global Biodiversity Framework (GBF). Het statement doet ook expliciet de oproep aan overheden om tijdig het noodzakelijke beleid te introduceren om deze doelen te behalen, zodat de sector en beleggers zich daarop kunnen richten. Het investor statement werd eind juni gepubliceerd, met steun van ruim 40 institutionele beleggers die ruim 3,4 biljoen euro aan beheerd vermogen vertegenwoordigen.

¹³ www.natureaction100.org/companies

¹⁴ Met behulp van de impactdata is gestreefd naar de selectie van de 100 ondernemingen met 'de meeste negatieve impact'. Omdat deze impact data nog nieuw en volop in ontwikkeling zijn, is deze claim wellicht niet geheel 'absoluut'. Vast staat wel dat het gaat om 100 ondernemingen die allen een heel grote impact hebben en daarom heel relevant voor dit engagement programma.

Voortgang thema

In de eerste helft van 2025 hebben we een aantal ondernemingen gesproken. Hieronder een kort verslag van de gesprekken en relevante ontwikkelingen.

Conagra

We spraken met Conagra in juni. De onderneming werkt in 2025 aan een herijking van de prioriteiten voor het duurzaamheidsbeleid. We spraken daarom opnieuw onze voorkeur uit voor het maken van een biodiversiteitsimpactanalyse volgens de aanpak van de Taskforce Nature related Financial Disclosures (TNFD). In het gesprek toonde Conagra zich bereid onze suggesties in de herijking mee te nemen. In een volgende rapportage van Conagra verwachten we meer te lezen over deze impactanalyse en nieuwe prioriteiten. Ook willen we met Conagra nog in meer detail bespreken hoe de onderneming zich kan inzetten voor verduurzaming van de landbouw en hoe ze daarmee de schade aan de biodiversiteit kan verminderen.

FMC

In de voorbereiding van het volgende gesprek met FMC, gepland voor juli 2025, stelden we vast dat FMC verbeteringen heeft gerealiseerd in de duurzaamheidsrapportage. Zo rapporteert FMC de resultaten van een eerste dubbele materialiteitsanalyse, waarin impact op - maar ook financiële afhankelijkheid van biodiversiteit nadrukkelijk naar voren komen. Ook erkent de onderneming het Kunming Montreal Global Biodiversity Framework (GBF). FMC kondigt in de rapportage ook aan meer details te gaan rapporteren over de impact van de onderneming op de biodiversiteit, in lijn met de aanbevelingen van de TNFD. Aangezien we in eerdere gesprekken het belang van een referentie aan het GBF hadden benoemd en ook hadden gevraagd om uitgebreide analyse van de impact op de biodiversiteit, noteren we een eerste mijlpaal voor implementatie van voorgestelde verbeteringen.

Nutrien

We spraken Nutrien weer in april. We bespraken het nieuwste duurzaamheidsverslag, de ontwikkelingen in beleid en concrete plannen om verlies van biodiversiteit te beperken. Nutrien werkt aan een

biodiversiteitsimpact - en afhankelijkheidsanalyse maar kon daar in het duurzaamheidsverslag nog weinig concrete inzichten over delen. We hebben nogmaals benadrukt dat in de impactanalyse ook de impact van het gebruik van Nutrien's producten (scope 3) meegerekend moet worden. Voor Nutrien, dat zowel kunstmest als bestrijdingsmiddelen verkoopt, is het ontwikkelen van een consistente aanpak van klimaat – en biodiversiteitsrisico's van groot belang. We hebben Nutrien ook gevraagd om aan te geven hoe het de eigen biodiversiteitsstrategie ziet in de context van de doelen van het GBF.

Vervolg

In de tweede helft van het jaar willen we ook met de overige ondernemingen in het thema spreken.

8.4.8.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.8.2.1 MIJLPALEN NATURE ACTION

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Corteva agriscience	Verenigde Staten	Chemicaliën	BBB						
2 FMC Corporation	Verenigde Staten	Chemicaliën	A						
3 Nutrien Ltd.	Canada	Chemicaliën	AA						
4 PepsiCo, Inc.	Verenigde Staten	Dranken	A						
5 Conagra Brands, Inc.	Verenigde Staten	Voedselproducten	AA						
6 Target Corporation	Verenigde Staten	Consumentengoederen Distributie & Retail	AA						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 8.4.8.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Conagra	Analyse: De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen.	De onderneming zegde toe dit jaar te werken aan een herijking van het duurzaamheidsbeleid, waarbij ook de impact op de natuur aan de orde komt.
FMC	Analyse: De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen	In het nieuwste duurzaamheidsverlag erkent FMC het Global Biodiversity Framework en toont ook de resultaten van de eerste dubbele materialiteitsanalyse. Biodiversiteit wordt in die analyse als prioriteit genoemd. Dit is een mooie eerste stap in de richting van onze engagement doelen.

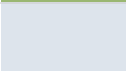
8.4.8.3. Tussentijdse beoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben ondernemingen ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.8.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.8.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	67%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	50%	nee

8.4.9. Thematisch: Reductie CO₂-uitstoot

In het Klimaatakkoord van Parijs spraken 196 landen af de opwarming van de aarde te zullen beperken tot ruim onder de 2 graden Celsius, met het streven om de opwarming beneden de 1,5 graad Celsius te houden. Het CO₂-budget dat de mensheid heeft om catastrofale opwarming van de aarde te voorkomen zal binnen 10 jaar gebruikt worden als de uitstoot niet teruggedrongen wordt. Daarom is het noodzakelijk om de bestaande infrastructuur voor fossiele brandstoffen zoveel mogelijk uit te faseren en te werken aan een zo goed mogelijke integratie van duurzame energie en infrastructuur. Tijdens de dialoog Reductie CO₂-uitstoot gaan we met ondernemingen in gesprek over de gevolgen van een te hoge CO₂-uitstoot en de risico's die dat met zich meebrengt, maar ook over de kansen die de transitie naar duurzame energiebronnen biedt. Het gesprek richt zich op de strategie die ondernemingen kiezen en de mate waarin ze zijn voorbereid op veranderingen die in diverse klimaatscenario's worden geschetst. Voor dit thema is met behulp van CO₂-EVIC cijfers en gespecialiseerde bronnen zoals Transition Pathway Initiative (TPI) het beleggingsuniversum getoetst. Aan de hand van de uitkomst zijn ondernemingen geselecteerd met relatief de hoogste emissies en weinig aandacht in hun beleid voor de transitie naar een klimaatvriendelijk bedrijfsmodel.

8.4.9.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 8.4.9.1.1 DOELSTELLINGEN REDUCTIE CO₂-UITSTOOT

Doelstelling	Toelichting	Indicatoren
Governance	Ondernemingen hebben het onderwerp Klimaat op gedegen wijze bij het bestuur belegd.	- De onderneming stelt een bestuurder of bestuurscomité aan met de verantwoordelijkheid voor het toezicht op het klimaatbeleid - De onderneming neemt aan CO₂-reductie gerelateerde KPI's op in de beloning van bestuurders - De onderneming is transparant over haar betrokkenheid bij belangenorganisaties en zorgt ervoor dat de doelen in lijn zijn met haar eigen klimaatbeleid
Strategie	Ondernemingen ontwikkelen een gedegen klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn en zal leiden tot een lagere CO ₂ /EVIC.	- De onderneming stelt 'science-based targets' en laat deze extern valideren - De onderneming committeert zich aan een netto-nul uitstoot ambitie
Risicomanagement	De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken kansen en risico's inzichtelijk. De ondernemingen dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij klimaat gerelateerde kansen en risico's meten en monitoren. Ook vragen wij de ondernemingen verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken.	- De onderneming rapporteert over klimaatrisico's en -kansen in lijn met TCFD - De onderneming stelt een klimaatscenario-analyse op
Transparantie	De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen maatregelen.	- De onderneming rapporteert scope 1 en 2-emissiedata en laat deze extern valideren - De onderneming rapporteert aan 'CDP climate change'

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie (7.2)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2)

Voortgang thema

Hydro One

Ondanks meerdere escalatiemaatregelen, waaronder een engagementbrief aan de CEO en het meermaals stemmen tegen de benoeming van de Chair, heeft Hydro One nooit op onze contactverzoeken

gereageerd. We sluiten de dialoog daarom onsuccesvol af.

Nutrien

Ons laatste gesprek met kunstmestproducent Nutrien vond plaats naar aanleiding van een brief die wij samen met MN, PGGM en Cardano aan de onderneming stuurden. In deze brief verzochten wij de onderneming om hun klimaattransitieplan in lijn te brengen met onze gezamenlijke verwachtingen. Wij vroegen Nutrien onder andere om een concreet financieringsplan te publiceren ter ondersteuning van de door de onderneming gestelde klimaatdoelstellingen

en om meer duidelijkheid te verschaffen over de strategie voor het terugbrengen van emissies van leveranciers en gebruikers van kunstmest. Ook vroegen wij de onderneming de lobbyactiviteiten van haar brancheverenigingen te toetsen aan haar eigen beleid. Tijdens het gesprek verklaarde Nutrien dat door de nieuwe overheidskoers in de Verenigde Staten en Canada haar scope 1 en 2-emissiedoelstelling voor 2030 onhaalbaar is geworden. Een aantal belangrijke projecten voor het afvangen van CO₂ bij de productie van kunstmest zijn daardoor onhaalbaar geworden. Momenteel houdt de onderneming haar strategie en doelstellingen voor scope 1 en 2-emissies opnieuw tegen het licht. Wel kondigde Nutrien aan binnenkort over haar scope 3-emissies te zullen rapporteren. De onderneming heeft een lang proces doorlopen voor het verzamelen van gegevens van leveranciers en gebruikers.

Aangezien Nutrien door te rapporteren over scope 3-emissies voldoet aan onze engagementverwachtingen ten aanzien van transparantie over emissiedata, ronden wij de dialoog succesvol af.

8.4.9.2. Voortgang thema Reductie CO₂-uitstoot
Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.9.2.1 MIJLPALEN REDUCTIE CO₂-UITSTOOT

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Nutrien Ltd.	Canada	Chemicaliën	4,95						
2 Hydro One Ltd.	Canada	Elektriciteitsbedrijven	8,29						

¹ De MSCI Low Carbon Transition Score meet de mate van afstemming van een onderneming met de 'Low Carbon Transition'. Ondernemingen met een hogere score zijn meer in lijn met de 'Low Carbon Transition' in vergelijking met ondernemingen met lagere scores. (Score: 0-10)

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 8.4.9.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Nutrien	Transparantie: De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen maatregelen.	Nutrien heeft een scope 3-emissie-inventaris ontwikkeld, waarmee het over al haar scope 3-emissies gaat rapporteren.

8.4.9.3. Tussentijdse evaluatie Reductie CO₂-uitstoot

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.9.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.9.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	50%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	50%	nee

Kwalitatieve duiding

- Er vindt een duidelijke professionalisering van klimaatrapportages plaats. Steeds meer ondernemingen voldoen aan de EU CSRD-standaarden, wat leidt tot transparantere monitoring van voortgang.
- Het in kaart brengen en reduceren van scope 3-emissies blijft echter een grote uitdaging: hoewel erkend wordt dat deze emissies vaak het grootste deel van de koolstofvoetafdruk vormen, ontbreken regelmatig betrouwbare data en concrete doelstellingen.
- SBTi-validatie wordt gezien als bewijs van geloofwaardige transitiepaden, maar de implementatie loopt vertraging op door gebrek aan sectorbrede consensus over wat een eerlijke bijdrage inhoudt.
- Geplande klimaatmaatregelen staan onder druk door onzekerheden rond subsidies, met name als gevolg van politieke veranderingen in de Verenigde Staten.
- Technologische oplossingen zoals koolstofafvang en waterstof spelen een centrale rol in reductiestrategieën, maar roepen vragen op over uitvoerbaarheid, afhankelijkheid van externe partijen en schaalbaarheid.

8.4.10. Thematisch: Waterimpact en -afhankelijkheid

Waterbeheer is een steeds belangrijker thema binnen duurzaam ondernemingsbeleid. Bedrijven erkennen water inmiddels als materieel onderwerp en stellen doelen, zoals het realiseren van duurzaam waterbeheer op alle productielocaties in gebieden met waterschaarste. Toch blijkt uit onderzoek met onder andere WWF en Deltares dat de vertaling van beleid naar concrete resultaten in lokale stroomgebieden nog in de kinderschoenen staat¹⁵. Ook activiteiten dichtbij huis, zoals in het stroomgebied van de Rijn, vragen om een aanpak die verder gaat dan generieke doelstellingen. Hoewel veel ondernemingen kwantitatieve doelen formuleren voor hun eigen operaties, blijft het aspect van waterkwaliteit vaak onderbelicht. Ook het gebruik van toekomstgerichte scenario's om watergerelateerde risico's te beoordelen is nog beperkt. Effectief waterbeheer vereist daarom een lokale benadering, waarbij bedrijven niet alleen hun eigen impact in kaart brengen, maar ook samenwerken met andere gebruikers binnen het stroomgebied. Dit vraagt om betrokkenheid bij lokaal waterbestuur, gezamenlijke monitoring van waterkwaliteit en transparante rapportage over voortgang en uitdagingen. Door zo'n context-specifieke aanpak kunnen bedrijven bijdragen aan het behoud van vitale watersystemen en tegelijkertijd hun eigen operationele risico's beperken.

8.4.10.1. Introductie thema Doel van het thema

TABEL 8.4.10.1.1 DOELSTELLINGEN WATERIMPACT EN -AFHANKELIJKHEID

Doelstelling	Indicatoren
Governance	Aantoonbaar bespreken van watermanagement in het bestuur en integratie van het thema in het risicomanagement. In het bijzonder met aandacht voor: • lokale stakeholders; • klimaatscenario's; • de toeleveringsketen; • het in kaart brengen van waterrisico's voor de meest belangrijke stroomgebieden.
Beleid	Formuleren van contextuele doelen voor duurzaam waterbeheer, met aandacht voor: • de problematiek in lokale stroomgebieden; • waterkwantiteit; • waterkwaliteit; • meenemen van toekomstgerichte scenario's voor risicobeoordeling; • zowel de impact en de afhankelijkheden van de onderneming ten aanzien van water.
Implementatie & monitoring	• Vertalen van beleid naar concrete, lokaal relevante acties in de meest relevante stroomgebieden. • Het regelmatig monitoren van voortgang en uitdagingen op locatie, ook in eigen bedrijfsvoering.
Samenwerking in de keten	Actief samenwerken met andere watergebruikers binnen a) stroomgebieden en b) de toeleveringsketen om waterrisico's te beperken en vitale watersystemen te behouden.
Transparantie	Transparant rapporteren over: • waterdoelen en hun voortgang • de uitkomsten van scenarioanalyses • de belangrijkste stroomgebieden voor de onderneming • de samenwerking met lokale overheden, stakeholders en de toeleveringsketen

Sustainable Development Goals

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 6: Schoon water en sanitair (6.3, 6.4, 6.5 en 6.6)
- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.4)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2, 13.3)
- SDG 14: Leven in het water (14.a)

Samenwerking

In deze engagement werken we nauw samen met NN Group bij de uitvoering van de engagement en bundelen van kennis. Daarnaast werken we nauw samen met het Valuing Water Finance Initiative¹⁶. Zo sluiten we aan bij de doelstellingen van dit initiatief en trekken we samen op met de internationale investeerders uit dit netwerk op om het thema water op de kaart te zetten.

¹⁵ Nieuw rapport over watergerelateerde aanbevelingen voor verantwoord beleggen: <https://www.achmeainvestmentmanagement.nl/institutioneel/artikelen/nieuws/2024/09/nieuw-rapport-over-watergerelateerde-aanbevelingen-voor-verantwoord-beleggen>
¹⁶ <https://www.ceres.org/water/valuing-water-finance-initiative>

Selectie ondernemingen

Voor de selectie van ondernemingen hebben we een screening uitgevoerd. In deze screening is gekeken naar relevante sectoren, ondernemingen in de portefeuille en de prestaties van deze ondernemingen op het thema water. Ook hebben we onderzocht welke onderneming in belangrijke stroomgebieden, zoals de Rijn, activiteiten hebben. Op basis van deze screening hebben we de hieronder besproken ondernemingen geselecteerd. In deze selectie is de nadruk gelegd op de chemische industrie, en aanverwante sectoren. We zien dat deze ondernemingen een belangrijke impact op het gebied van water hebben en ook zeer van water afhankelijk zijn voor hun productieprocessen.

Voortgang

In de eerste helft van 2025 hebben we naar alle ondernemingen onze startbrieven verstuurd.

BASF

BASF uit Duitsland is de werelds grootste chemieconcern dat een breed scala aan producten ontwikkelt, van basischemicaliën tot innovatieve materialen voor sectoren zoals automotive, landbouw en consumentengoederen. In de eerste helft van 2025 hadden wij een nuttig gesprek met BASF over hun watermanagementstrategie. BASF heeft goede voortgang geboekt op hun doelstelling om duurzaam watermanagement te implementeren op alle productielocaties in gebieden van watergestress tegen 2030, waarbij ze al 70 procent van dit doel hebben bereikt. De onderneming scoort een A-rating bij CDP Water Security en maakt gebruik van gevestigde risico-evaluatie instrumenten zoals WWF Risk Filter en WRI Aqueduct. Desondanks blijven er belangrijke aandachtspunten voor vervolgafspraken. BASF rapporteert voornamelijk op geaggregeerd niveau, terwijl stroomgebiedspecifieke doelstellingen en rapportage, met name voor de Rijn, nog onderontwikkeld zijn. Ook blijkt uit het gesprek dat samenwerking met lokale stakeholders in gedeelde stroomgebieden nog beperkt is gedocumenteerd, evenals de integratie van watermanagement in de toeleveringsketen. In het volgende gesprek willen wij dieper ingaan op hun scenario-analyses voor klimaatverandering op stroomgebiedniveau, concrete samenwerkingsinitiatieven met andere watergebruikers, en de balans tussen waterefficiëntie en waterkwaliteitsdoelstellingen.

DSM-Firmenich

In maart 2025 stuurden wij een brief aan DSM-Firmenich met het verzoek tot een dialoog over de waterimpact en -afhankelijkheid van de onderneming. Wij waarderen dat DSM-Firmenich het belang van watermanagement onderkent en reeds stappen heeft gezet, zoals het integreren van waterrisico's in de waardeketen en het gebruik van middelen als de WWF Water & Biodiversity Risk Filter.

Tegelijkertijd zien wij ruimte voor verdieping, met name in de vertaling van beleid naar acties op het niveau van specifieke stroomgebieden. Voor ons als Nederlandse beleggers zijn de activiteiten in het Maas- en Rijnstroomgebied van bijzonder belang, maar ook de aanpak in andere gebieden zoals de Tietê en Yangtze zijn relevante casussen. Wij moedigen DSM-Firmenich aan om haar strategie verder te lokaliseren, met aandacht voor waterkwaliteit, stakeholderbetrokkenheid en gezamenlijke initiatieven binnen stroomgebieden. In een vervolgesprek willen wij hier graag verder op ingaan, mede aan de hand van onze verwachtingen op het gebied van contextuele doelstellingen, transparantie en samenwerking binnen stroomgebieden.

Givaudan

Het Zwitserse Givaudan staat bekend als wereldleider in de productie van geuren en smaken, waarbij het bedrijf essentiële ingrediënten levert aan de parfum-, cosmetica- en voedingsmiddelenindustrie. In de eerste helft van 2025 hebben wij Givaudan benaderd met een uitnodiging tot dialoog over de watergerelateerde risico's en afhankelijkheden binnen de bedrijfsvoering. Wij erkennen de voortrekkersrol die Givaudan vervult op dit vlak, onder meer zichtbaar in de significante reductie van wateronttrekking sinds 2020 en de erkenning door CDP voor waterveiligheid. Ook de inzet van medewerkers op locatie en het gebruik van het CDP Water-framework getuigen van een doordachte aanpak. Tegelijkertijd zien wij kansen voor verdere versterking, met name in de toepassing van het beleid op stroomgebiedsniveau. Voor ons als Nederlandse institutionele beleggers zijn de activiteiten in Europese landbouwgebieden, zoals het Middellandse Zeegebied en de Alpenregio, van bijzonder belang. Daarnaast zijn wij benieuwd hoe het Sourcing4Good-programma inspeelt op waterrisico's in andere kwetsbare regio's. Wij moedigen Givaudan aan om haar strategie verder te verankeren in de lokale context, met specifieke aandacht voor waterkwaliteit, samenwerking met andere belanghebbenden en gezamenlijke initiatieven binnen stroomgebieden. In een vervolgesprek gaan wij hier graag dieper op in, mede aan de hand van onze verwachtingen op het gebied van transparantie, contextuele doelstellingen en collectieve actie.

Ecolab

Ecolab (Verenigde Staten) richt zich als multinational op water-, hygiëne- en energieoplossingen en biedt gespecialiseerde diensten aan industrieën zoals horeca, gezondheidszorg en productie. In de eerste helft van 2025 namen wij contact op met Ecolab om in gesprek te gaan over de watergerelateerde impact en afhankelijkheden binnen de bedrijfsvoering en dienstverlening. Ecolab vervult via het Water for Climate-programma een voortrekkersrol en levert via slimme wateroplossingen een bijdrage aan duurzaamheid bij klanten wereldwijd. De combinatie

van operationele expertise en digitale innovaties biedt een sterke basis voor impact. Tegelijkertijd zien wij kansen om deze leidende positie verder te vertalen naar meetbare resultaten op stroomgebiedsniveau en ook voor andere ondernemingen van betekenis te kunnen zijn. Voor ons als Nederlandse beleggers zijn met name de activiteiten in Europese industriële regio's van belang, maar wij zijn ook benieuwd hoe Ecolab in andere waterstressgevoelige gebieden samenwerkt met stakeholders aan gedeelde wateruitdagingen. Wij moedigen Ecolab aan om haar strategie verder te verankeren in lokale contexten, met aandacht voor waterkwaliteit, transparantie over impact, en samenwerking binnen stroomgebieden. In een vervolgesprek leren wij graag van Ecolab, mede aan de hand van onze verwachtingen op het gebied van contextuele doelstellingen, ketenintegratie en gezamenlijke weerbaarheidsplanning.

Sika

Sika is een gespecialiseerd chemiebedrijf dat lijm, kit en andere producten maakt voor o.a. de bouwsector en de auto-industrie. De onderneming is actief in 102 landen, heeft meer dan 400 productielocaties en heeft meer dan 34000 medewerkers in dienst. In juni hebben wij Sika onze startbrief gestuurd. In deze brief stellen we dat het positief is dat Sika het belang van water onderkent en haar waterrisico's al in kaart heeft gebracht, maar dat de onderneming nog stappen kan zetten om haar strategie te vertalen naar lokale stroomgebieden. De onderneming heeft al positief op onze brief gereageerd en in H2 2025 zal het eerste gesprek plaatsvinden.

Vervolg

In de tweede helft van 2025 zullen we ons met name richten op het verder uitvoeren van de eerste ronde gesprekken.

8.4.10.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.10.2.1 MIJLPALEN WATERIMPACT EN -AFHANKELIJKHEID

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 DSM-Firmenich AG	Zwitserland	Chemicaliën	3,2						
2 BASF SE	Duitsland	Chemicaliën	5						
3 Givaudan SA	Zwitserland	Chemicaliën	6,3						
4 Ecolab Inc.	Verenigde Staten	Chemicaliën	6,6						
5 Sika AG	Zwitserland	Chemicaliën	4,6						

¹ De Water Stress Management Score beoordeelt het vermogen van het bedrijf om de blootstelling aan risico's met betrekking tot de waterintensiteit van zijn activiteiten te beheersen en zijn inspanningen om watergerelateerde risico's te beheren. (Score: 0-10)

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

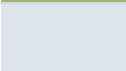
8.4.10.3. Tussentijdse beoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.10.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.10.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	0%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

8.4.11. ESG dialoog Nederland

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hebben de speciale aandacht van Nederlandse institutionele beleggers, vanwege de directe sociaaleconomische belangen die de ondernemingsactiviteiten met zich mee brengen. Belangrijke strategische besluiten van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen, zoals fusies en overnames, kunnen significante effecten hebben op lokale werkgelegenheid, de concurrentiepositie van de onderneming en duurzame langetermijnwaardecreatie. Ook beloningsvoorstellen of (her)benoemingen van bestuurders leiden regelmatig tot maatschappelijke discussie. Wij hechten er dan ook grote waarde aan om op structurele wijze de dialoog te voeren met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen waar we in belegd zijn. Bij het voeren van de dialogen trekken wij zoveel mogelijk op in collectief verband, verenigd in Eumedion. ESG Nederland bestaat uit deze dialogen.

8.4.11.1. Achtergrond

Overzicht dialogen

In de eerste helft van 2025 is Achmea IM in Eumedion verband de dialoog aangegaan met de hieronder genoemde Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Deze dialogen vonden plaats binnen het Eumedion verband.

TABEL 8.4.11.1.1 DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H1 2025

Onderneming	Besproken onderwerpen
Ahold-Delhaize	Geopolitieke ontwikkelingen, governance, duurzaamheid, klimaat en strategie.
ASM International	Beloning, duurzame langetermijnwaardecreatie, strategie.
Heineken	Klimaat, mensenrechten, water en wet- en regelgeving.
KPN	Duurzame langetermijnwaardecreatie, duurzaamheid, governance, strategie en wet- en regelgeving.
Wolters Kluwer	Beloning, klimaat en wet- en regelgeving.

Eumedion heeft voorafgaand aan de start van het aandeelhoudersseizoen een speerpuntenbrief¹⁷ gestuurd naar Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. De onderwerpen in de speerpuntenbrief zijn:

- Ontwikkeling en onderhoud van een klimaatactieplan;
- Uitvoering van een dubbele materialiteitsanalyse (DMA);
- Vrijwillige aandeelhoudersinspraak op het duurzaamheidsverslag;

Afhankelijk van de onderneming en de actualiteiten zijn de gespreksonderwerpen per onderneming bepaald.

Ahold Delhaize

Tijdens de dialoog met Ahold Delhaize zijn diverse onderwerpen besproken op het gebied van governance, duurzaamheid en strategie. Ahold

Delhaize gaf aan dat 2024 een transitiejaar is wat betreft het beloningsbeleid. Er zijn dit jaar geen structurele wijzigingen doorgevoerd. Wel heeft de onderneming een tijdelijke aanpassing gedaan aan de vergoeding voor de Raad van Commissarissen. In de loop van 2025 volgt een volledige herziening van het beloningsbeleid. Als onderdeel van het klimaatbeleid werkt de onderneming aan het opstellen van merk-specifieke scope 3-CO₂-reductieplannen, met als doel om uiteindelijk tot een overkoepelend reductiedoel te komen dat in lijn is met het Klimaatakkoord van Parijs. Het klimaatplan is nog in consultatie en ook de validatie door het Science Based Targets initiative (SBTi) is nog niet afgerond. De rapportage over duurzaamheidsinformatie blijft voorlopig onder 'limited assurance'.

Ten aanzien van mensenrechten gaf Ahold Delhaize aan dat het vaststellen van een 'living wage' complex is, mede door het ontbreken van schaalbare oplossingen. De onderneming werkt samen met brancheorganisaties om hierin stappen te zetten. Op het gebied van dierenwelzijn wordt voldaan aan wettelijke vereisten en interne standaarden.

Tot slot werd besproken dat Bol.com zich onderscheidt door assortiment, klantenservice en marketing, en dat de belangrijkste risico's voor de strategie liggen bij geopolitieke ontwikkelingen, cyberdreigingen en veranderende regelgeving. Ahold Delhaize werkt aan de implementatie van de Verklaring Omtrent Risicobeheersing, zoals vereist door de herziene Nederlandse Corporate Governance Code.

ASM International

Tijdens de jaarlijkse dialoog met ASM International zijn strategische en duurzaamheid gerelateerde thema's besproken. ASM positioneert zich als een toonaangevende speler binnen de halfgeleiderindustrie en werkt actief aan het versterken van haar concurrentiepositie, onder andere door investeringen in de leveranciersketen en talentontwikkeling.

Op het gebied van beloning bleef het beleid in 2024 ongewijzigd. De korte termijn variabele

¹⁷ <https://en.eumedion.nl/clientdata/217/media/clientimages/Focus-Letter-2025.pdf?v=241010133111>

beloning (STI) is gebaseerd op financiële en niet-financiële doelstellingen, waaronder veiligheid en klimaatdoelstellingen. De lange termijn beloning (LTI) is afgestemd op een specifieke peergroup. Transparantie in het beloningsverslag blijft een aandachtspunt, mede vanwege concurrentiegevoeligheid, maar ASM werkt aan een meer geïntegreerde rapportage. De niet-financiële KPI's zijn in het beloningsverslag over 2024 opgenomen.

ASM heeft focus op de uitvoering van de in 2023 gepresenteerde strategie. De organisatie introduceerde in de loop van 2024 een nieuw organisatiemodel met dashboards per businessunit om gestructureerde groei te ondersteunen.

Duurzaamheid blijft een belangrijk speerpunt. De onderneming boekt voortgang op het gebied van hernieuwbare energie, genderdiversiteit en verantwoorde inkoop. Voor mensenrechten en arbeidsomstandigheden in de keten is een specifieke rol gecreëerd om het HR-perspectief te integreren in leveranciersaudits.

Heineken

Tijdens de jaarlijkse dialoog met Heineken is gesproken over de dubbele materialiteitsanalyse in het kader van de CSRD. Enkele uitkomsten, zoals het ontbreken van 'aantrekken van talent' en 'zakelijk gedrag' als materiële onderwerpen, riepen vragen op. Heineken gaf toelichting op het proces en benadrukte dat deze thema's wel degelijk relevant blijven, ondanks hun classificatie.

De net-zero doelstellingen van Heineken zijn inmiddels goedgekeurd door het SBTi. Waterbeheer is een materieel thema voor de onderneming, met specifieke doelstellingen voor watergebruik in gebieden waar water schaars is. Ook leveranciers worden hierbij betrokken via screenings en samenwerkingsprogramma's.

Ten aanzien van mensenrechten werd gesproken over de joint venture in China. Heineken rapporteerde vooruitgang, onder meer door samenwerking met een nieuwe dienstverlener voor due diligence en de publicatie van een leverancierscode door China Resources Beer. De onderneming blijft inzetten op verantwoord ketenbeheer, ook in complexe markten.

KPN

Tijdens de jaarlijkse dialoog met KPN is gesproken over de voortgang op het gebied van duurzaamheid, strategie en governance. KPN gaf aan dat de implementatie van de CSRD niet slechts een nalevingsoefening is geweest, maar daadwerkelijk heeft bijgedragen aan het verstevigen van het beleid en het formuleren van nieuwe kritieke prestatie-indicatoren (KPI's). De rapportage wordt breed gedragen binnen de

organisatie. KPN heeft voor het duurzaamheidsverslag en de land-voor-land belastingrapportage (country-by-country reporting) gekozen voor een redelijke mate van zekerheid (reasonable assurance).

Cybersecurity blijft een belangrijk aandachtspunt voor KPN. De onderneming investeert structureel in de bescherming van haar systemen en biedt ook basisbeveiliging aan voor klanten. De samenwerking met de overheid wordt als goed ervaren. KPN ziet zichzelf als een stabiele, lange termijn investeringsoptie en blijft investeren in infrastructuur, onder andere via het glasvezelprogramma.

Op het gebied van diversiteit in het senior management is nog niet aan alle doelstellingen voldaan. KPN blijft inzetten op verbetering en onderzoekt welke doelstellingen het meest effectief zijn. De niet-financiële prestatie-indicatoren voor de korte-termijnbonus (short-term incentive, STI), zoals de Net Promoter Score (NPS) en het aantal breedbandlijnen, zijn niet gehaald. KPN blijft echter vasthouden aan haar strategie als kwaliteitsspeler en stuurt op lange-termijn klanttevredenheid.

Tot slot is gesproken over de herbenoeming van een commissaris en de voorbereiding op de nieuwe Verklaring Omtrent Risicobeheersing (VOR). KPN benadrukte het belang van zorgvuldigheid en transparantie in dit proces.

Wolters Kluwer

In het gesprek met Wolters Kluwer is onder meer gesproken over de aanpassing van de niet-financiële prestatie-indicatoren in de korte-termijnbeloning. De doelstelling met betrekking tot het buiten gebruik stellen van servers is vervangen door een doelstelling gericht op het verminderen van de ecologische voetafdruk van kantoren (scope 1 en 2). Volgens Wolters Kluwer is met de serverontmanteling al veel bereikt, waardoor het tijd was voor een nieuwe focus. Voor scope 3 is het volgens de onderneming nog te vroeg om concrete doelen te formuleren; eerst is meer inzicht nodig. De voortgang zal worden gemonitord.

Ook is gesproken over de implementatie van de CSRD. Wolters Kluwer heeft een dubbele materialiteitsanalyse uitgevoerd en benadrukt dat het rapportageproces niet als afvinkoefening wordt benaderd. Er worden verdiepende analyses uitgevoerd om relevante thema's beter te begrijpen. In het jaarverslag is over alle materiële milieu- en klimaatthema's gerapporteerd. Voor mensenrechten is meer dataverzameling nodig.

Tot slot werd besproken dat de onderneming werkt aan een beter begrip van scope 3-emissies in de toeleveringsketen, onder andere via een nieuw leveranciersbeoordelingsinstrument. De haalbaarheid

van de reductiedoelstelling voor 2030 wordt
nog geëvalueerd.

8.4.12. Normatief: Mensenrechten

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2025 met de in de onderstaande tabel weergegeven ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) mensenrechtenschending.

**TABEL 8.4.12.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
MENSENRECHTENSCHENDING H1 2025**

Onderneming
Alphabet Inc.
Cardinal Health, Inc.
CVS Health Corporation
Marriott International, Inc.
McKesson Corporation
Medibank Private Limited
NHPC Limited
Singapore Telecommunications Limited
Snowflake Inc.
Walgreens Boots Alliance, Inc.
Cencora, Inc.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle mensenrechtencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁸. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het subhoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 8.4.12.2 MIJLPALLEN MENSENRECHTEN

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Cencora, Inc.	8	15-1-2020	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Cardinal Health, Inc.	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
McKesson Corp.	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Marriott International, Inc.	8	17-2-2025	Verenigde Staten					
CVS Health Corporation	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Medibank Private Ltd.	8	17-2-2025	Australië	Australië				
NHPC Limited	8	17-2-2025	India	India				
Singapore Telecommunications Limited	8	17-2-2025	Singapore	Australië				
Snowflake Inc.	6	17-2-2025	Verenigde Staten					

¹⁸ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Walgreens Boots Alliance Inc	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode			
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd								
Er zijn maatregelen geïnitieerd								
Er is een toezegging gedaan								
Er zijn geen maatregelen genomen								

8.4.13. Normatief: Arbeidsnormen

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2025 met de in de onderstaande tabel weergegeven ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) arbeidsnormschending.

TABEL 8.4.13.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
ARBEIDSNORMSCHENDING H1 2025

Onderneming
Alphabet Inc.
FAST RETAILING CO., LTD.
Accenture Plc

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle arbeidsnormencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁹. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 8.4.13.2 MIJLPALEN ARBEIDSNORMEN

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Pegatron Corp	8	15-10-2024	Taiwan	China				
Carrefour SA	6	15-10-2024	Frankrijk	China				
Target Corporation	6	15-10-2024	Verenigde Staten	China				
Alphabet Inc.	7	17-2-2025	Verenigde Staten	Frankrijk				
FAST RETAILING CO., LTD.	6	17-2-2025	Japan	China				
Alphabet Inc.	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Accenture Plc	8	15-4-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

¹⁹ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

8.4.14. Normatief: Milieu

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2025 met de in de onderstaande tabel weergegeven ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) milieunormschending.

**TABEL 8.4.14.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
MILIEUNORMSCHENDING H1 2025**

Onderneming
Consolidated Edison, Inc.
First Quantum Minerals Ltd.
Volkswagen AG

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle milieucasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen²⁰. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 8.4.14.2 MIJLPALEN MILIEU

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
NextEra Energy, Inc.	8	15-10-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
First Quantum Minerals Ltd.	8	15-4-2025	Canada	Panama				
Volkswagen AG	7	15-4-2025	Duitsland	Duitsland				
Consolidated Edison, Inc.	8	15-4-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

²⁰ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

8.4.15. Normatief: Anti-corruptie

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2025 met de in de onderstaande tabel weergegeven ondernemingen een dialoog gestart over (vermeende) corruptie.

TABEL 8.4.15.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN CORRUPTIE
H1 2025

Onderneming
Alphabet Inc.
The Toronto-Dominion Bank
Booking Holdings Inc.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle anti-corruptiecasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen²¹. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 8.4.15.2 MIJLPALEN ANTI-CORRUPTIE

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Apple Inc.	7	15-10-2024	Verenigde Staten					
Alphabet Inc.	9	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Toronto-Dominion Bank	7	17-2-2025	Canada	Verenigde Staten				
Booking.com	7	15-4-2025	Verenigde Staten	Spanje				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

²¹ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

8.5. Thematisch dialoog; methodologie

Het aangaan van de dialoog met ondernemingen in de beleggingsportefeuille is een belangrijk instrument om financiële-, sociale en milieu risico's te beheersen, kansen te benutten en daarnaast positieve maatschappelijke impact te behalen. Daarom heeft de thematische dialoog een centrale plek binnen het MVB-beleid. De thematische dialoog wordt gericht op het beheersen van risico's en het benutten van kansen op specifieke thematiek die binnen een sector of een keten speelt. Beter beleid, transparantie en optimalisatie van bedrijfsprocessen worden rondom specifieke thema's centraal gesteld.

Wat maakt engagement effectief?

Uit onderzoek blijkt dat meerdere factoren bepalend zijn voor het effectief uitvoeren van engagement. De resultaten uit deze onderzoeken zijn geïntegreerd in de engagementstrategie:

Een gedegen voorbereiding is cruciaal voor een effectieve dialoog

Een gedegen vooronderzoek en voorbereiding per onderneming is het vertrekpunt van ons proces. Daarnaast wordt er voor een beperkt aantal thema's gekozen, deze focus verhoogt de effectiviteit van de inzet.

Een goede relatie met het bedrijf maakt de dialoog effectiever

Relatiebeheer vraagt geduld. Daarom nemen we de tijd en duurt een dialoog ongeveer drie jaar, vanaf het eerste onderzoek, tot de laatste gesprekken en evaluatie van het resultaat. Daarnaast houden we bij de selectie van de ondernemingen ook rekening met de openheid van een onderneming en eventuele cultuurverschillen.

Maak de verbinding met financiële materialiteit en actuele thema's binnen de onderneming

Bij de voorbereiding van de dialoog onderzoeken we niet alleen hoe onderneming presteert op het thema van de dialoog maar onderzoeken we ook hoe de onderneming er financieel voorstaat en hoe 'materieel' het onderwerp van de dialoog is voor de onderneming. Met die 'materialiteit' onderstrepen we het belang van het betreffende thema voor ons als belegger en laten we de onderneming zien dat verbeteringen ook kunnen bijdragen aan het succes van de onderneming.

Doelstellingen sluiten zoveel mogelijk aan

De hoofddoelstelling van thematische dialogen is om binnen het MVB-beleid concrete invulling te geven aan de strategie van onze klanten en het speerpuntenbeleid. Dit is weergegeven in onderstaande tabel. Deze speerpunten zijn een logisch startpunt voor de samenstelling en ordening van het totale thematische engagementprogramma. Ook sluiten we waar mogelijk ook aan bij de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties (VN).

TABEL 8.5.1 SPEERPUNTENBELEID¹

Thema	Symbol
Klimaat	
Mensenrechten	
Gezondheid	
Arbeidsnormen	
Natuur & Milieu	

¹ Bron: Achmea Investment Management

Sustainable Development Goals (hierna: SDG's)

Binnen het engagementprogramma -op het niveau van individuele thema's- stellen wij doelen op. Wij hechten er belang aan om onze doelstellingen daar waar mogelijk en relevant te koppelen aan de SDG's. Deze duurzame ontwikkelingsdoelstellingen zijn in 2015 door de VN vastgesteld en hebben als doel om in 2030 belangrijke mondiale kwesties op 17 uiteenlopende aandachtsgebieden te hebben opgelost. De kwesties variëren van armoedebestrijding tot klimaatverandering en van duurzame consumptie tot gendergelijkheid. Voortgang op de verschillende SDG's wordt gemeten aan de hand van 169 onderliggende doelstellingen. Deze doelstellingen worden elk weer gemeten op basis van 232 vooraf vastgestelde indicatoren. Het idee achter de SDG's is dat verschillende actoren in de samenleving binnen de eigen invloedssfeer bijdragen aan behalen van de doelen. Nationale staten hebben in veel gevallen een belangrijke bijdrage te leveren, maar ook het bedrijfsleven en institutionele beleggers kunnen binnen de eigen invloedssfeer een bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen.

TABEL 8.5.2 LOPENDE ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	
Klimaat en Transport	

Thema			
Klimaatadaptatie en Water	15 LEVEN OP HET LAND	6 SCHOON WATER EN SANITAIR	12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE
Reductie CO ₂ uitstoot	13 KLIMAATACTIE	7 BETAALBARE EN DUURZAME ENERGIE	
Access to Nutrition	2 GEEN HONGER	3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN	
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoe	12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE		

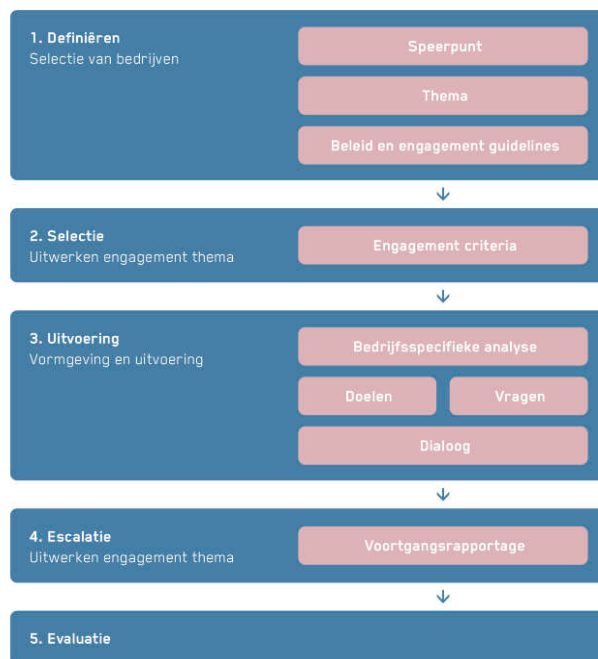
TABEL 8.5.3 LOPENDE ENGAGEMENTTHEMA'S VERVOLG

Thema			
Biodiversiteit in de landbouwketen	12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE	14 LEVEN IN HET WATER	15 LEVEN OP HET LAND
Access to Healthcare	3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN		
Arbeidsomstandi	5 GENDER-GELIJKHEID	8 EERLIJK WERK EN ECONOMISCHE GROEI	10 ONGELIJKHEID VERMINDEREN
Mensenrechten & Governance	8 EERLIJK WERK EN ECONOMISCHE GROEI		
Kleding en circulariteit	12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE	14 LEVEN IN HET WATER	

Engagementproces

Ons thematisch engagementproces kent vijf fases, zoals weergegeven in de volgende figuur.

FIGUUR 8.5.1 PROCES THEMATISCH ENGAGEMENT

Definiëren

Binnen de speerpunthema's identificeert het MVB team van Achmea IM in samenspraak met klanten en beleggers de engagementthema's. Dit leidt tot een engagement long-list die potentiële thema's bevat voor opname in het thematische engagementprogramma. Belangrijke input voor definiëring van thema's zijn ESG-analyses van onze beleggers en externe onderzoeksbureaus, actuele en relevante maatschappelijke thema's en wetenschappelijke onderzoeken.

Selectie

Op basis van verder vooronderzoek en met oog voor een goede verdeling van thema's over de 5 speerpunten kunnen thema's op de short-list komen. Op basis van klantwensen en de inhoudelijke analyses van ondernemingen in de beleggingsportefeuilles maken wij een selectie van subthema's en ondernemingen die in het programma worden opgenomen. Hierbij identificeren wij met name ondernemingen die nog stappen kunnen maken om te voldoen aan best-practices die in de sector of keten gelden en ondernemingen waarvan we verwachten dat ze open staan voor engagement.

Uitvoering

Het MVB team van Achmea IM start de dialogen en voert ze uit. De start van de dialoog verloopt veelal via brief of email. Hierin introduceren wij onszelf en onze klanten, alsmede het onderwerp dat wij zullen bespreken. Het vervolg van de dialoog bestaat

doorgaans uit meerdere conference calls of bezoeken aan de onderneming.

Escalatie

Indien een onderneming niet (goed) reageert proberen we via andere wegen het contact tot stand te brengen en escaleren wij indien noodzakelijk. Bijvoorbeeld door samen te werken met andere investeerders, het stembeleid aan te passen of een aandeelhoudersresolutie te overwegen.

Evaluatie

Wij evalueren de dialogen, doelen en de samenstelling van het engagementprogramma elk halfjaar. Op basis daarvan stellen wij ondernemingsdoelstellingen scherper wanneer wenselijk en kunnen we de selectie wijzigen afhankelijk van de voortgang. Elk engagementprogramma wordt bij afronding nadrukkelijk geëvalueerd.

Communicatie

Over de omvang, doelstellingen en voortgang van de dialogen rapporteren wij op halfjaarbasis in dit verslag.

Daarnaast lichten wij indien gewenst mondeling de voortgang van de dialogen toe.

Reikwijdte van engagementbeleid

Beleggers kunnen bedrijven financieren als aandeelhouder en als obligatiehouder. Wij vinden het dan ook relevant om de mogelijkheid te hebben ondernemingen vanuit beide perspectieven aan te kunnen spreken. Dat betekent dat we zowel beoordelen welke aandelenholdings als bedrijfsobligatieholdings onze klanten hebben in de onderneming. Mede op basis van deze analyse komen ondernemingen in aanmerking voor opname in het engagementprogramma.

Toelichting voortgang thema's

Om doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden alle thematische engagement mijlpalen gebruikt voor het meten en het rapporteren van de voortgang. De onderstaande tabel toont een gedetailleerd overzicht. Deze mijlpalen geven aan welke voortgang er per thema en per onderneming is geboekt.

TABEL 8.5.4 STAPPEN DIALOOG¹

	Mijlpaal	Uitleg	Indicator
1	Analyse van het bedrijf	Bij het opstarten van een nieuwe thematische dialoog wordt bepaald welke ondernemingen in het programma worden opgenomen. Per onderneming wordt een nulmeting uitgevoerd op basis van publieke informatie en ESG-analyses in relatie tot het thema. De nulmeting geeft aan in welke fase de onderneming zich bevindt ten aanzien van het thema.	Afgerond/ gestart
2	Initiëren dialoog	Wij initiëren de dialoog veelal door een inleidende brief of e-mail te sturen, wanneer nodig gevolgd door een follow-up telefoongesprek. Dit vormt de start van een meerjarig dialoogtraject.	Brief verzonden en ontvangst bevestigd / brief verzonden
3	Voeren van dialoog	Wanneer de onderneming bevestigt dat zij in gesprek willen wordt er een bijeenkomst of een telefonische vergadering opgezet. Tijdens het eerste gesprek worden o.a. de bevindingen van het vooronderzoek voorgelegd en de stappen die de onderneming op dit thema zet besproken.	Gesprekken ingepland of gevoerd / gesprekken nog niet ingepland / gesprek afgewezen
4	Toezegging onderneming	De wijze waarop de onderneming aangeeft zich in te willen spannen om zaken verder te onderzoeken, ontwikkelen en uitvoeren documenteren wij als toezeggingen. Deze kunnen kwalitatief hoogwaardig zijn (positief), of nog niet volledig voldoen aan de door ons gestelde ambities (neutraal), of kunnen uitblijven (geen toezegging).	Toezegging beleidswijziging/ toezegging beleidswijziging nog niet voldoende
5	Aanpassen beleid & proces	De mate waarin de gedane toezeggingen daadwerkelijk worden vertaald in stappen door de onderneming. Bijvoorbeeld door het beleid te vernieuwen, zaken te onderzoeken of processen aan te passen.	Beleidswijziging doorgevoerd / beleidswijziging nog niet voldoende / beleidswijziging wordt niet doorgevoerd
6	Afronden dialoog	Wanneer de onderneming aantoonbaar de gewenste stappen heeft gezet ten aanzien van de doelstellingen kan de dialoog worden afgesloten. Indien dit niet het geval is binnen de gestelde termijn voor het engagementtraject wordt de dialoog niet succesvol afgerond.	Dialoog succesvol afgerond / dialoog onsuccesvol afgerond / dialoog tussentijds beëindigd

¹ Bron: Achmea Investment Management

8.6. Normatief dialoog; methodologie

8.6.1. De basis voor onze normatieve dialoog

Wij hanteren de uitgangspunten van diverse internationale breed gedragen richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen als minimale norm waar ondernemingen zich aan moeten houden. Voorbeelden zijn de 10 principes van het VN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de UN Guiding Principles on Business & Human Rights, de conventies van de ILO (Internationale Arbeidsorganisatie) en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Daarnaast toetsen we hoe onze normatieve dialogen bijdragen aan de 'Sustainable Development Goals' (SDGs) van de Verenigde Naties, de 17 internationaal overeengekomen duurzame ontwikkelingsdoelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030.

Er zijn vier hoofdthema's te onderscheiden waar het gedrag van ondernemingen op kan worden beoordeeld, namelijk Mensenrechten, Arbeidsnormen, Milieunormen en Anti-corruptie. Institutionele beleggers kunnen als kapitaalverschaffers van ondernemingen een belangrijke rol spelen bij het aanspreken van ondernemingen als principes binnen deze hoofdthema's geschonden worden. Dit geldt niet alleen voor schendingen die binnen de onderneming worden vastgesteld, maar ook voor schendingen in de toeleveranciersketen.

Institutionele beleggers kunnen er bij ondernemingen op aandringen dat:

- ✓ de schending wordt opgeheven;
- ✓ het ondernemingsbeleid wordt aangepast;
- ✓ soortgelijke schendingen zich niet meer voordoen;
- ✓ waar relevant herstel en verhaal mogelijk wordt gemaakt.

Het aangaan van de dialoog over de schending is dan ook een belangrijk middel voor de institutionele belegger om financiële-, reputatie-, sociale- of milieu schade te beheersen.

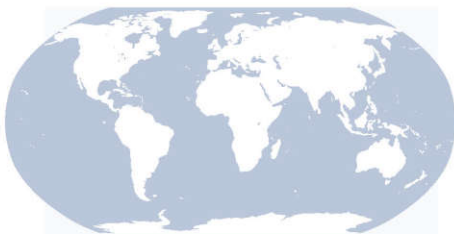
Door het screenen van bedrijven die de internationale normen schenden identificeren we ondernemingen die daadwerkelijk of potentiële negatieve impact hebben op de samenleving en milieu. Dit is een belangrijk onderdeel in het OESO due diligence traject.

Hierbij wordt naast de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu ook naar de **ernst**, **schaal** en **onomkeerbaarheid** van de schending gekeken:

- Ernst verwijst naar de heftigheid van de negatieve impact.
- Met schaal wordt het bereik van het gevolg bedoeld, bijvoorbeeld het aantal mensen dat wordt getroffen, kan worden getroffen of de omvang van de milieuschade.
- Onomkeerbaarheid verwijst naar de grenzen aan de mogelijkheden om de situatie van de getroffen personen of het milieu te herstellen zodat deze overeenkomt met de situatie die voortvloeit uit de negatieve impact.

Door middel van het Normatieve engagementprogramma spreken we ondernemingen aan op hun gedrag om zo de (potentiële) negatieve impact te voorkomen of te verminderen. Over het monitoren van voortgang en de resultaten van dialoog rapporteren we in deze halfjaarlijkse voortgangsrapportage. Wanneer een onderneming schade heeft veroorzaakt aan samenleving of milieu zal Achmea IM de onderneming nadrukkelijk oproepen tot herstel- en verhaal mogelijkheden voor degene die schade hebben geleden.

In de volgende pagina's gaan wij dieper in op de vier hoofdthema's waarop wij onze normatieve dialoog voeren en de relevante internationale richtlijnen.

De OESO-richtlijnen worden onderschreven door 46 landen

9 thema's

Mensenrechten

Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen

Milieu

Bestrijding van corruptie, omkopsverzoeken en afpersing

Consumentenbelangen

Wetenschap en technologie

Mededinging

Belastingen

Transparantie

Opgericht in 2000 De OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen zijn aangenomen in 1971. Het beschrijft wat 46 landen van bedrijven, inclusief institutionele beleggers, verwachten bij het internationaal zakendoen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

8.6.1.1. Mensenrechtenkwesaties en internationale verdragen

De 'rechten van de mens' vormen één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en worden geadresseerd door de eerste twee principes. Deze principes staan echter niet op zichzelf en zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen. Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van mensenrechten.

In de *UN Guiding Principles on Business & Human Rights* (UNGPs), staat specifiek beschreven hoe bedrijven met deze richtlijnen en verdragen dienen om te gaan en wat hun verantwoordelijkheden zijn. Of zoals de opsteller van de UNGPs, Professor John Ruggie stelt:

"The Guiding Principles' normative contribution lies not in the creation of new international law obligations but in elaborating the implications of existing standards and practices for states and businesses; integrating them within a single, logically coherent and comprehensive template; and identifying where the current regime falls short and how it could be improved".

TABEL 8.6.1.1.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MENSENRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Mensenrechten	Principe 1	Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.
			V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	De VN-verklaring over de rechten van inheemse volkeren.
			VIII. Consumentenbelangen	ILO conventie 169 betreffende inheemse en in stamverband levende volken in onafhankelijke landen. Tripartite ILO-verklaring inzake multinationale ondernemingen en sociaal beleid. Geneefse conventie. Haagse conventie.
	Principe 2	Bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

In de praktijk hebben mensenrechtenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van het recht op zelfbeschikking
- ✓ Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
- ✓ Het niet respecteren van rechten van inheemse volken
- ✓ Beperking van vrijheid van meningsuiting

Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht

Ten aanzien van de kwestie 'Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht' is het van belang dat ondernemingen ten aanzien van degenen die gevolgen van hun activiteiten ondervinden internationaal erkende mensenrechten respecteren. De '*UN Guiding Principles on Business & Human Rights*', die zijn geïntegreerd in de OESO-richtlijnen, bieden voor bedrijven een hanteerbaar beleidskader over de toepassing van mensenrechten en de Global Compact principes. Specifiek voor de activiteiten van bedrijven die te maken hebben met oorlogen of bezettingen biedt ook de Geneefse conventie een geschikt raamwerk.

Het niet respecteren van rechten van inheemse volken

De VN aanvaardde in 2007 een *'Verklaring over de rechten van inheemse volken'*. De rechten van inheemse volken zijn daarmee pas in recente jaren formeel erkend. In de *'VN-richtlijnen voor mensenrechten ten behoeve van bedrijven'* wordt gewezen op de landrechten en andere rechten van inheemse volken. Enkele landen met belangrijke inheemse minderheden stemden tegen de verklaring, waaronder de VS, Canada, Nieuw Zeeland en Australië. Het belangrijkste verdrag is de ILO conventie (no. 169) over inheemse en tribale volken in onafhankelijke landen. Voor deze toetsing is de bepaling dat ondernemingen 'de mensenrechten van personen die tot specifieke (bevolkings-)groepen horen die bijzondere aandacht vereisen' dienen te respecteren, indien zij een ongunstig effect op de mensenrechten van die personen kunnen hebben.

Beperking van vrijheid van meningsuiting

Vrijheid van meningsuiting is de vrijheid van burgers om hun overtuigingen kenbaar te maken, zonder voor vervolging door de staat te hoeven vrezen. Vrijheid van meningsuiting wordt vaak beschouwd als een integraal concept in democratieën maar is soms minder evident bij andere staatsvormen. De vrijheid om zonder angst voor vervolging je mening te kunnen uiten staat expliciet vermeld in de *'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens'*.

8.6.1.2. Arbeidsnormenkwesties en internationale verdragen

Het respecteren van arbeidsnormen is één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 3,4,5 en 6. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van arbeidsnormen.

TABEL 8.6.1.2.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA ARBEIDSRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Arbeidsrechten	Principe 3	Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 87 betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht. ILO conventie 98 betreffende Toepassing van het recht van organisatie en collectieve onderhandeling.
	Principe 4	Bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 29 over dwangarbeid. ILO conventie 105 betreffende de afschaffing van dwangarbeid.
	Principe 5	Bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 138 betreffende de minimumleeftijd voor arbeid. ILO conventie 182 betreffende het effectief afschaffen van kinderarbeid. UN Verdrag over de rechten van het kind.
	Principe 6	Bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 100 betreffende gelijke beloning. ILO conventie 111 betreffende discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep.

Naast de Global Compact principes over arbeidsnormen zijn de internationale afspraken over minimale arbeidsnormen die zijn vastgelegd in Conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie van de Verenigde Naties van belang: de ILO-Conventies. Deze bieden een internationaal breed geaccepteerd raamwerk om bedrijven te beoordelen. Ook de 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights' bieden een praktisch raamwerk om te beoordelen waar de verantwoordelijkheden van bedrijven bij arbeidsrechten beginnen en eindigen.

In de praktijk hebben arbeidsnormenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
- ✓ Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Kinderarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep
- ✓ Veiligheid van werknemers

Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen

Vakbondsvrijheid in het bijzonder wordt genoemd in de derde richtlijn van het Global Compact. Deze luidt: “Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining.” De ILO-conventies 87 en 98 stellen dat vakbonden ongestoord moeten kunnen onderhandelen met werkgevers over arbeidsvoorwaarden en dat vrijheid van organisatie en daarmee het recht om lid te worden van een vakbond tot de fundamentele mensenrechten behoort. Nederland heeft beide verdragen geratificeerd.

Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen

Het vierde principe van het Global Compact behandelt verplichte en gedwongen arbeid. Deze worden geadresseerd in de ILO conventies 29 en 105 en hierin wordt onder andere gesteld dat bedrijven niet mogen profiteren van dwangarbeid of slavernij.

Kinderarbeid in de toeleveringsketen

Het vijfde principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven zich dienen in te spannen om kinderarbeid uit te bannen. Ook is kinderarbeid in strijd met richtlijn van de OESO-richtlijnen voor internationale ondernemingen en met de International Labour Organisation (ILO) conventies ten aanzien van ‘de fundamentele principes en rechten op het werk’ en het ‘effectief afschaffen van kinderarbeid’ (ILO-verdragen 138 en 182).

Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep

Het zesde principe van het Global Compact gaat over het voorkomen van discriminatie in relatie tot werk en beroep. De ILO conventies 100 en 111 en de OESO-richtlijnen bieden een kader voor bedrijven.

Veiligheid van werknemers

Niet expliciet genoemd in de principes van het Global Compact rond arbeidsrechten, maar vanzelfsprekend wel gelieerd aan de principes 1 en 2 op het gebied van mensenrechten, is de veiligheid van werknemers op de werkvloer. De OESO-richtlijnen bieden bedrijven handvaten om hier invulling aan te geven.

8.6.1.3. Milieunormenkwesties en internationale verdragen

Het milieu is het derde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 7, 8 en 9. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van milieunormen.

TABEL 8.6.1.3.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Milieunormen	Principe 7	Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties.	VI. Milieu	Verdrag van Bazel inzake de beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan. Verdrag van Rio de Janeiro inzake biodiversiteit. Rio verklaring over milieu en ontwikkeling.
	Principe 8	Bedrijven dienen initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen.	VI. Milieu	Kyoto Protocol. VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering. Akkoord van Parijs.
	Principe 9	Bedrijven dienen de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.	VI. Milieu	Rio verklaring over milieu en ontwikkeling. Agenda 21.

De richtlijnen van het Global Compact betreffende het milieu zijn afgeleid van de 'Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling' en luiden: *"Business should support a precautionary approach to environmental challenges"*, *"Business should undertake initiatives to promote greater environmental responsibility"* en *"Business should encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies."* In de praktijk hebben schendingen van milieunormen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling
- ✓ Milieuvervuiling – bedreigen biodiversiteit

Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling en bedreigen biodiversiteit

Het preventie- en voorzichtigheidsbeginsel, samen met het beginsel dat de vervuiler betaalt, zijn terug te vinden in de Rio Verklaring en vormen de basis van het referentiekader. Een strikter referentiekader wordt geboden door het *Kyoto Protocol*, het *Verdrag van Bazel* (gericht op gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan) en het *Biodiversiteitsverdrag van Rio de Janeiro*. Deze specifieke en internationaal breed gedragen verdragen en conventies verwoorden welke verantwoordelijkheden ondernemingen hebben voor de effecten van hun activiteiten op lucht, water, bodem, klimaat, ecosystemen, biodiversiteit en gezondheid.

Klimaatverandering

De richtlijnen die we hanteren m.b.t. het klimaat betreffen het VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering en het Akkoord van Parijs. Schendingen hiervan betreffen:

1. het falen om de impact van klimaatverandering te mitigeren door activiteiten of producten van bedrijven, en ook bedrijven die boetes en rechtszaken tegen zich hebben lopen voor bv het schenden van greenhouse gas standaarden.
2. tegenstand tegen mitigatie van klimaatverandering, bijvoorbeeld door lobby of rechtszaken.

Daarnaast nemen wij additionele maatregelen om klimaatverandering te beperken.

8.6.1.4. Anticorruptiekwesties en internationale verdragen

Anti-corruptiebeleid is het vierde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door principe 10. Dit principe is gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op het naleven van anti-corruptienormen.

TABEL 8.6.1.4.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Anti-corruptie	Principe 10	Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.	III. Informatieverstrekking	VN conventie tegen corruptie
			VII. Bestrijding van corruptie, omkopingsverzoeken, en afpersing	VN conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit
			X. Mededinging	
			XI. Belastingen	

Principe 10 van het Global Compact betreft anti-corruptie en is afgeleid van de 'VN Conventie tegen corruptie' en de 'VN Conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit' en luidt: *"Businesses should work against corruption in all its forms, including extortion and bribery."*

Het tiende principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, dienen te voorkomen en te bestrijden. In de praktijk hebben anti-corruptieschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Omkopingspraktijken
- ✓ Afpersingspraktijken

8.6.2. Het normatieve engagementproces

Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op ondernemingen die betrokken zijn bij schendingen van internationale normen. Dit gebeurt door onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een dreigende schending start ISS ESG een dialoog met de onderneming om zo verdere escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending start ISS ESG een dialoog met deze ondernemingen met als doel de schending zo snel mogelijk op te heffen en nieuwe schendingen in de toekomst te voorkomen. Achmea IM spreekt ISS ESG halfjaarlijks over de lopende dialogen om de voortgang van het engagementprogramma te monitoren.

ISS ESG screent potentiële betrokkenheid van ondernemingen bij het niet naleven van internationale normen en standaarden. Het volgt meer dan 23.000 uitgevende instellingen in de grote wereldwijde indices (large, mid en small cap).

Het filteren en beoordelen van vermeende schendingen wordt gedaan met behulp van digitaal onderzoek, waarbij wereldwijd in 12 talen meer dan 4.400 mediabronnen en nog eens 200 deskundige bronnen van belanghebbenden worden gesorteerd, verwerkt en geanalyseerd. Onder mediabronnen vallen commerciële kranten, nieuwsbrieven, blogs en andere bronnen op internet. Onder bronnen van belanghebbenden valt informatie van overheidsinstanties en gezaghebbende internationale instellingen, Non Governmental Organisations (NGOs)'s en vakbonden. Omdat de bronnen van belanghebbenden vaak veel relevante informatie bevatten, beoordelen de analisten van ISS ESG deze zonder tussenkomst van een filter.

De onderzoeksmethodologie die ISS ESG gebruikt bij het onderzoeken van potentiële schendingen is kwalitatief. De methodologie doorloopt vijf stappen, in wisselende volgorde:

1. Bepalen of de vermeende schending betrekking heeft op het niet naleven van internationale normen en standaarden;
2. Bepalen van de relatie van de onderneming met de vermeende schending;
3. Beoordeling van de ernst, geloofwaardigheid en omvang van de vermeende schending. Hierbij wordt ook meegewogen of de vermeende schending incidenteel of structureel van aard is;
4. Beoordeling van herstelmaatregelen;
5. Bepalen of de beschuldigingen zijn geverifieerd door een gezaghebbende bron.

De scores ROOD, ORANJE en GROEN

Op basis van de onderzoeksmethode onderscheiden analisten de gevonden schendingen naar beoordelingscategorieën, waar scores bij horen. Op basis van deze scores krijgt de schending de status ROOD, ORANJE of GROEN. De score 10 leidt tot de status ROOD, scores 6 tot en met 9 leiden tot de status ORANJE en scores 1 tot 5 leiden tot de status GROEN. Voor een gedetailleerde omschrijving van de verschillende scores en bijbehorende beoordelingscategorieën verwijzen wij naar de onderstaande tabel.

TABEL 8.6.2.1 GEDETAILLEERDE OMSCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE SCORES EN BIJBEHORENDE BEOORDELINGSCATEGORIEËN

Beoordelingssignaal	Score	Beoordelingscategorie	Uitleg beoordelingscategorie
Rood	10	Geverifieerde zeer ernstige schending van internationale normen	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending niet geadresseerd. De schending wordt geclassificeerd als zeer ernstig.
Oranje	9	Geverifieerde ernstige schending van internationale normen	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending niet geadresseerd. De schending wordt geclassificeerd als ernstig.
Oranje	8	Vermeende schending van internationale normen	Er zijn geloofwaardige, maar niet geverifieerde beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen.
Oranje	7	Geverifieerde schending van internationale normen gevolgd door adequate maatregelen van de onderneming.	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending echter adequaat geadresseerd en is bezig de maatregelen te adresseren.
Oranje	6	Gefragmenteerde informatievoorziening	De beschuldigingen en risico's zijn geloofwaardig, maar de betrokkenheid van de onderneming bij de vermeende schending is onduidelijk.
Groen	5	Onder observatie	Er zijn beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen. Er is echter onvoldoende informatie beschikbaar om de ernst van de situatie of de betrokkenheid van de onderneming te kunnen beoordelen.
Groen	4	De schending wordt geadresseerd	De schending is nog niet hersteld, maar niet heel ernstig. De onderneming is responsief en neemt adequate maatregelen of heeft toegezegd dat te zullen doen.
Groen	3	Onvoldoende betrokkenheid	De onderneming is onvoldoende betrokken bevonden bij de vermeende of geverifieerde schendingen.
Groen	2	Historische betrokkenheid	De betrokkenheid van de onderneming is niet langer relevant doordat maatregelen doeltreffend genomen zijn of de schending lang geleden plaats vond.
Groen	1	Geen beschuldiging	

Bij een **RODE** of **ORANJE** beoordelingen wordt engagement opgestart met de onderneming. De dialoog heeft dan drie mogelijke doelen:

1. Het opheffen van de schending.
2. Het voorkomen van toekomstige schendingen.
3. Het beheersen van reputatie- en financiële schade voor onderneming en belegger.

Engagement

Het versturen van een initiatiebrief markeert de start van de dialoog. Afhankelijk van de urgentie en aard van de schending zal de dialoog zich daarna per conference call, bezoek op kantoor, e-mail of brief verder ontwikkelen. De doorlooptijd van deze normatieve dialogen kan erg verschillen, afhankelijk van de complexiteit van de schending en de bereidheid van een bedrijf om mee te werken. Tijdens de dialoog krijgt de onderneming de schending voorgelegd en de gelegenheid om zijn standpunt uiteen te zetten. Deze dialoog wordt voortgezet zolang ISS ESG de onderneming in onderzoek houdt. Voorafgaand aan de publicatie van de onderzoeksresultaten krijgt de onderneming de mogelijkheid om het conceptrapport te beoordelen en feedback te geven.

Om toch doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden bij alle dialogen mijlpalen gebruikt voor het meten van en het rapporteren over de voortgang. Deze mijlpalen geven de voortgang aan per thema en per casus en deze spelen tevens een belangrijke rol in de volgende hoofdstukken van dit rapport. Als bij een beoordeling/schending ook externe partijen geen ontwikkelingen plaatsvinden, geen nieuwe informatie beschikbaar komt en er tevens geen berichten zijn van mogelijke schade dan wordt de volgende uitfasering gevolgd.

•3 jaar ROOD > 2 jaar ORANJE > GROEN

▪2 jaar ORANJE > GROEN

NORMATIEVE DIALOOG

Hoe voeren wij de dialoog?

EINDDOELEN

OPHEFFING SCHENDING

VOORKOMEN
TOEKOMSTIGE SCHENDING

BEHEERSEN REPUTATIE-
SCHADE & FINANCIËLE
SCHADE BELEGGER

HERSTEL EN VERHAAL

8.7. Lijst van ondernemingen

8.7.1. Thematische Dialogen

Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
1 AT&T Inc.	Telecommunicatie divers	Verenigde Staten	Mensenrechten en Governance
2 Abbott Laboratories	Zorgproducten en -apparaten	Verenigde Staten	Access to Healthcare
3 Albemarle Corporation	Chemicaliën	Verenigde Staten	Just Transition
4 Amgen Inc.	Biotechnologie	Verenigde Staten	Access to Healthcare
5 Anheuser-Busch InBev	Dranken	België	Goede Voeding
6 AstraZeneca PLC	Geneesmiddelen	Verenigd Koninkrijk	Access to Healthcare
7 BASF SE	Chemicaliën	Duitsland	Water impact en afhankelijkheid
8 BMW	Automobielen	Duitsland	Just Transition
9 C.H. Robinson Worldwide, Inc.	Luchttransport & Logistiek	Verenigde Staten	Klimaattransitie Luchtvaart
10 Carrefour SA	Supermarktketens	Frankrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
11 Conagra Brands, Inc.	Voedselproducten	Verenigde Staten	Nature Action
12 Corteva agriscience	Chemicaliën	Verenigde Staten	Nature Action
13 DSM-Firmenich AG	Chemicaliën	Zwitserland	Water impact en afhankelijkheid
14 DSV A/S	Luchttransport & Logistiek	Denemarken	Klimaattransitie Luchtvaart
15 Danaher Corporation	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
16 Deutsche Post AG	Luchttransport & Logistiek	Duitsland	Klimaattransitie Luchtvaart
17 Domino's Pizza, Inc.	Hotels, restaurants en vrije tijd	Verenigde Staten	Goede Voeding
18 Ecolab Inc.	Chemicaliën	Verenigde Staten	Water impact en afhankelijkheid
19 Eli Lilly and Company	Geneesmiddelen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
20 Expeditors International of Washington, Inc.	Luchttransport & Logistiek	Verenigde Staten	Klimaattransitie Luchtvaart
21 FAST RETAILING CO., LTD.	Detailhandel	Japan	Kleding en circulariteit
22 FMC Corporation	Chemicaliën	Verenigde Staten	Nature Action
23 FedEx Corporation	Luchttransport & Logistiek	Verenigde Staten	Klimaattransitie Luchtvaart
24 Ford Motor Company	Automobielen	Verenigde Staten	Just Transition
25 Givaudan SA	Chemicaliën	Zwitserland	Water impact en afhankelijkheid
26 Hennes & Mauritz AB	Detailhandel	Zweden	Kleding en circulariteit
27 Hydro One Ltd.	Elektriciteitsbedrijven	Canada	Reductie CO2 uitstoot
28 Industria de Diseno Textil, S.A.	Detailhandel	Spanje	Kleding en circulariteit
29 Jeronimo Martins, SGPS S.A.	Supermarktketens	Portugal	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
30 Kellanova	Voedselproducten	Verenigde Staten	Goede Voeding

Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
31 Kering SA	Textiel, kleding en luxeproducten	Frankrijk	Kleding en circulariteit
32 Kimberly-Clark Corp	Huishoudelijke en persoonlijke producten	Verenigde Staten	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
33 L'Oreal SA	Persoonlijke producten	Frankrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
34 McDonald's Corp.	Hotels, restaurants en vrije tijd	Verenigde Staten	Goede Voeding
35 Mineral Resources Ltd.	Metaal & Mijnbouw	Australië	Just Transition
36 Nokia Oyj	Communicatie-apparatuur	Finland	Mensenrechten en Governance
37 Nutrien Ltd.	Chemicaliën	Canada	Nature Action
Nutrien Ltd.	Chemicaliën	Canada	Reductie CO2 uitstoot
38 PepsiCo, Inc.	Dranken	Verenigde Staten	Goede Voeding
PepsiCo, Inc.	Dranken	Verenigde Staten	Nature Action
39 Procter & Gamble Company	Huishoudelijke en persoonlijke producten	Verenigde Staten	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
40 Renault SA	Automobielen	Frankrijk	Just Transition
41 Royal Ahold Delhaize N.V.	Supermarktketens	Nederland	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
42 Sanofi	Geneesmiddelen	Frankrijk	Access to Healthcare
43 Siemens AG	Industriële Conglomeraten	Duitsland	Mensenrechten en Governance
44 Sika AG	Chemicaliën	Zwitserland	Water impact en afhankelijkheid
45 Sodexo SA	Hotels, restaurants en vrije tijd	Frankrijk	Goede Voeding
46 Sony Group Corporation	Producenten van huishoudelijke apparatuur	Japan	Mensenrechten en Governance
47 TJX Companies Inc	Detailhandel	Verenigde Staten	Kleding en circulariteit
48 Takeda Pharmaceutical Co. Ltd.	Geneesmiddelen	Japan	Access to Healthcare
49 Target Corporation	Consumentengoederen Distributie & Retail	Verenigde Staten	Nature Action
50 Telenor ASA	Telecommunicatie divers	Noorwegen	Mensenrechten en Governance
51 The Coca-Cola Company	Dranken	Verenigde Staten	Goede Voeding
52 Thermo Fisher Scientific Inc.	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
53 Vodafone Group Plc	Mobiele telecommunicatie	Verenigd Koninkrijk	Mensenrechten en Governance
54 ZOZO Inc	Detailhandel	Japan	Kleding en circulariteit
55 Zalando SE	Detailhandel	Duitsland	Kleding en circulariteit
56 adidas AG	Textiel, kleding en luxeproducten	Duitsland	Kleding en circulariteit

8.7.2. Normatieve Dialogen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
1	Accenture Plc	15-4-2025	Arbeidsnormen
2	Alphabet Inc.	16-10-2023	Mensenrechten
	Alphabet Inc.	17-2-2025	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc.	17-2-2025	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc.	17-2-2025	Corruptie
3	Anheuser-Busch InBev	15-10-2024	Arbeidsnormen
4	Apple Inc.	15-10-2024	Arbeidsnormen
	Apple Inc.	15-10-2024	Corruptie
	Apple Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
5	Barrick Gold Corporation	15-7-2024	Mensenrechten
	Barrick Gold Corporation	15-7-2024	Mensenrechten
	Barrick Gold Corporation	15-7-2024	Milieu
	Barrick Gold Corporation	15-7-2024	Milieu
6	BlackRock, Inc.	15-7-2024	Mensenrechten
7	Booking.com	15-4-2025	Corruptie
8	Cardinal Health, Inc.	17-2-2025	Mensenrechten
9	Carrefour SA	15-10-2024	Arbeidsnormen
10	Cencora, Inc.	15-1-2020	Mensenrechten
11	Consolidated Edison, Inc.	15-4-2025	Milieu
12	CVS Health Corporation	17-2-2025	Mensenrechten
13	FAST RETAILING CO., LTD.	17-2-2025	Arbeidsnormen
14	First Quantum Minerals Ltd.	15-4-2025	Milieu
15	JD Sports Fashion Plc	15-10-2024	Mensenrechten
16	Marriott International, Inc.	17-2-2025	Mensenrechten
17	McKesson Corp.	17-2-2025	Mensenrechten
18	Medibank Private Ltd.	17-2-2025	Mensenrechten
19	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
20	Microsoft Corporation	15-7-2024	Arbeidsnormen
21	NextEra Energy, Inc.	15-10-2024	Milieu
22	NHPC Limited	17-2-2025	Mensenrechten
23	Pegatron Corp	15-10-2024	Arbeidsnormen
24	PVH Corp.	15-4-2022	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
25	Singapore Telecommunications Limited	17-2-2025	Mensenrechten
26	Snowflake Inc.	17-2-2025	Mensenrechten
27	Stellantis NV	15-7-2024	Milieu
28	Target Corporation	15-10-2024	Arbeidsnormen
29	Toronto-Dominion Bank	17-2-2025	Corruptie
30	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Mensenrechten
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2024	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2024	Arbeidsnormen
31	Volkswagen AG	15-4-2025	Milieu
32	Walgreens Boots Alliance Inc	17-2-2025	Mensenrechten

8.8. Collectieve initiatieven

Achmea IM is aangesloten bij een aantal (inter)nationale samenwerkingsverbanden ter bevordering, ontwikkeling of uitdraging van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Zo trekt Achmea IM op met andere institutionele beleggers in engagement, bijvoorbeeld waar de collectieve dialoog effectiever is dan de

individuele. Ook ondersteunt Achmea IM regelmatig investor statements: gezamenlijke verklaringen van institutionele beleggers waarin zij hun verwachtingen uitspreken richting bedrijven, sectoren of beleidsmakers over duurzaamheidskwesties.

Aansluiting bij doorlopende internationale initiatieven
Achmea IM ondersteunt doorlopend de volgende initiatieven:

TABEL 8.8.1 OVERZICHT DOORLOPENDE INTERNATIONALE INITIATIEVEN

Initiatief	Rol	Speerpunt
Access to Nutrition Initiative	Supporting Investor	Gezondheid
CDP	Ondertekenaar	Klimaat
DNB SDG Werkgroep	Lid Werkgroep	
Eumedion	Lid	
Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	Lid	Gezondheid; Natuur & Milieu; Arbeidsnormen
Finance for Biodiversity Pledge	Ondertekenaar	Natuur & Milieu
Healthy Markets Initiative	Lid	Gezondheid
Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR)	Lid	
International Corporate Governance Network	Lid	
Investor Alliance for Human Rights	Supporting Investor	Mensenrechten
Longterm Investors in People's Health (LIPH)	Lid	Gezondheid
Platform Carbon Accounting Financials	Lid	Klimaat
Platform Living Wage for Financials	Lid	Arbeidsnormen
Tobacco Free Portfolios	Lid	Gezondheid
UN Principles for Responsible Investment (UN PRI)	Ondertekenaar	
Workforce Disclosure Initiative	Supporting Investor	Arbeidsnormen

Collectieve engagement initiatieven en investor statements

Hier bespreken we de investor statements die het afgelopen half jaar zijn ondertekend door Achmea IM en collectieve dialogen waaraan Achmea IM heeft deelgenomen. Daarnaast noemen we waar relevant ontwikkelingen rond eerder gesteunde collectieve dialogen en investor statements.

Non-Disclosure Campagne 2025

ESG-informatie is cruciaal voor het maken van beleggingsbeslissingen. Veel ondernemingen rapporteren echter niet, of te weinig over hun milieueffecten. Daarom heeft CDP, een internationale organisatie die een platform en standaard biedt voor klimaat- en milieuraapportage, de Non-Disclosure Campaign opgezet. Deelnemers aan dit initiatief

worden gevraagd engagement te voeren met ondernemingen die gevraagd zijn de CDP-rapportages op het gebied van klimaat, ontbossing en water aan te leveren, maar dit niet doen. Met dit initiatief worden meer dan 1.600 ondernemingen opgeroepen te rapporteren aan CDP. Achmea IM is aangewezen als lead investor voor het engagement met CF Industries.

Collectief klimaatengagement met de overheid van Australië

In februari 2025 spraken wij met de overheid van de staat Victoria. De staat heeft, gemeten per hoofd van de bevolking, de laagste broeikasgasuitstoot van Australië en ligt op schema om haar uitstootdoelstelling voor 2025 te behalen. In de dialoog hebben wij onze bezorgdheid geuit over de haalbaarheid van de ambitieuze doelstellingen voor 2030 en

2035. Deze zijn in grote mate afhankelijk van het vermogen van de staat om steenkool te vervangen door hernieuwbare energiebronnen. In reactie hierop benadrukte de Victoriaanse overheid haar toewijding aan de doelstellingen en bood enkele garanties. Zo zijn voor alle steenkoolcentrales inmiddels sluitingsovereenkomsten gesloten. We hebben daarnaast ook onze verwachtingen ten aanzien van rapportages over klimaatrisico's gedeeld. Een analyse van klimaatgerelateerde risico's en kansen kan zowel de overheid als investeerders helpen bij het nemen van de juiste investeringsbeslissingen. De transitie naar een klimaatneutrale samenleving biedt naast risico's namelijk ook kansen voor de economie, van de productie van groene energie tot de delving van grondstoffen die nodig zijn voor batterijen.

Engagementprogramma over traceerbaarheid van visproducten – fase 2

In fase 2 van dit engagementinitiatief gaan beleggers in gesprek met zeven van de grootste visondernemingen wereldwijd. Doel is het invoeren van digitale, onderling gekoppelde traceerbaarheidssystemen die visproducten van vangst tot bord kunnen volgen. Zulke systemen helpen om overbevissing en illegale visserij tegen te gaan en maken ook sociale misstanden – zoals arbeidsuitbuiting – beter zichtbaar. Naar schatting staan door overbevissing tussen de 1,9 en 2,9 biljoen dollar aan activa en inkomsten op het spel in de komende 15 jaar. Volledige ketentransparantie draagt bij aan risicobeheersing, naleving van regelgeving en sterkere merkreputaties. Fase 1 legde de basis met dialoog en eerste stappen richting commitment. In fase 2 ligt de nadruk op daadwerkelijke implementatie van traceerbare, digitale systemen. Dit engagement versterkt het vermogen van ondernemingen én beleggers om risico's in de visserijketen beter te beheersen.

Engagementprogramma over verantwoord antibioticabeleid – fase 2

Antimicrobiële resistentie (AMR) vormt een groeiend systeemrisico voor mens, milieu en economie. Naar verwachting zal AMR tegen 2050 leiden tot een daling van het wereldwijde BBP met 3,8 procent. Binnen dit engagementinitiatief worden twaalf toonaangevende fastfoodketens aangesproken om verantwoord antibioticabeleid te implementeren in hun toeleveringsketens voor dierlijke eiwitten. In fase 1 werd gestart met gesprekken over beleid en transparantie, wat leidde tot eerste verbeteringen bij enkele ondernemingen. In fase 2 ligt de focus op implementatie en het stellen van meetbare doelen voor het antibioticagebruik binnen de hele onderneming. Beleggers vragen ondernemingen om zich te committeren aan WHO-richtlijnen voor verantwoord gebruik, met aandacht voor volksgezondheid en langetermijnwaardcreatie. Dit engagement sluit aan bij bredere inspanningen

om systemische gezondheidsrisico's te beheersen via beter beleid in de voedingssector.

Investor statement aan fastfoodsector op voeding en gezondheid

In het kader van ShareAction's Long-term Investors in People's Health (LIPH)-programma roepen institutionele beleggers fastfoodketens zoals McDonald's, Starbucks, Domino's en anderen op om hun impact op volksgezondheid aan te pakken. Voedingsgerelateerde ziekten vormen wereldwijd een toenemende bedreiging. Obesitas alleen al zal de wereldeconomie naar verwachting jaarlijks 5 biljoen euro kosten tegen 2035. De fastfoodsector speelt hierin een centrale rol, omdat voedingswaarden en portiegrootte hier vaak tekortschieten. Beleggers vragen ondernemingen om jaarlijks te rapporteren over de gezondheid van hun producten, en concrete doelen te stellen om deze te verbeteren. Dit vermindert langetermijnrisico's én sluit aan bij veranderende consumentenvraag en regelgeving.

Investor letter aan Nike over arbeidsrechten in toeleveringsketen

Nike is meerdere keren in verband gebracht met ernstige arbeidsrechtenkwesties in haar toeleveringsketen, waaronder het niet betalen van lonen aan duizenden kledingarbeiders in Cambodja en Thailand. Ondanks herhaalde oproepen van beleggers is er nog geen adequate actie ondernomen. Daarnaast vertrouwt Nike nog steeds sterk op vrijwillige auditsystemen, waarvan bekend is dat ze structurele misstanden niet effectief signaleren of voorkomen. Het vertrek van ongeveer 30 procent van de duurzaamheidsmedewerkers in het afgelopen jaar roept extra vragen op over het vermogen van Nike om mensenrechtenrisico's te beheersen. In een gezamenlijke brief roepen beleggers Nike op om werk te maken van bindende afspraken met leveranciers, en richtlijnen zoals het Pakistan Akkoord te omarmen. Daarmee kunnen risico's beter worden beheerst en de rechten van werknemers daadwerkelijk worden beschermd.

Investor statement aan de Europese Commissie over duurzaamheidswetgeving

Institutionele beleggers roepen de Europese Commissie in een investor statement op om vast te houden aan consistente en ambitieuze duurzaamheidswetgeving. De oproep is gericht tegen het risico dat bestaande regelgeving zoals de EU Taxonomy, CSRD en CSDDD wordt afgezwakt via de voorgestelde 'omnibusregelgeving'. Financiële instellingen en ondernemingen hebben behoefte aan langetermijnbeleidsstabiliteit om hun duurzaamheidsstrategieën effectief te kunnen uitvoeren. Rechtsonzekerheid belemmert investeringsbeslissingen en kan de uitvoering

van de European Green Deal ondermijnen. Om haar wereldwijde koppositie op het gebied van duurzaamheid te behouden, moet de EU extra investeren. Beleidsinitiatieven zoals de Clean Industrial Deal zijn daarbij cruciaal voor het versterken van de economische veerkracht en de concurrentiekracht van Europa in de duurzame transitie.

[Brief aan MSCI over conflict- en hoogrisicogebieden](#)

Nederlandse beleggers hebben in een gezamenlijke brief aan MSCI hun zorgen geuit over recente wijzigingen in de controverse-rapportages van ESG-dataleveranciers. Specifiek gaat het om het beperken of verwijderen van informatie over conflict- en risicogebieden, waaronder data over het Israël-Palestina-conflict. Deze aanpassingen ondermijnen de betrouwbaarheid van ESG-data die beleggers nodig hebben om verantwoord te kunnen beleggen en materiële risico's goed te beoordelen. De brief roept MSCI op om transparanter te worden over de gebruikte bronnen en om de datadekking te herstellen. Eerder sprak Achmea IM ook dataleverancier ISS ESG aan, nadat deze het criterium 'niet-naleving van het recht op zelfbeschikking' uit haar methodologie verwijderde.

[Investor statement over luchtvervuiling](#)

Luchtvervuiling vormt wereldwijd een groeiend gezondheids- en economisch risico. Veel ondernemingen hebben via hun ketens, productielocaties of transportactiviteiten een aanzienlijke impact op luchtkwaliteit, maar rapporteren hier nauwelijks over. Het 'Clean Air Initiative', opgezet door onder andere LIPH en ShareAction, roept ondernemingen op tot meetbare actie op luchtvervuiling. Het statement vraagt ondernemingen om transparant te rapporteren over schadelijke emissies zoals fijnstof (PM), stikstofoxiden (NOx) en zwaveldioxide (SO₂), en deze te integreren in hun duurzaamheidsbeleid. Ook wordt opgeroepen tot bindende reductiedoelen en ketenbrede afspraken, met expliciete aandacht voor de impact op kwetsbare groepen en lokale gemeenschappen.

[Brief aan Amazon over vakbondsvrijheid naar aanleiding van magazijnsluiting in Quebec](#)

Amazon heeft aangekondigd om alle zeven magazijnen in Quebec te sluiten, wat leidt tot het verlies van bijna 1.900 directe banen en ongeveer 2.765 banen bij partnerondernemingen. De sluitingen vallen samen met vakbondsvorming in de regio, waaronder het eerste Amazon-magazijn in Canada dat zich bij een vakbond aansloot. In een gezamenlijke brief uiten beleggers hun zorgen over deze stap. De sluitingen kunnen worden gezien als een ondermijning van het recht op vrijheid van vereniging en collectieve onderhandelingen en vormen daarmee een risico voor de reputatie en operationele continuïteit van de onderneming. Beleggers roepen Amazon op tot

een onafhankelijke beoordeling van de naleving van arbeidsrechten, en tot dialoog met Canadese vakbonden en overheid. Deze oproep sluit aan bij de aandeelhoudersresolutie over vakbondsrechten die Achmea IM eerder heeft ingediend voor de algemene vergadering van aandeelhouders van Amazon in 2025.

[Investor statement tegen geweld en intimidatie in toeleveringsketens](#)

Dit initiatief vloeit voort uit de oprichting van de Social Collective Impact Coalition (CIC) door de World Benchmarking Alliance (WBA), die is opgezet om ondernemingen in risicosectoren gezamenlijk aan te sporen hun beleid en praktijk rond geweld en intimidatie op de werkvloer te verbeteren. Dit sluit aan bij ILO-conventie C190, die geweld op het werk verbiedt, maar nog niet wereldwijd is aangenomen. Vooral in de kleding- en landbouwsectoren komt geweld in diverse vormen voor, waarbij vrouwen het vaakst worden getroffen. De ondertekenaars van dit investor statement roepen ondernemingen op om risico's actief te identificeren en aan te pakken. Overheden worden aangemoedigd om ILO C190 te ratificeren en te implementeren. De WBA Gender Benchmark laat zien dat veel ondernemingen nog geen toereikend beleid voeren of dit onvoldoende implementeren. Om hier verandering in te brengen, hebben beleggers een investor statement ondertekend dat dient als basis voor een collectieve dialoog met ondernemingen in risicosectoren, zoals de kleding- en landbouwindustrie.

[Investor statement voor beter beleid omtrent gevaarlijke chemicaliën](#)

Beleggers en organisaties waaronder ChemSec, ShareAction en Planet Tracker, hebben een gezamenlijke verklaring gepubliceerd over de urgente noodzaak tot strengere en wereldwijd geharmoniseerde regelgeving voor gevaarlijke chemicaliën. De verklaring wijst op de rol van de chemische sector in de wereldwijde biodiversiteitscrisis en benadrukt het belang van het uitfaseren van 'Highly Hazardous Chemicals' (HHC's), zoals vastgelegd in internationale kaders als het Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (GBF) en het Global Framework on Chemicals (GFC). Beleggers roepen overheden op om beleid af te stemmen op de doelen van deze kaders, schadelijke subsidies te herzien en strengere normen in te voeren voor de classificatie, beoordeling en het toezicht op chemische stoffen. Daarbij wordt onder meer aangedrongen op een geharmoniseerde definitie van HHC's, een mondiale samenwerking voor chemische regulering, en de ontwikkeling van biodiversiteitstoetsen voor de sector. Met deze oproep bepleiten de ondertekenaars een 'race to the top' binnen de chemische industrie, waarbij bescherming van biodiversiteit, volksgezondheid en milieu centraal staat.

TABEL 8.8.2 OVERZICHT LOPENDE COLLECTIEVE ACTIVITEITEN

Initiatief	Rol	Speerpunt	Samenwerking	Sinds
Investor statement over luchtvervuiling	Investor statement	Gezondheid	LIPH en ShareAction	H1 2025
Investor statement voor beter beleid omtrent gevaarlijke chemicaliën	Investor statement	Gezondheid; Natuur & Milieu	ChemSec, ShareAction en Planet Tracker	H1 2025
Engagementprogramma over verantwoord antibioticabeleid – fase 2	Collectieve dialoog	Gezondheid	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2025
Engagementprogramma over traceerbaarheid van visproducten – fase 2	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2025
Non-Disclosure Campagne 2025	Investor statement and collectieve dialoog		CDP	H1 2025
Brief aan MSCI over conflict- en hoogrisicogebieden	Investor statement	Mensenrechten	MN	H1 2025
Brief aan Amazon over vakbondsvrijheid naar aanleiding van magazijnsluiting in Quebec	Investor statement	Mensenrechten	UNI Global Union	H1 2025
Investor statement aan fastfoodsector op voeding en gezondheid	Investor statement	Gezondheid	LIPH	H1 2025
Investor letter aan Nike over arbeidsrechten in toeleveringsketen	Investor statement and collectieve dialoog	Arbeidsnormen	Domini Impact Investors	H1 2025
Investor statement tegen geweld en intimidatie in toeleveringsketens	Investor statement	Arbeidsnormen	ICCR	H1 2025
Investor statement aan de Europese Commissie over duurzaamheidswetgeving	Investor statement	Klimaat	PRI	H1 2025
Engagement voor ethische AI	Collectieve dialoog	Mensenrechten	Collective Impact Coalition for Ethical AI	H1 2024
Engagementprogramma over eiwittransitie	Investor statement en collectieve dialoog	Klimaat	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H2 2023
PRI Spring initiatief voor biodiversiteit	Investor statement en collectieve dialoog	Natuur & Milieu	PRI	H2 2023
FAIRR engagementprogramma 'biodiversiteit, afval en vervuiling'	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H2 2023
Nature Action 100 - Collectief engagementprogramma rondom biodiversiteit	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	CERES	H2 2023

Initiatief	Rol	Speerpunt	Samenwerking	Sinds
CDP Science-Based Targets (SBT) Campagne 2023	Investor statement en collectieve dialoog	Klimaat	CDP	H2 2023
Collectief dialoog 'Global Plastic Treaty' van WNF en 'Ellen McArthur Foundation' met de VN over wereldwijde aanpak plastic vervuiling	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Wereld Natuur Fonds en Ellen McArthur Foundation	H1 2023
Chemscore: engagementprogramma chemische producten	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Aviva	H2 2022
Collectief klimaatengagement met de overheid van Australië	Collectieve dialoog	Klimaat	PRI	H2 2022
Mentale gezondheid op de werkvloer	Investor statement en collectieve dialoog	Arbeidsnormen; Gezondheid	CCLA Investment Management	H2 2022
Valuing Water Finance Initiative	Investor statement en collectieve dialoog	Natuur & Milieu	CERES	H2 2022
Dutch Climate Coalition	Collectieve dialoog	Klimaat	Dutch Climate Coalition	H2 2022
Collectieve dialoog over arbeidsomstandigheden in de vleesverwerkende industrie	Collectieve dialoog	Arbeidsnormen	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2022
Collectieve dialoog over verduurzaming aquacultuur	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2022
Ceres Food Emissions 50	Collectieve dialoog	Klimaat; Natuur & Milieu	Ceres	H1 2022
Climate Action 100+	Deelnemer	Klimaat	IGCC, UN PRI, AIGCC, Ceres	H2 2017

8.9. Afkortingenlijst

Afkorting	Uitgeschreven afkorting	Toelichting
AVA	Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders	Stemmen op de AVA is voor actieve aandeelhouders een manier om de corporate governance of de activiteiten van een onderneming te beïnvloeden. De resultaten van stemmingen tijdens AVA's worden openbaar gemaakt. Als aandeelhouders tegen een voorstel stemmen, moet een onderneming maatregelen nemen.
CCS	Carbon capture and storage	CCS houdt in dat bij de verbranding van fossiele brandstoffen koolstofdioxide wordt afgevangen en vervolgens ondergronds geïnjecteerd en opgeslagen. Op die manier wordt voorkomen dat dit vervuilende broeikasgas de atmosfeer binnendringt.
CDP	Carbon Disclosure Project	De CDP is een organisatie die bedrijven en steden ondersteunt om de milieu-impact van grote bedrijven bekend te maken. Het doel is om van milieuraportage en risicobeheer een bedrijfsnorm te maken en openbaarmaking, inzicht en actie naar een duurzame economie te stimuleren.
CHRB	Corporate Human Rights Benchmark	In 2017 opgerichte benchmark vergelijkt zo'n 100 bedrijven op hun mensenrechtenbeleid.
ESG	Environmental Social Governance	Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur die worden gebruikt binnen verantwoord beleggen om ondernemingen te analyseren en beoordelen.
GRI	Global Reporting Initiative	GRI is een internationale organisatie die richtlijnen voor duurzaamheidsverslaggeving opstelt. In een duurzaamheidsverslag communiceert een organisatie publiekelijk over haar economische, milieu- en sociale prestaties.
ICCR	Interfaith Center on Corporate Responsibility	ICCR is een coalitie van geloof - en waarden gedreven investeerders die betrokken aandeelhouderschap en 'engagement' met ondernemingen zien als een krachtige katalysator voor verandering.
KPI	Key Performance Indicators	Key Performance Indicators (KPI's) zijn meetbare indicatoren die aantonen hoe de onderneming presteert en of het organisatorische doelstellingen gaat halen. Organisaties gebruiken KPI's op alle niveau's van de organisatie om prestaties en resultaten te evalueren. KPI's helpen de aandacht te richten op zaken die belangrijk zijn.
OESO Richtlijnen/ 'OECD Guidelines'	Richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	De OESO richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen zijn één van de belangrijkste internationaal erkende richtlijnen voor Corporate Social Responsibility, alle 34 OESO lidstaten en 10 andere landen hebben deze richtlijnen geaccepteerd. De OESO-richtlijnen bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie.
PRI	Principles for Responsible Investing	Mondiale vereniging van pensioenfondsen, vermogensbeheerders en ondernemingen die verantwoord beleggen willen bevorderen.
SBT's	Science Based Targets	SBT's zijn de wetenschappelijke kaders of doelstellingen, die nodig zijn om een transitie naar een koolstofarme economie te maken, waarin binnen de 1,5 graad (maximaal 2 graden) opwarming van de aarde wordt gebleven. De ambitie van de dat ondernemingen deze SBT's onderdeel maken van hun korte- of langetermijn klimaatstrategie.
SDG	Sustainable Development Goal	Een reeks duurzame ontwikkelingdoelstellingen, in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties ter vervanging van de Millenniumdoelstellingen. 193 landen hebben samen afgesproken de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te realiseren vóór 2030. De doelen zijn gericht op het aanpakken van maatschappelijke en milieu-uitdagingen, zoals klimaatverandering, het stimuleren van schone energie, extreme armoede, gendergelijkheid en duurzame landbouw. De doelen doen een beroep op zowel de publieke als de private sector om nauw samen te werken met de overheden van de landen die hebben ondertekend.
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures	TCFD is een vrijwillige en consistente rapportagemethode voor ondernemingen over klimaatgerelateerde financiële risico's. De taskforce structureert haar aanbevelingen rond vier thema's: bestuur, strategie, risicobeheer en doelstellingen. TCFD is ontwikkeld door de Raad voor Financiële Stabielheid. Ondernemingen kunnen deze aanbevelingen gebruiken om investeerders, kredietverstrekkers, verzekeraars en andere belanghebbenden van relevante informatie te voorzien.
TPI	Transition Pathway Initiative	Een initiatief van investeerders die de transitie naar een koolstofarme economie monitoren.

Colofon

Deze halfjaarrapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen is een uitgave van Achmea Investment Management.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren. U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V. is statutair gevestigd en houdt kantoor in Zeist (Handelsregister nr. 18059537). Achmea IM is als beheerder van beleggingsinstellingen, zoals bedoeld in artikel 2:65a Wft, geregistreerd bij de Autoriteit Financiële Markten ("AFM") in Amsterdam (AFM registratie 15001209).

Disclaimer bij het uitsluitingsproces

Uitsluitingslijsten worden jaarlijks of tweejaarlijks opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG-informatie van onafhankelijke dataleveranciers zoals ISS ESG en MSCI ESG-Research. Om tot een uitsluitingslijst te komen worden de door ons gebruikte marktbrede benchmarks gescreend op naleving dan wel overtreding van de ESG-normen zoals opgenomen in het MVB-beleid. Voldoet een land of ondernemingen op basis van de beschikbare ESG-informatie niet aan onze ESG-normen, dan komt deze in aanmerking voor uitsluiting van het beleggingsuniversum van de Achmea IM beleggingsfondsen. Zowel interne als externe portefeuille beheerders worden gevraagd te controleren of er posities in deze landen of ondernemingen in hun beleggingsportefeuilles voorkomen. Indien dit het geval is, worden zij gevraagd deze binnen een redelijke termijn te verkopen. Mutaties in de beleggingsportefeuilles, door bijvoorbeeld corporate actions, beleggingen buiten de reguliere benchmark of wijzigingen in de benchmark, worden tussentijds niet aan de uitsluitingslijsten getoetst. Ook wordt de beschikbare ESG-informatie niet getoetst op volledigheid. Hierdoor is het mogelijk dat er wordt belegd in landen en ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan of die conform de in het MVB-beleid opgenomen ESG-normen, uitgesloten hadden moeten worden. Op het eerst volgende moment van het opstellen van de uitsluitingslijst wordt het proces, zoals hierboven geschetst weer gevolgd. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingenlijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.